

Ant. v. Giesbreg. Ant. v. Giesbreg.

N°. 59. 1.

L. N. J.

DE

45
PSALMI CX.
SCHEMATE POËTICO
ET PROPRIO ARGUMENTO

AD MENTEM CHRISTI MATTH. XXII. 41 — 46.

DEO CLEMENTER ADJUVANTE
PRO GRADU DOCTORIS THEOLOGI

RITE CONSEQUENDO

SOLENNITER DISPUTABIT

PRÆSES

PHILIPPUS JACOBUS MÜLLER

S. THEOL. P. P. O. CAP. THOM. CANON. ET ECCLESIASTES

ADSCITO RESPONDENTE

M. ISAACO HAFFNER, ARGENT. *an*

COLLEG. WILH. PÆDAG. ET ECCLESIAST. GALL.

DIE X. AUGUSTI MDCCLXXXIV.

HORIS ANTE - ET POMERIDIANIS.

ARGENTORATI, Typis JOH. HEHR. HEITZII, Univ. Typogr.

INSTITUTIONE
DE
ARTIS ALEMANTICAE
SCHEMATA ET POSITIO
ET PROPIO ARGUMENTO
AD MENTEM CHRISTI MARTINUS XVII 41 - 42

PRO GRADU DOCTORIS THEOLOGICI
SOLENNITER DISPUTABIT
RITE CONSPICUENDO

PHILIPPUS JACOBUS MULLER
2 THEOL. P. O. CAL. THOM. GYMNAS. ET SCOLASTICUS
ADITIO RESPONSIONIS
M. LEACCO HARTNER, ARGENT.
SOLUS COMES WILH. LEACCO DE BOHEMIA, CALLES

W

DIE X AUGUSTI MDCCXXIII
BOHEMIAE ET BOHEMIAE

ARGENTORATI, THEOPH. WILH. LEACCO, CALLES

ILLUSTRI COLLEGIO
ARCHI-PRESBYTERIALI
ADSCRIPTIS
VIRIS
MAGNIFICIS, AMPLISSIMIS
PRUDENTISSIMIS
EJUSDEMQUE
CONSILIARIO
EXCELLENTISSIMO
QUORUM PROVIDO MODERAMINE
SUUM RELIGIONI CONSTAT APUD NOS DECUS
PRONO AC BENEVOLO TUTAMINE
BONÆ LITERÆ RELIGIONI MINISTRANTES

FOVENTUR.

AMPLISSIMO COLLEGIO
DISPENSATORUM
LIBERALITATIS GOLIANÆ

ADSCRIPTIS

VIRIS

DIGNITATUM MUNERUMQUE SPLENDORE PRÆFULGENTIBUS
DE RE PUBLICA ET LITERARIA

IMMORTALITER MERITIS

SACRAS ESSE VULT HAS PAGINAS

GRATISSIMAMQUE MENTEM

OB FAVORIS DOCUMENTA PLURIMA

VENERABUNDUS TESTARI

AUCTOR.

PROŒMIUM.

Ab eo inde tempore, quo Psalmi CX. verba, sententias, œconomiam poëticam accuratius rimari cœpi, identidem subiit mirari, qui factum sit, ut, cum in aliis Psalmis, quos Messix vindicat & Exegeticum iudicium incorruptius & Θεολογικῶν auctoritas, non dubitarent docti non minus quam pii interpretes vel in Messix personam transferre quæ suis verbis Psaltes eloquitur, vel ex dramatico dialogismo sententiarum seriem informare, in hac sublimiore oda nihil propemodum in hanc partem tentaretur. Præter PAPIUM nemo mihi innotuit qui ad Lyrici dramatis typum aliquem interpretationem adornaret æstheticamve dictorum lucem vitamque exponeret. Subnexuit ille Commentationi, quæ cap. LIII. *Esaje* exegetin habet, *Bremæ* 1777. editæ, Psalmorum aliquot, in his nostri, versionem Germanicam alloquiorum vice prænotata. Primum ille comma simplicem sumit habere Prophetæ commemorationem de Jehovah Messiam inaugurante decreto. Commatibus dein 2. 3. 4. eundem Prophetam facit animi sui sensus lætaque præfagia e proclamato decreto concepta Messix gratulabundis vocibus aperientem; eundemque rursus vs. 5. 6. 7. ad Jehovah directo sermone Messix victorias poëticè expingentem. At mihi quidem quo minus in doctissimi viri ratione dramatis contuendi acquiescerem plura obtiterunt. Primum frigidior accidebat meo sensui hypothesi Prophetæ eas partes tribuens, ut, quæ Messix victoriæ in

A

ipſo jam edicto ſtrictim prænunciata fuerant, eaſdem ille Jehovah vividioribus ſaltem coloribus exponat. Deinde cum auſpicale carmen inaugurationem ſacerdotalis ſuprematus celebrans œconomix quoque poëtica extantiorem ſimilitudinem fervare cum regia auſpicia canente Pfalmo ſecundo per ſe opinabile judicarem, non ex vano mihi captaturus videbar dramaticam Pf. CX. conformationem talem quæ, actionis ſcena in coeleſtibus comitiis inſtructa, non alloquiorum unius perſonæ mutatas vices, ſed plurium perſonarum & chori in loquendo alternationes haberet. Ægre enim adducebar, ut ſex priora Pf. II. commeta Davidi, ex ea quam in his terris gerebat perſona loquenti, tribuerem, ſed multa erant quæ mihi perſuaderent, hic non uberius exponenda, imitativam illa habere ex perſona primarii miniſtri Jehovah, in quam ſe quaſi transformat vates, populorum regumque increpationem, cui ſchemati ſuaviter meo ſenſu congruebat comma ſeptimum præconis voci Meſſiæ nomine decretum Jehovah promulgantis tranſcriptum. Choro tandem ſi v. 10. 11. 12. partes deputentur & increpationis & decreti proclamati reverentiam regibus & iudicibus terræ incutiendi, rotundatam ſervari arbitrabar poëmatis formam. His igitur rationibus in hanc partem inclinatus, cum Ven. Facultatis Theologicæ juffu meas qualescunque meditationes illuſtrando problemati a Chriſto ex Pfalmo CX. v. 1. Phariſaïcis magiſtris ad diſceptandum *Matth. XXII. 41. ſqq.* propoſito impenderem, neque adeo facere poſſem, quin Pfalms verba & ſententias tractarem enucleatus, factum eſt, ut inſitis utrique textui argumentis in dramatico conſpectu perſonarum Patriarchalis ævi colloquentium confirmarer, & ab inolito allegationem Servatoris argumentationemque inde ductam intelligendi modo ſecedere nil dubitarem. Diſcuſſionibus his cum maxime immerſo adferre- batur avidè expectata HERDERIANI de *Ebraïca Poëſe interiorè indole* operis pars ſecunda, ubi p. 323. Pfalmos videbam, ad ſignatiores internæ œconomix characteres in binas claſſes ita

descriptos, ut in inferiore censeantur qui unum præferunt
 fensum plana simplicique imagine explicatum, in superiore
 qui Lyricam picturam vel ob rei objectæ amplitudinem, vel
 ob affectus exundationem diducunt, atque audacioribus figu-
 ris membrisque contraposis variant. In hac classe sublimitate
 præcellere ait odas, quæ principem imaginem *ὑποπώσει* &
instructa actionis progredientis scena (Lyrische Darstellung und
Handlung) diducunt; auspicalè utrumque carmen Ps. II. &
 CX. meritissimo in hujus classis Psalmodum recensu ponit vir
 acutissimus Attamen colloqui vestigia in neutro agnovit.
 Psalmum CX. quoniam regiam Davidis ipsius inaugurationem
 canere existimat, versionem, crisin & interpretationem pag.
 404. sqq. ad hanc hypothesein ita accommodat, ut sententiæ
 omnes gratulabundis Poëtæ ad regem consecratum vocibus
 desuuant. An idoneæ mihi rationes fuerint in diversas criseos
 & interpretationis partes concedendi, an adscita alternantium
 vocum hypothesei actuosæ vividæque *ὑποπώσει* Lyricæ de-
 cus adstituerim, ambitumque odæ in principis sententiæ *ἀρχὴν*
 definientem recte repræsentaverim, viri harum rerum periti
 judicabunt. Omnem mihi cum dissentientibus controversiam
 non de aliquo diviniore doctrinæ capite primario fore auguror.
 Tametsi enim plurium calculos non latura sunt quæ divinitati
 Christi e collatione aliquot locorum in cognato argumento
 versantium cum Ps. CX. comparare studui firmamenta, tamen
 id quod rigidæ demonstrationi ex *Matth. XXII. 41.* coll. *Ps.*
CX. deesse sive recte sive secus judicetur, facile ex ceteris
 gravissimi dogmatis evidentiorebus immotisque fulcris *Hebr. I.*
Rom. IX. 5. Joh. I. 1. 2. 3. supplebitur. Omnino enim in
 argumentationibus contra Antitrinitarios scripturariis valere
 velim illud HILARII de *Trinitate* L. IV. f. 14. T. II. pag. 66.
cd. Bened. Non ad fallendam sed male imbuendam audientium
imperitiam, quasdam verborum enunciaciones, subtractis eorum
causis cooprabimus. Intelligentia enim dictorum ex causis est
assumenda dicendi, quia non sermoni res sed rei sermo est sub-

jectus. Verum omnia, editis simul & dicendi causis & dictorum virtutibus persequemur. Licuisse igitur mihi putavi in colloquii Jesu occasione & tempore nec non in Judaicis de dignitatis Messianæ principe ratione opinionibus problematis exploratorii causas pervestigare, licuisse rursus in Psalmi poetica ratione meditanda dictorum virtutes persequi, sensumque ab his perinde ac a grammatica suggestum non illatum sed innatum existimare. Atque in sublimioris circumscriptionisque Christologiæ præditiis e Psalmorum libro conquirendis sobrietatem eam sequi haud pœniteat, quam idem Pictaviensis præsul, sin minus ipse usquequaque servavit, at graviter commendat. Ita vero ille super Ps. LXIII. T. I. p. 137. Cavendum est, ne dum omnia convenire in Dominum nostrum equaliter opinamur, per assertionis hujus studiosam intentionem plurimum & divinitatis suæ dignitati & corporacionis sacramento, & operacionum potestati & passionis virtuti & resurrectionis gloria detrahatur. Tenendus igitur modus: diligenter ac caute constituendum est, quid de divinitatis suæ nativitate, quæ ei a patre est, (scilicet Psalmi II. illud: Tu es filius meus &c. ad Messicæ reditum in vitam refert HILARIUS) fuerit prophetatum, quando ejus hominis quem assumpsit, persona tractetur, ubi operatio, passio & resurrectio prædicetur: quid vere unicuique temporis congruat &c. Exopto igitur mihi lectores qui ad amabilis hujus moderationis sensum vel ex suo se ipsi in hac literarum parte usu & lapsuum admissorum diligenti observatione acuerunt, vel eundem etiam pure lectis Ernestianis libellis egregiis de libertate ingenii in causa religionis & Narratio Critica de Interpretatione Prophetiarum Messianarum in Ecclesia Christiana Opusc. Theol. p. 533. sqq. & p. 495. sqq. aluerunt, nec præterea ejus lucis expertes, quam recentior ætas per Poëtos Hebraicæ considerationem accuratorem Psalmis & Prophetarum libris affudit. Qui enim cognoverit magnam in his literis arbitrum LOWTHUM de sacra Poësi Hebræorum T. II. p. 583. præter extantia & palam apparentia Lyrica dramata

plura adhuc latere suspicatum esse, interpretum sagacitate sure formæ reddenda, eique adfentiri Ill. MICHAELIS in nota p. 584. nã is animum habebit ab exegetico periculo, quale his paginis factum est, minus aversum. Sic etiam qui Hebraicarum literarum usu subactus vocum מַרְר & πνεῦμα homonymiam habet perspectam clementius & de altero illo periculo, quod in explicanda formula ἐν πνεύματι & voce αὐτὸς feci, judicabit. Neque enim omnes meas in Psalmsi themate & Servatoris inde ducto suprematus Messiani argumento constituendo rationes unice a Grammaticis istis affectionibus, extra omnem oppositi formidinem utique haud positas, habeo suspensas. Potest enim, incolumi mea de Jehovah decreto per præconem cœlestem five comitorum cœlestium ministrum primarium proclamato hypothesi, ipse David locutus a Christo perhiberi, quatenus qui tam eximiam personam Domini elogio Messiam compellantem suo carmine inducit divino Spiritu actus, ipse, (& ex vulgatiore quidem pronominis acceptione) censendus est hoc Spiritus divini admonitu majestatem Messia non ex solo regio sed ex adjuncto supremo sacerdotali fastigio æstimasse. Potest ἐν πνεύματι apud Matthæum, perinde ac ἐν πνεύματι οὐρανῷ apud Marcum, instinctum significare, quo pœticam Davidis facultatem rexit atque informavit Spiritus Sanctus, & tamen hic ipse instinctus cum aliqua emphasi intelligi, ita quidem ut Psalter innuatur in eum animi habitum compositus fuisse, quo fuerunt Prophetæ, cum ipsis in aliqua ecclasi constitutis visiones obtigerunt, vel cum, vividioribus sensibus internis elati, in eminentiores se personas quasi transformarunt. Eam denique Lectorum meorum exopto æquitatem, quæ vagas accusationes prurientis ad nova, simplicia nauseantis & hypotheses perditæ amantis animi cohibeat. Per confirmationis & illustrationis necessitatem in loca incidi difficiliora tum ob vocum phrasumque ambiguitatem, tum ob minus obviam seriem, quæ sententias necit, rationem. Hebraïsmorum in N. T. nondum est omnis horreis illata messis. Simplicitati igitur

litat non is maxime qui ubivis trita, obvia, feriori occidentalium cogitandi & loquendi modo consona propinat, sed qui sensum primis lectoribus ex Hebraica consuetudine ulro se ingerentem iusta Alexandrinorum interpretum collatione aliifque haud fallacibus iudiciis deprehendit. Nec prurit qui nova & indicta ore alio modeste profert, doctiorum iudicia experiturus. Careant ergo invidia doctorum Academicorum in eo genere conatus, de lapsibus moneantur comiter, ceſlant vero ipsi lubentes & vel systema suum, si quod habent, in re critica, historica, exegetica extractum, ruere videant tranquilli, ubi substructiones gravibus arietibus labefiunt. Faxit luminum Pater, ut in virium tenuitate voluntas mihi perpetua sit ad salutaris veri illustrationem & iusto libertatis in investigando usu & ingenua liberalitate in culpis confitendis erroribusque retractandis connitendi.

SECTIO I.

*Anacrisis problematis a Christo Matth. XXII. 41-fin.
Marc. XII. 35-37. Luc. XII. 41-44.
e Psalmo CX. propositi.*

CAPUT I.

Tempus & occasio colloquii.

Tempus & occasio instituti a Servatore colloquii qualis fuerit primum nobis venit investigandum. Vix enim aliter patefcere poterit quid potissimum erroris adversariis eximere, quid veri eorum animis insinuare, quamnam potissimum dignitatem & præcellentiam Messæ ex Psalmi centesimi decimi

auctoritate vindicare voluerit. Relegenda igitur nobis sunt rerum a Jesu antea actarum vestigia.

Commemoraverat Matthæus præcedente cap. XXI. Jesum urbem Hierosolymam solenni pompa intrasse ultimis vitæ actibus ibi functurum. In hac igitur ultima comemoratione non tantum docendi provinciam statim confessibus palam & confidenter capeffivit, verum etiam mercaturam ibi facientes expulit. Quod quidem facinus temerarium & intolerandum interpretati Judæorum antistites optimum magistrum in ipsis templi atriis adierunt, sciscitaturi quo jure fretus hanc sibi non publice tantum in templo docendi, sed templi etiam politiam externam, insuper habita procerum lege publica constitutorum auctoritate, reformandi arrogaret.

Sumo jam defensionis qua tunc usus est Jesus summam eo redire, ut sibi dicat hanc potestatem satis superque ex Johannis Baptistæ missione vindicatam esse. Quodsi enim ejus baptisma non e terra sed e coelo fuit, i. e. si Prophetae jurius divinitus missi præpolluit, lustralique aqua tinctos ad melioris religionis formam initiavit civesque regno Messiae aggregavit sola *παρὰ νόμον* lege obstrictos, necesse est ut dignitate & de religione cultuque divino præcipiendi auctoritate supra omnes antiquioris ævi Prophetas eminuerit. Jam cum ex Theocratici, quod vocant, regiminis formula, uti egregie in *Jure Mosaico* T. I. pag. 188. 199. docuit Ill. MICHAELIS, dudum in republica Israëlitica ratum esset atque constitutum, ut qui semel idoneis argumentis Prophetae *ἀπόστολος* sibi adseruisset, is, eo maxime tempore quo divino adflatu tactus Numini mandata publicis concionibus deferebat, nulli doctori sive antistiti ordinario esset obnoxius, ipsique adeo regi nefas esset Prophetam vel aulæ dedecora & gubernationis vitia publice reprehendentem vi interposita retundere, hinc adversarios vult intelligere quanto potiori jure is, quem Johannes Baptista jam adventurum nunciasset, Propheta summus omnem factorum præfecturam in potestatis alias legitimæ exercitio

suspensusus fit docendique provinciam Sacerdotum arbitrio exemtus.

Hæc si defensionis, quam Phariseis & Legisperitis paulo ante opposuerat, vera mens fuit, argumentationisque, quam dillemmaticæ interrogationi involvit, verus nervus, iudicatu jam per se proclivè esset, problema a Jesu in nostro textu propositum ad eandem metam tendere atque eo maxime esse comparatum, ut ex liquido, Messix majestatem depingente, oraculo vincat, in ratis prisca Ecclesix sententiis fuisse, ut Messia terris ostenso antiquanda crederetur omnis sacra potestas templo & Mosaicæ legis decretis alligata. Hoc, inquam, consilium per se suspicari pronum esset, etiamsi in Evangelistarum narrationibus nil quicquam de eo admoneretur. At bonum factum. Extant apud Matthæum & Marcum indicia fat luculenta colloquium hoc, quod elucidandum nobis est, in istum scopum non tantum collimasse, sed plane etiam ad eundem temporis articulum esse referendum, quo docendi in templo jus ex baptisinate Johannis adstruxerat.

Etenim Matthæus colloquii hujus occasionem his verbis refert: συνημένων δὲ τῶν φαρισαίων, ἐπηρώτησεν αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς. Marcus autem his: καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς ἔλεγε διαδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ. Si igitur Marco auctore intra templi pomœria colloquium hoc habitum fuit, & Jesus ἀποκριθεὶς exegeticum suum problema adversariis proposuit, sive jam verbum ἀποκριθεὶς vulgari notione respondendi capias, sive eo quem LXX. *Ezech.* XIV. 3. usurpant, quo est *questiones ulro proponere*, in promptu est intelligere, verba Matthæi συνημένων δὲ τῶν φαρισαίων per ἐπὶ αὐτὸν esse supplenda, in qua junctura & alias occurrit, veluti *Act.* IV. 27. quemadmodum & capituli nostri v. 34. ex meliore codicum Latinorum antiquissimorum lectione eadem phrasis simili horum litigatorum assultu adhibetur; ut adeo integræ sententia & scenæ facies hæc existat: eo ipso tempore quo Pharisei globo facto Jesum in templo docentem objurgarunt, & ut facti hujus rationes ederet postularunt, Jesus, qui intelligeret

intelligeret adversarios argumenti e baptifmate Johannis ducti virtute parum commotos, cuperetque potiffimum fuam immunitatem a facerdotali quoque imperio liquido argumento adffruere, more in Synagogy recepto quaeflionem de fenfu infignis oraculi Meffiani fcholaflicæ difceptationi commiffit.

Jam cum hac problematis propofiti occasione egregie concinere argumentationem, qua Meffiae præcellentiam & eminentiam, maxime facerdotalem, ex Pfalmo CX. confirmat, ut luculentius appareat, ex antiquitate Judaica nonnulla funt prælibanda, quo magis deinceps dicenda luceant.

I. Revocanda hic in memoriam eft illa, forfan ab antiquiore jam ævo inffituta, a Davide autem reformata, Sacerdotum fecundanorum in 24. claffes, fecundum capita familiarum diftributio, quæ Hebræis vocantur **מִשְׁמֶרֶת**, **מִשְׁמֶרֶת**, **מִשְׁמֶרֶת**. Græci modo *δυναστείας* appellant, modo *ἐπισκοπείας*, modo *κλήσεις*, fæpiuscule autem *ἐφημερίαις*. Harum fingulæ hebdomadis fpatio per vices templi ministeria obibant capitibus fuis fubjecti qui in N. T. *ἀρχιερέων* nomine commemorantur.

II. Citeriori ævo, quo inffituti initio nefcitur, in ipfo templo fuit **בית הכנסת** domus feu Synagoga precibus & prælectioni atque legis expofitioni confecrata. Ex magiftrorum traditionibus duobus in templi locis hanc Synagogam fuos celebraffe conventus, alios in eo quem *Israëlis* vocabant *atrio*, intra quod nemini licitum erat federe, & ubi Summus Pontifex finitis facris diei expiationis Legem populo prælegit & varias benedictiones folemniter recitavit; alios autem conventus agebant in eo, quod *mulierum* dicebatur, *atrio*, de quo tamen VITRINGA dubitat, an unquam tale fuerit, ubi federe licitum erat. Cum vero & alias Judæorum magiftrorum monumentis proditum fit celebrioribus Synagogy junctum fuiffe conclave, diftinctum a loco communibus religionis exercitiis & nudis recitationibus facris deftinato, in quod viri docti ad docendum aut difputandum convenerint, quæ fcholæ, ut Synagogarum appendices, **בית מדרש** alias dictæ, hoc ipfo

B

nomine Synagogæ aliquando signatæ sunt, admodum inde probabile fit, jam Servatoris ætate simile institutum viguisse. Sic enim facillime explicatur quomodo Jesus duodecim annorum puer, cum in templo remansisset, sedens in medio magistrorum fuerit repertus.

III. Doctissimus VITRINGA *de Synag. vet.* p. 36. sq. ubi in eo est, ut ad extraordinarios templi ritus referendum esse doceat, quod in sacris voluminibus historicis aliquoties reges legantur in templi atrio ænea aut lignea exstrui curasse suggesta, ex quibus cum ad Deum tum ad populum verba facerent, magno doctrinæ apparatu probat, scitum illud Talmudistarum famosissimum, nulli licitum esse sedere in atrio Israël, sive in atrio interiori, præter reges ex Davidis profapia oriundos, ex male intellecto loco 2 *Sam.* VII. 18. percubuisse, ubi si textus verba ex vera sua vi æstimentur, nil aliud illa sonant, nisi hoc: Davidem, insignibus a Nathane nunciatis Dei beneficiis excitatum ad gratias Deo agendas, Tabernaculum intrasse & coram Arca aliquod temporis spatium supplicationibus exegisse. Etenim verbo שׁוּב potestas perseverandi plus semel hæret. Josias rex, 2 *Reg.* XXIII. 3. legem populo prælegens & foedus inter Deum & populum percutiens, diserte dicitur *stetisse* apud columnam; Josaphatus autem 2 *Chron.* XX. 5. simpliciter *stetisse* in Ecclesia Jehudæ & Hierosolymæ ante atrium novum. Hinc ABARBANEL ad illum Samuelis locum observat, sententias magistrorum esse divisas, pluresque defendere, cum ne Angeli quidem in templo sedentes memorcentur, sed Seraphos stantes Esajas inducat, ipsos e Davidica profapia regas jure ibi sedendi exclusos esse.

IV. Hinc pronam se dat observatio apprimè huc pertinet. Ubi in Evangelistarum commentariis Jesus in templo docuisse dicitur, non is ad confusaneam turbam verba fecisse censendus est, sed ad separatos coetus per alternas forte vias, in conclavibus לְשִׁבוּת dictis congregatos. In horum

conventibus quicquid peragebatur vel religioforum munium vel scholasticae exercitationis id omne regebatur a praefectis Chaldaico vocabulo פּרנסיים *pastores*, alias קששים *disceptatores*, συζητηται, alias communi nomine רבם dictis. Videtur autem scholasticus hic principatus gradibus fuisse distinctus, & per orbis redeuntes ad ephemeriarum sacerdotium typpum docendi munia in templi Synagogis esse administrata. Cui politicae quin Jesus suas docendi vices accommodarit atque archisynagogi modo secundarii, modo primarii partes obiecit, eo minus est dubitabile, quod violentam synedrii incurfationem ex eo maxime capite reprehendat, quod ipse non tumultuarii, clandestini & in hanc provinciam temere ac spreto decoro posthabitisque ordinis legibus involantis doctoris personam egisset, sed καθ' ἑμῆραν inter eos fuisset; non quo Servator apud animum ipse suum hoc praecipuum doctrinalis potestatis tutamen esse statueret, augustioribus titulis, quos in nostro & supra memorato textu urget, quasi diffusus, sed ut in hac forensi defensione κατ' ἀνδραγαθον censeatur & prudenti συγκατάλασιν hunc solum clypeum actioni ipsi ob sumtam publice docendi auctoritatem intentatae obmovere voluisse.

V. Quae de prophetis scholis VITRINGA congeffit de *Synag. vet.* p. 330. sqq. eo mihi videntur pertinere, ut prisci hujus instituti ad sanctioris disciplinae propagationem comparati plura judicentur Esrae temporibus, vel paulo post ad politiam Synagogarum adjuncta. Jam, si per illam institutionis religiose administrationem sic satis Pontificum imperio soluti erant subtilioris Theologiae Judaicae explanatores, intelligitur, qui factum sit, ut Jesus in ejusmodi sodalitorum confessibus intra templi pomeria docens capitum Synedrii flagraret invidia, incurfaretur in atrio a Pharisaeis & plebeji etiam ordinis hominibus, & esset tamen legum & politicae publicae clypeo tectus.

VI. Haec observata eo tandem pertinere velim, ut quoties in Evangelistarum commentariis legendis in periocham

incidimus, quæ rem ab Optimo Servatore gestam, aut sermonem ab eo habitum concisus & per summa tantum capita exponit, nec scenam per omnes suas partes plene instructam exhibet, toties legum interpretationis historicæ memores ita inducamus animum, hominem sapientem, ubi in aliqua luce & celebritate hominum loquitur, non magistrali supercilio prolatis paucis verbis conticescere. Nec in postremis vitiis homiletarum & commentatorum pono, quod rarissime lectores & auditores de hoc admoneant. Ast bona pars priorum nimis adsuevit Optimum Servatorem sibi fingere in quovis sermone de dogmate quodam aut vivendi regula subtiliter pronunciantem & futurorum religionis suæ antistitem & nunciorum locis communibus quasi prospicientem, quantumvis Ille in argumento versetur ad personas, loca, tempora aliaque περι-
 ςόσεως informato & circumscripto.

Quodsi igitur hujus scopuli timidus Jesu colloquium, quod Messicæ fastigium ex Pf. CX. adstruit, expendo, ægre a me impetro, ut existimem Jesum in confesso doctorum sive συζητητῶν, ubi dubiæ quæstiones in utramque partem discipulari & ventilari solebant, cum ad exercenda disputatorum ingenia ἐναλιοφάνειαν dissolvendam proposuisset, pauca tantum ista ab Evangelistis memoriæ prodita verba adnumerasse, nec addidisse aliquos nutus, qui de Pharisaico præjudicio nudum istum implicante monerent. Sin autem morem problematicum ista βραχυλογία servatum contendat aliquis, tum vero vicissim ut mihi concedatur postulo, ex præcedenti disputatione ab adversariis fat fuisse intellectum, sapientissimum magistrum Psalmi CX. oraculum in causæ suæ antea disceptatæ præsidium advocare. Enimvero cum in isto temporis articulo atque imminente ministerii in his terris obeundi sine Jesus publicum in templo doctorem assidue ageret, Sacerdotumque qui in ἐρρημείων erant & vero Pontificis Summi invidiam incurreret, a quorum quippe auctoritate in hac Messiani officii provincia administranda pendere nollet, consentaneum est,

credere Eum non uno modo Judaicis erroribus Messiae dignitatem obscurantibus occurrisset. Ecquid igitur absconum est judicare Phariseos & Legisperitos a Synedrio & Sacerdotibus subornatos variis captiosis quaestionibus & objectionibus Eum esse adortos? Annon quae de magistralibus templi praefecturis commodum a nobis sunt allata conjecturae locum faciant, agitatae forte fuisse in praegressis paulo ante colloquiis has similes controversias: an Messias alia praeterquam quae regio fastigio annexa essent in templo munia obiturus, an Sacerdotum imperia in templo per classium capita administrata abrogaturus sit? Hinc forsitan, ut fit, ubi de arduo quodam doctrinae capite ad summam religionis & reipublicae pertinente disputationes fervent, alia ex alia incidebat quaestio, cum tricarum Mischnicarum adeo feracia illius jam aevi magistrorum Judaicorum ingenia essent. Multa illi forsitan garriebant de Summi Sacerdotis majestate, cui soli coram arca in sanctuario standi jus erat, de antiquorum regum in hunc antistitem reverentia, a quo quippe solo librum praelecturi acciperent, disquirebant forsitan subtiliter, textibus sacris & traditionibus in alienos sensus detortis, an ex Messiae dignitate futurum sit, ut Synagogae templi praesidis **הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל** dicti personam fumeret, ibique doceret *καθ' ἑμῶν*.

Ast quid fiet, inquis, de Evangelicae historiae sinceritate, si cuivis liceat ex ingenio, quascunque sibi finxerit in rerum gestarum serie aut sermonum filo, lacunas supplere? At nec ego huic licentiae frena laxanda putem, nec meo facto tale quid temere audendi signum fustulisse mihi videor. Etenim id saltem mihi concedi volo, ansam huic problemati ex aliqua controversiarum, quae tum temporis Servatori cum Judaeorum magistris super docendi jure ejusque fonte reciprocabantur, esse porrectam. Sed non ex vano a me hanc hypothesin arripui, fuisse per idem tempus inter Jesum & ejus adversarios de Summi Pontificis *ὑπερῆχον* & Sacerdotum qui *ἐπιμαρτυροῦσι* praerant in templi ministeriis regundis auctoritate, ne a Messia

quidem, utpote regiis operibus functuro, violanda, hanc, inquam, hypothesin non esse merum cerebri figmentum ex Jo-
hannis Evangelistæ commentariis infra planum facere conabor.

Sed quicquid de hac hypothesi statuere lectotibus libeat, id saltem ex accuratiori periochæ nostræ tractatione planum me spero facturum problema a Christo propositum eo tendere ut ex Psalmi CX. oraculo æterni & supremi sacerdotii aucto-
ritatem & fastigium, regiam majestatem cumulo insigni auctu-
rum, sibi portendi innuat, unde suprema & ἀνωθεν do-
cendi potestas simul abunde erat asserta. At non in obscuris
& ambiguo nutu substituisse Servatorem, sed colloquio hoc fini-
to apertius significasse, non omnem a se usurpari jurium suo-
rum in templo & Synagogis eminentiam, non inepte mihi
colligi videtur ex proxime huic colloquio a tribus Evangeli-
stis subjuncta Christi ad audientium promiscuam turbam, se-
cundum Lucam vero ad discipulos, oratione, qua ἱεροματίων
factum perfringit φιλέθων ἀσπασμὸς ἐν ταῖς ἀγοραῖς καὶ προπολι-
τευθῆναι ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ προπολιτείας ἐν τοῖς δειπνοῖς καὶ καλεῖ-
σθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων βασιλεὺς βασιλεῖ, a quo elogio suæ doctrinæ
præcones abstinere jubet, hac addita ratione: εἰς γὰρ ἐστὶν ἡμῶν
ὁ καθηγητής In qua dignitatis Messæ propriæ designatione si
quis dicat expressam esse suprematus doctrinalis, qualem Pl.
CX. Messæ vindicat, notionem, & etymologia ipsi faveat &
militaris præfecturæ in Psalmo regnans imago. cf. WETST. *h.l.*

CAPUT II.

Colloquii Anacristis & argumentationis a Christo in adversarios destrictæ evolutio.

Palmariam aggredior tractationis meæ partem, ostensurus
Jesum Messæ majestatem ex Psalmo CX. ita dare evictam,
ut simul clavem nobis porrigat istius odæ recte intelligendæ,

non illam quidem adhuc ab interpretibus arreptam nēdum usurpatam Etenim haud leves rationes in hanc me induxere sententiam, ab ipso Domino Psalms in Lyrici dramatis formam compositi rationem nobis præmonstrari. Id igitur, ut & aliis persuadeam ita me spero effecturum, si verum verborum: *αὐτὸς Δαβὶδ ἐν πνεύματι κύριον αὐτὸν καλεῖ* intellectum ex collata maxime Petri Apostoli *Act. II. 34.* ab eodem oraculo ducta argumentatione adstruxero.

I. Probatum ex sensu formulæ ἐν πνεύματι, Davidem ex mente Christi adsumta ævi Patriarchalis personæ loqui.

Vulgaris ratio hæc nil cogitare jubet aliud quam divini Spiritus adflatum, cui graves non tantum Psalms sententiæ debeantur, sed ipse quoque verborum, ut in illustriore vaticinio, delectus. Nec is ego sum qui negare audeam formulam hoc ipsum significandi officio fungi posse. At hoc loco

1. formulæ vim hoc sensu non exhauriri colligo
2. ex alias omiſſa mentione Spiritus oracula suggerentis, ubi ad illa vel a Jesu vel ab ejus Apostolis ad fidem dictis faciendam provocatur. Cum enim de divina Psalms, qui Davidem vel alium antiquiorem Prophetam auctorem indubium haberent, inspiratione inter Judæos quibuscum Domino & Evangelii primis præconibus disputandum erat, non dubitaretur, vix attinebat demonstrationum vim ista additione stringere. Si quis unicum illam instantiam obmoveat ex *Act. I. 16.* ubi Petrus Spiritum S. per os Davidis de Judæ crimine & proscriptione præcinuisse dicit, illi equidem non idcirco concesserim, Apostolos Spir. S. commemorationem in citandis V. T. vaticiniis arbitrio mere fortuito alias adjecisse, alias prætermisisse, sed hoc ipso exemplo adjuvari potius existimo, quam deinceps tuebor, causam. Luculenter enim ex hoc quoque loco intelligitur, adjunctionem hanc tum maxime ipsis visam esse ratiociniis

firmandis idoneam, ubi Psalmum excitarent, cujus auctor ex sua ipsius persona loqui poterat videri, ex aliena autem revera loquebatur. Ac nescio annon hujus moris observatione factum esse putemus, ut, cum *Act. IV. 25.* Apostoli legerentur Deum invocantes, qui per os Davidis populos & reges in Jehovam & Messiam rebelles increpuit (*Psf. II.*) antiquiores quidam Scholiastæ monere fatagerent, Psaltem per poetïcam odæ configurationem in ministri & interpretis comitiorum celestium personam transformatum indignabundas illas in Messie contemptores voces mittere, quas igitur fas omnino sit pro voce Dei habere. Hinc marginibus codicum suorum alii *Ὁὐὰ πνεύματος ἁγίου*, alii *πνεύματος ἁγίου*, alii forsan, ut ex variantium farragine conjicere licet, *Ὁὐὰ πνεύματος*, omisso epitheto, adleverunt, librarium sedulitatem ad variam textus interpolationem proriantes.

- b. Ex repetitione verborum *ἐν πνεύματι v. 45.* quæ rationibus criticis haud spernendis textui Matthæi adseritur. Etenim præter duo antiquiores & recentiores codd. complures, versiones quinque vetustæ huic lectioni suffragantur. Et quamvis alibi facile largirer, oscitantibus librariis, ob reliquæ sententiæ cum *v. 43.* similitudinem, verba hæc recurrissè, tamen, quoniam Marcus similiter post recitata Psalmi verba Servatorem inducit in argumentationis complexione pronomem *αὐτὸς* iterantem *v. 36.*, quod hic itident abundare videri poterat minus attendenti illationis nervum huic ipsi pronomini inesse apud Marcum, si nimirum, quod res ipsa suadet, ex præc. similiter *ἐν πνεύματι ἁγίου* subintelligatur, probabiliter inde colligi videtur Matthæum repetita formula *ἐν πνεύματι*, quæ cardinem causæ contineret, vibrantiorem ictum, quo adversarios stravit Servator, representasse. Si cui etiam harum rationum pondus receptæ lectionis auctoritati convellendæ impar videatur, satis habebø, si ejus pace id saltem lucrer, ut codices & versiones
diversarum

diversarum recensionum existimentur non temere in formula hujus repetitionem consensuros, nisi antiquitus increbuisse persuasio, potiore disputationis nervum induci, quod David in Pf. CX. ἐν πνεύματι loquatur. At hanc vim in sola inspiratione sitam eos existimasse, difficile, mihi quidem, est creditu.

2. Probabilior & Servatoris consilio & argumentationi aptior est alterutra formulæ notio, qua ἐν πνεύματι aliquid dixisse scriptor θεωπνεύς C dicitur, qui divini Spiritus agitatione vel in vera ecstasi, sensuum & phantasiæ commotiones naturales abrumpente, constitutus est, vel igne poetico plus solito calefcens in eminentiorem personam sese transformat, ejus sensus adsumit, ejus adfectiones, sententias atque decreta tanquam sua effert.

Ac primum quidem ἐνσδοως prophetiæ &, re ferente, visionis ecstatiæ notionem in idiomate Hebræorum sacro formulæ huic junctam fuisse vix dubitabit qui *Apoc. I. 10.* cum *XVII. 3.* & *XXI. 10.* contulerit, de quo apocalyptico formulæ usu infra. Jam, tamen ex hac ipsa notione facilis sumi posset ad metonymicum usum transitus, quo ἐν πνεύματι λέγειν dicitur, qui aliam eamque eminentiorem sive elapsi sive venturi ævi personam, phantasiæ vi divinitus exaltata, induisse sibi videtur, ejusque adeo verbis loquitur, tamen cum primi ordinis Prophetæ & sacrorum antistites πνευμάτων nomine in N. T. veniant a), atque in horum censu Enochus, Melchisedecus, jure suo eminent, potior nobis hæc visa est ratio, ut in hoc quidem sermone, ubi magistrorum solertiam

a) Cf. Num. XVI. 22. XXXVII. 16. Thren. IV. 20. Hebr. XII. 9. 1 Cor. XIV. 32. ubi καὶ πνεύματα προφητῶν de primiceriis Prophetis intelligere & particula καὶ & contextu adigi mihi videor. Patriarchalis ævi Prophetis hoc nomen peculiariter tributum fuisse alibi ostendam, cf. interim *Genes. VI. 3.* ubi, qui Enosum, vel Enochum, vel Noachum ipsum designari putet Spiritui S. nil detrahat.

problemate exercet Servator, in generali notione *alicujus* ex remoto isto ævo antistitis, omisso articulo, os ejus hæreat, utut mens illam personam a Davide adscitam, definite tene-
ret. In promptu autem fuisse perspicacioribus, vel hoc digiti indicio monitis, vel traditione exegetica huc jam intensis, Melchisedecum in edicti Jehovæ *Pf. CX. 1.* præcone videre. Hunc autem obtutum obvium ista ætate esse potuisse, ita me puto persuasurum, si ostendam, ipsum illum in *Pf. CX.* apparatu inauguratum supremum Hierarcham Paulo πνεῦμα αἰώνιον, πνεῦμα ἁγιοσύνης, κύριον πνεῦμα vocari eam maxime ob causam, quod is primariis sacerdotibus, & antiquitate antecederet, & summo imperio præesset, a Melchisedeco antiquissimo, quem Scriptura celebrat, publico sacerdote præfiguratus.

*Melchisedeciana formula supremum Hierarcham esse πνεῦμα αἰώνιον Hebr. IX. 14. πνεῦμα ἁγιοσύνης Rom. I. 4.
Ἐὶ κύριον πνεῦμα 2 Cor. III. 17.*

Ordiamur ab ea demonstratione quæ personam, cujus Hierarchica majestas *Pf. CX.* celebratur *Hebr. IX. 14.* πνεύματος αἰώνιος axiomate cohonestari faciat manifestum. Abstineo ab excutiendis prolixè aliorum interpretationibus, sed expromam absque ambagibus quænam mihi rationes ex parallelismo & orationis serie ductæ persuaserint in hoc loco Hebræis a Scriptore sacro laudari Servatoris præcellentiam præ summis e gente Levitica sacerdotibus hanc, quod non perinde ac illi profanæ seu Laicæ notæ maculam piaculari taurorum & hircorum sanguine eluendi atque sic adytum ingrediendi jus ac potestatem adipiscendi necessitatem haberet impositam. Ratiocinationis omnis a v. 11. ad 15. detextæ vis & acies stringitur illa maxime ex vero conspectu hierarchici nexus, tum quo sacerdotalis gentis ordines capitibus suis focabantur, tum qui Laicis cum illis intercedit. Per sacre illius politiæ constitutio-

nem quisquis Levitica stirpe non prognatus Jehovah in templo præsentem veneraturus erat & victimarum propitiatione juvari volebat Ephemeræ alicujus capiti debuit esse sociatus b), cujus *τελειότης* in ipsum redundaret, & cujus intervntu cultus suus Numini redderetur acceptus. Atque sic vicissim gregarii sacerdotes suæ quisque classis antesignano & hi singuli Pontifici maximo uniti sanctitate seu puritate Levitica poterant maçtari, quam vero, cum non haberet Summus Sacerdos unde altius derivaret, sacrarium interius ingrediendæ venia solennissimis piamentis ipsi fuit redimenda. Hac igitur hypothesi exposita, ut brevioribus nobis pro harum paginarum angustia esse liceat, periocham intra dictos terminos comprehensam succincta paraphrasi explanabimus. \S . 8. „Hoc „semel tantum per annum Summo Pontifici concesso introitu „in sacrarium interius significavit Spiritus S. viam quoque „quæ ad illud adytum ducit, nondum esse publici juris factam, „quoad in anteriore sanctuario adhuc sacerdotali ephemeræ „adscripti sacerdotes gregarii stationem obirent c). \S . 9. Hi „vero simili forte & conditione erant ac in atris imminentes „plebeji f. Laici d), a quibus donaria & sacrificia offerebantur,

b) Vid. RELAND. *Antiqq. Sacr.* P. II. Cap. IV. §. 5. 6. p. m. 94. CARPZOV. *Apparat. ad Goodwin.* pag. 109. seq. BUXTORF. *Lex Talmud. Rabbin.* v. *מעמד* ubi memorabilis ex Maimonide locus rem illustrat.

c) *πρώτης σκηνῆς ἐχέσθης εἶδον.* Mirum profecto interpretes plerosque omnes, Hebraicarum etiam antiquitatum peritissimos, oblivisci hic potuisse classium sacerdotialium & gregiarum quæ in atrio ministeria obibant, Hebræis ceu ex 1 *Reg.* X. 5. 2 *Chron.* IX. 4. 1 *Chron.* XXIII. 28. patet, *מעמד* dictarum, quod vocabulum LXX. constanter per *εἶδον* reddunt. COCCEJUS solus est cui sciam suboluisse h. l. istuc respici *Lexic. h. v.* Nullus equidem dubito quin *σκηνῆς εἶδον* idem sit ac *εἶδον* ἵσταται vel *καταγγεῖ ἐν σκηνῆς*. Atque id texta oratio omnino flagitat.

d) Quæ me rationes moveant, ut ex Chaldaici usus imitatione nomini *καίριος* hanc significationem adnatam & pluribus N. T. locis usurpatam esse credam, eas alio loco propediem uberius edifferam.

quæ tamen rem divinam facturis veram illam lustrationem præstare nequibant, qua inaugurandi initiandique sunt qui in selectiorem & intimæ admissiōis cœtum conscribi volunt e). Ψ . 10. Dona enim offerebantur cibis tantummodo,

Chaldæis certe, quod loca demonstrant a Schindlero ex Targum citata, וְזָמַן eit cœtum convocare; & nomen זָמַן cum Hebraico מוֹעֵד permutatur. Arabes etiam Hebr. מוֹעֵד מוֹעֵד vertunt קַבַּח אֲרוֹמָן. Cui igitur portenti simile videretur Græcum vocabulum in hanc alienam sedem migrasse apud hebraizantes Scriptores, ei similiter adstipendum esset ad universam illam Hebraïsmorum classem late patentem, qua græcâ vocabula famosiorem Hebraïcorum significatum sonantia transferuntur ad eorundem significatus figuratos & rariore. Conferri tantisper & expendi velim *Syrac.* X. 4. XXXIX. 31. XLVII. 10. XLVIII. 10. *2 Macc.* IV. 32. coll. *Athor.* XXIV. 25. *Rom.* V. 6. coll. *Levit.* XVI. 21. ubi אִישׁ עֵתָי sine dubio est extra Leviticam stirpem natales habens, Laicus, quem nos dicimus. *2 Tim.* III. 1. *Apocal.* XII. 12. unde & synonymicum עַתָּה simili metonymia ad concionem promiscuam translatum esse arguitur, cf. *Judic.* XIII. 23. XXI. 22.

e) Συνείδησις responderet apud LXX. Hebraico מוֹעֵד *Eccl.* X. 20. ubi est in parallelismo cum חֲרִירִים penetralibus. מוֹעֵד ergo est corona amicorum intimioris admissiōis, secretiorum consiliorum conscia. Refusam fuisse in Græcum vocabulum hebraizantem hanc potestatem palam est *Sap.* VII. 11. Δειλὸν γὰρ ἰδίως πονηρία μαρτυρεῖ καταδικαζομένη, αἰεὶ δὲ προσέλκετε τὰ χαλεπὰ συνεχρμένη τῇ συνείδησει. *Timidum sua ipsius pravitas convincit privatim* (i. e. per solitudinem) condemnata, semper autem diras præflagitationes adsciscit, ubi conficiorum ejusdem sceleris consortio continetur. Hunc sensum poscit manifesta disjunctio inter ἰδίως & συνεχρ. τῇ συνείδ. Quapropter h. l. quasi Scriptor hebraice dedisset לְמוֹעֵד ita est intelligendum, ut neget donis ac sacrificiis a Laica turba per sacerdotibus oblati eam vim esse potuisse, ut in Jehovah penetrabile unquam, selectioris cœtus titulo, intromitteretur. Atque sic etiam v. 14. καὶ θαρσύνῃ τὴν συνείδησιν ὑμῶν ad ratiocinii tenorem accomodatissime intelligitur, quasi scriptum fuisset: καὶ θαρσύνῃ ὑμᾶς εἰς συνείδησιν, ita vos puros præstabit, ut in cœtum selectiorem coeuntes Deum sacerdotali jure adire possitis. An idem significatus agnoscendus quoque fit in his *2 Cor.* IV. 2. συνιστῶντες ἑαυτοὺς πρὸς πάντων συνείδησιν ἀνθρώπων, in eo quippe contextu quo Apostolus occultis sodalitiis

„portionibus & variis lotionibus destinata, victima civilium
 „decorum juriumque recuperandorum ergo immolabantur,
 „donec sifteretur cœtus vere repurgatus f). ὧ. 11. Chri-
 „stus igitur in meliore ævo probæ indolis hominum g) Sa-
 „cerdos summus futurus cum venisset, gradum sibi ad hos de
 „grege promiscuo in adytum introducendos ita fecit, ut de
 „præstantiore & absoluteiore sanctuario anteriore, non mani-
 „bus hominum fabricato, prospiceret (id vero est, remota
 „figura, ut prospiceret de ministerio, quod non esset ex præ-
 „sentis sacerdotalis muneris formula h).) ὧ. 12. Nec ille

se abstinere dicit, in opposito membro probabiliter dicturus, omni-
 bus se privatis etiam hominum conventibus promiscue aperta veri
 divini professione cupere commendari. nunc latius disquirere nolo.

f) Si rata habeantur quæ ad *Hebr. VIII. 8. sqq. III. MICHAELIS*
 scripsit *Jeremie* vaticinio XXXI. 3. reformationem ejusmodi præ-
 cini contendens, qua fiat, ut Laicis etiam exquisitiore Numinis
 cognitione imbutis propius cum Eo consortium contingat, nec de
 abolenda sacrificiis transgressionum memoria tam anxie solliciti esse
 debeant; egregie his *ἐνείκως* congruet *καὶ εἰς διαρθρώσεως* sumere pro
καὶ εἰς διαρθρώσεως, cœtu reformato.

g) Si modo memoratus fervetur obtutus *μέδωντες ἀγαθῶν* commodissi-
 me sumuntur pro epexegeti modo dicti *καὶ εἰς διαρθρώσεως*. Duritiæ
 formulæ *Pontifex bonorum futurorum* jam ita sensit *III. MICHA-*
ELIS, ut in masculinam formam vocis *ἀγαθῶν* se propendere
 non dissimularet, ducta potissimum ex *Jeremie* vaticinio suspicio-
 nis ratione.

h) Elegans *Dilogia* s. *Antanaclasis* in his pellucebit cuivis in nexu
 mentis defigenti aciem: *σκηνην χειροποιητων* nominat, & per nominis
 in re *Leviticæ* metonymiam cogitari vult Sacerdotes manuum im-
 positione consecratos & in anteriore sanctuario ministrantes; addit
 igitur explicationis ergo: *ταῦτέστιν ἔσται τῆς ἰστορίας*. Jam tamen
 exempla a viris doctis allata per se probent verbi *ἰστορίας* in re
 architectonica usum, tamen cum *ἰστορίαις* in N. T. frequentius tera-
 tur in politis civilibus & sacris, neque etiam multum attingisset
 (prouti jam est a *MICHAELIS* observatum) interpretamento ad-
 dito monere de sensu architectonico vocis *χειροποιητων*, malim equi-
 dem scriptori hoc consilium tribuere, ut sibi de constituta & tum
 adhuc durante *Leviticæ* politia sermonem esse subindiceret. Est enim

hircorum vitulorumque sed suum ipse sanguinem sanctuario
 „interiori inferens i) æterni sacerdotis fodalitium ibi inve-
 „nit k). ψ . 13. Si enim taurorum hircorumque sanguis &
 „lustrales aquæ, mixtæ cineri vaccæ rufæ, illis adpersæ,
 „quos lex pronuntiabat impuros, consecrandi vim habuere
 „eo effectû, ut Laica turba l) culpis, civilem saltem exter-
 „namque justitiam pessundantibus, emaculata servaretur, &
 „Jehovam in suo palatio adeundi jure potiretur. ψ . 14. Quanto
 „magis sanguis Christi, hominis, qui, æternum Melchisedecianæ

formula ἀπὸ κανὼν ita necessario supplenda, ἢ διὰ τὰ β. τ. αἰσ.
 non durante hoc Hietarchiæ statu, vel, quod seriei forte aptius,
 non in suo pontificali comitatu habens hujusmodi Sacerdotes.

i) διὰ τὴν ἰδίαν ἀλμαρὸς) suum ipsius sanguinem ferens, i. e. suo san-
 guine litatum esse testatus.

k) αἰωνίαν κληρονομίαν εὐχόμενος. Utut alias invenire pro adipisci ex com-
 muni linguarum analogia dicatur, tamen seriei tenor mihi h. l.
 videtur postulare, ut sacer scriptor Servatorem innuat invenisse,
 quod Pontifex Aarōnicus adytum ingressus non invenit. Vacuitas
 illi & solitudo mera occurrebat, quæ de imperfecta lustratione gra-
 viter monebat. Jesus autem cœlum ingressus invenit αἰωνίαν κλη-
 ρονομίαν, societatem vera & sempiternum valitura lustratione conse-
 cratorum, cui adlegendi sint Christiani. Et quænam illa, quæres.
 Angeli & Abrahamica fide ad Patriarchalis religionis formulam for-
 mati regni divini cives. Huic cœtui fociandos esse novæ œconomix
 fideles mortem Christi plenæ lustrationis causam meritoriam &
 pignus habentes v. 15. innuit, ubi igitur αἰώνιος κληρονομία rursus
 est societas æternorum κληρονομήων Abrahamicarum promissionum.

l) σάββη hic sunt gregarii sacerdotes & plebeji. Ad hos enim redun-
 dabat lustralis adpersionis ex cinere vaccæ rufæ in summos Pon-
 tifices factæ virtus. Est autem σάββη in N. T. frequentissime gens
 a qua quis natales ducit. Paulus Rom. XI. 14. σάββα μὲν Judæος,
 gentilitia cognatione mecum conjunctos. cf. Coloss. I. 24. Hinc
 etiam ad religionis Judaicæ consortium transfertur Coloss. II. 11.
 Philem. 16. Suppleri itaque hic potest αὐτῶν, quod ad κενανωμί-
 νος referatur, qui sunt Pontifices expiationis festo impuritatem per-
 listorum rituum mentem professi.

„ formulæ sacerdotem antesignanum habens *m*), humanam
 „ suam naturam omnis maculæ expertem Deo fittere potuit,
 „ hujus ipsi insitæ sanctitatis vim, fecus ac Levitici sacerdo-
 „ tes mutuatiuæ puritatis umbram aliquam in subjectas sibi so-
 „ dalitates transfundentes, plenissime in vos faciet redundare,
 „ eo effectû, ut intimioris sodalitiî geratis effigiem, culpisque
 „ mortem adferentibus ablatis, Deum sempiternæ vitæ & feli-
 „ citatis auctorem colere possitis.,

Qui hanc argumentationis seriem sic perceptam tenet, sponte forsan sentiet, hiatum, quem in illa relinquunt interpretationes a doctissimis viris varie, speciosissime autem ab Ill. MICHAELIS *n*), Ven. NOESSELTO *o*) & GEIESBACHIO *p*) tentatæ. Non probatum dedisset Scriptor, quod causæ caput erat *ἕκαστο περινεζοῦσθαι τὴν τῶν ἀγίων ὁδὸν ἐν πρώτης συνῆς ἐχέσειν*, certe non congruenter ad substrata semel Theologiæ Judaicæ scita de Hierarchico nexu planum fecisset, quomodo jam, Servatore, Pontificis Summi munia administrante, ad apicem perducta sit illa in Levitici Sacerdotii capite antehac deficiens scala Hierarchica, cujus abruptione factum erat, ut supremo etiam Hierarchæ, cum non haberet superiorem, e quo potior dignitas & puritas in ipsum refundi posset, in anteriore sacrario per totum annum, una die excepta, morandum esset, quomodo igitur in vado jam sint omnia, posteaquam Jesus, etfi & ipse humanæ infirmitatis non expertus, & civitati Israëliticæ, multorum piaculorum Deo usque reæ, adscriptus, tamen, quod humanæ naturæ actibus templi celestis primati consociatum se gereret, omnis culpæ exfor-

m) *Id* in subordinationibus signandis frequentari patet ex *Rom.* III. 27. IV. 13. VIII. 37. XI. 36. 1 *Cor.* VIII. 6. 2 *Cor.* IV. 5.

n) In *Annotatt. Lat. & Germ.* ad h. l.

o) In peculiari commentatione opusculis ejus inserta. Cf. *judicium ERNESTI Theol. Bibl. T. X. p. 93.*

p) In *Repertorio Literature & Bibl. & Orient. T. II. p. 19. sqq.*

tem Deo se sistere potuit, atque idcirco certa & plena inauguratione (τελειώσεις, λυγρώσεις) consecrare sibi addictos Dei cultores. Necesseltiana igitur expositio in hanc sententiam exiens: potiori longe jure sanguis absolutissimi & sempiterna piatrice virtute pollentis sacrificii purificabit &c. meo sensu aliquam petitionem principii ratiocinio infert; Michaëlisana, quæ sacrificiorum mentem ac rationem antiquitus jam proditam cogitare jubet, vereor ne scriptorem sacrum inducat instituti sui immemorem; id enim ipsi erat agendum, ut, si functiones Christi ex ipsa pontificali disciplina æstimentur, accessio ad Deum & propioris cum eo conjunctionis prerogativa potioribus titulis quæsitâ intelligeretur. Non igitur ad subtiliorem rei cogitationem, veste emblematica & typica detracta, ablegare potuit lectores, spiritus notioni Montesquianaæ parum sine dubio aduetos. Griesbachiana autem interpretatio, quæ per πν. αἰον. statum Servatoris exaltati intelligi vult, nititur illa, si quid video, parallelismo verbali dubio cum *Hebr.* VII. 16. in reali divergio manifesto. Etenim ibi de antiqua religionis forma, simul cum sacerdotio Levitico exauctorato instauranda, agitur, quod assertum inde firmatur, quod Melchisedecianæ formulæ sacerdos non constituatur lege mortalitati per ratum successione ordinem medente, sed oraculo vitam atque adeo disciplinam ejus perennem portendente.

Alter locus illustrior, quo iste vocis πνεῦμα ad æternum regium sacerdotem *Pf.* CX. respectus probatur, est *Rom.* I. 3. 4. cujus versionem, prouti mihi informanda videtur, exhibeo: „ de Filio ejus, qui profapiam e Davide ducens sacerdotio Israëlítico subjectus est, Laici personam externa specie „ referens *q)*, sed inde a resurrectione a mortuis (altera quasi „ nativitate) publico documento testatum fecit se augustissimo „ titulo

q) Vid. quæ de voce σάρξ modo sunt observata. Sic γενόμενος κατὰ σάρκα coincidet fere cum γενόμενος ὑπὸ νόμον. *Gal.* IV. 4.

„titulo filium Dei sacerdoti lectissimæ civitatis sacræ r) contri-
 butum., Intelligent lectores, opinor, meo sensu Apostolum
 disjungere regium fastigium nativitatis jure partum, ab eadem
 dignitate Servatori tanquam religionis perennaturæ supremo
 arbitro & statori propria, sacerdotium mortale & evanidum
 (σαρκια) à sacerdotio civitatis Deo consecratæ & intimæ admif-
 sionis quasi cives alentis πνεύμα ἀγιοσύνης. Qui quidem si verus
 judicetur loci hujus conspectus, facili compositione sopietur
 controversia, sine filius Dei nomen officii an personale.
 Enimvero est absque ullo dubio appellatio filiorum Dei ex
 Hebraica consuetudine cum regibus communicata, & hoc
 etiam sensu in Servatorem, ex nativitatis jure regem Israëliti-
 cum, convenit, quicquid obloquantur majestatis divinæ Ejus
 timidores adsertores. Sed cum idem nomen ἐν συνάμα (aug-
 stiore sensu) Ipsi tribuitur propter scenæ quæ Pf. CX. instrui-
 tur magnificentiam, qua ad dextram Jehovæ sedens cælestis
 terrestrisque civitatis sacræ Primas æternus declaratur, non
 potest non hæc præcellentia ex ipsa personæ eminentia ultra
 finitæ intelligentiæ sortem elata derivari.

Proximum est ut 2 Cor. III. 17. itidem per πνεύμα au-
 gustam personam designatam ostendamus quam Pf. CX. cœle-

r) ἀγιοσύνη de cœtu consecratorum intelligi posse præfracte non
 neget qui, quam familiare Paulo sit περιουσίην, ἀρεθούσαν πίσω &
 similia pro concretis collective usurpare, compertum habet, &
 in Epistola ad Hebræos notionem τῆς ἀγίας & conjugatorum fre-
 quentissimè ex disciplina pontificali informare didicit. Si ex con-
 structione rectè argumentatus est LAMB. BOS ad 1 Cor. I. 30.
 ἀγιοσύνης; ibi similiter est accipiendum. Cæterum Patriarchalis ævi
 fideles, in Melchisedecianam sive Abrahamicam disciplinam con-
 scriptos, peculiariter hoc nomine insignitos fuisse, cum aliis indi-
 cjis, jam non perseguendis, deprehendisse mihi visus sum, tum
 vero ex Coloss. I. 12. coll. Hebr. IX. 15. admodum probabiliter
 colligi arbitror. Confidentius autem ut in hanc partem pronunciam
 Petri facit oratio, Christianos, dicens, esse βασίλειον λεγάμενα,
 regio sacerdoti contributam sodalitatem, & per ἐπέδρανον ad-
 dens: ἔδρανος ἀγιοσύνης. 1 Ep. II, 9; coll. Exod. XIX. 6.

itis terrestrisque Hierarchiæ primatem laudat. Dabo rursus paraphrasin v. 16. 17. 18. ad subductas rationes exegeticas adornatam. „Quando autem illud tempus erit, quo ex cœpta a me allegoria dici poterit Mosen (qui etiamnum inter Judæos quasi præfens est quoties lex prælegitur in Synagoga vid. v. 15.) reversum esse ad Dominum (quod ex proprietate tum evenisse intelligitur cum Judæi, literæ occidenti nuncio misso, internæ religionis vim susceperint, quo quidem tempore Moses, ex oraculi Esajani LIII. 10. 11. poetico schemate, Abrahamidas ad Melchisedeciani instituti tenorem videbit in cœtum sacratiorem cum gentibus collectos) tum velamen ipsi aufertur. Enimvero, qui tunc temporis Domini augusti nomine insignitus eas partes aget, quas olim egit oraculorum ad Mosen editor in Schechina habitans, est ille templi sublیمioris πρῶτος, cœtus sacratiore antistes Davidi cantatus. Ubi autem Theocratia ad hunc Dominum est translata, ibi est cœtus emancipatus s). Hinc nos omnes Christiani resecta facie Dominum, (i. e. in veri ab eo divinitus traditi lucem) tanquam Schechinam nobis præsentem intuemur, & ex hac intuitione (i. e. intensa religionis ab ipso elucidate meditatione) in eandem imaginem quasi transformati, veluti Moses, faciem splendore novo auctam ex hujus Schechinæ contemplatione referimus, pro eo ac par est accedere a conspectu Domini, qui spiritualis Hierarcha est, recentibus. „

Nunc si quæras quid horum locorum collatione effectum aut lucrifacium existimem paucis ita habeto. 1. Si πνεῦμα, cum adjunctionibus, quas hæc loca habent, Messia Hierarchicam præcellentiam Ps. CX. celebratam designat, potest etiam πνεῦμα, alias jam ad sacerdotes & Prophetas primarios translatum nomen, κατ' ἐξοχήν Melchisedecum designare in cujus sacerdotio

s) ἐκκλησία pro ἐκκλησιῶν societate, correlatum πνεύματος, forsitan, cum respectu ad נַרְכָּוָה in nostro Psalmo, cœtus voluntariam militiam faciens.

Messiani præfiguratio erat. *Poterat* igitur Servator in problema exploratorio argumenti, quod intorquebat, vim crypti involuturus, presso Salemi Pontificis regii nomine, *αὐτονομία* sapienti consilio uti. Ex hac *possibilitate*, ubi plura patrocinantur aliunde ducta argumenta, emergit *probabilitas* major minorve, *certitudo* nunquam. 2. Si Jesus ipse hoc nutu significavit, Davidem in schemate poëtico Melchisedeci personam adscivisse, tenemus videlicet majestatis Messianæ principem rationem, atque non tantum *imperii sacri* antiquitatem indefinitam ante occupatum dextræ divinæ locum, sed *natura* etiam *excellentioris* *πρῶταρχίῃ*, in quam primatus super cœlestium quorumvis Dei ministrorum cultorumque cadere possit. Tenemus imperium sacrum oraculo Psalmsi *dela-tum* esse *æconomicum*, tenemus Hierarchæ in superiore mentium civitate pridem imperantis provinciam peculiarem in generis humani gubernatione morali. Intelligimus non esse de conciliatione valde laborandum ubi nobis ex Petrina illatione *Act. II. 36.* oggeratur, suprematum excellentioris Christi naturæ divino æquatam ab Apostoli mente capropter dissonare, quod is Jesum ex Davidico oraculo *constitutum* esse ait (*ἰσχυροῦ*) in isto fastigio. Potest enim Apostolus eam respexisse poëticam Psalmsi *διὰ τὴν ἰσχυρίαν*, qua propria huic primati ab indefinito ævo majestas certo se tempore demissura sistitur ad provinciam regni divini in humanum genus administrandam spiritualesque Abrahamidas in illud aggregandi. 3. Melius sic lucere arbitror rationem qua scriptores N. T. ex hoc Psalmo, etiamsi *κατὰ ἑνὸς* divina in Messia personam *ἀνθρώπων* non conferente, radios eduxerint, quibus cordati priscorum oraculorum existimatores in hanc sublimiorem *διὰ τὴν ἰσχυρίαν* suaviter evehi possent. Universe enim, quoties elementarem & ad angustiores captus accommodatam Servatoris institutionem cum uberioribus explicatiōibusque Apostolorum, Pauli maxime, præceptionibus contendimus, didacticam hanc prudentiam admirari non tantum, sed in definiendo etiam

dictorum literali & historico sensu ob oculos nos habere de-
 cet, qua maluit Ille crassiores Judæorum notiones sensim
 defæcere, occæcatas mentes ad sublimiorem disciplinam præ-
 parare, semina melioris cognitionis spargere in florem fru-
 ctumque post effusa demum Spiritus S. dona eruptura, quam
 sui officii interiores rationes personæque decora summa sub-
 tiliter exponere, aut se *Deum* esse vel cum *divina natura* *ἰσο-*
στατικός unitum ubivis palam, sine involucre profiteri.

Si jam sint qui omnem hanc rationem formulæ in *πρω-*
ταῖς intelligendæ a Marco uno halitu difflari dicant, possem
 hos equidem ad ea remittere quæ in Proœmio p. 5. & p. 15.
 jam monui. Sed sunt quædam insuper æquis iudiciis arbi-
 tranda. 1. Duplicata articuli additio, quæ a manifesta inter-
 polatoris manu in vulgatas editiones irrepsit, suspicioni locum
 facit haud vanæ profus, antiquissimi jam descriptoris alicu-
 jus sedulitatem in addendo epitheto *αὐτῷ* integritati sententiæ
 consultum ivisse, vel ex antiquis marginibus illud esse infer-
 tum. 2. Sed huic etiam suspicioni nobis non indulgentibus
 tamen integrum est quærere an ex Marco, non Apostolo,
 teste igitur secundi ordinis, quem in narrationum selectu ita
 rexit Spir. S. ne historicam veritatem corrumperet, necessaria
 parte mutilaret, atque ut doctrinæ Jesu summam ex ipsius
 commentariis percipiendi copia esset, an inquam ex illo nobis
 necessario & ubique supplendus & explicandus sit Matthæus?
 an creditu nefas absonumve sit hunc Evangelistam, postquam
 vel ex Petri ore vel ex Matthæi tabulis in *πρωταῖς* hausisset,
αὐτῷ adjectisse, quod vel *vim divinam* vellet exprimere, quæ in
 prægnantissimo Psalmsi poetico schemate enitet, vel majestate
 plenam *vocem divinam* quæ citato loco resonat, cf. *Es. LXIII. 10.*
coll. Esaj. XI. 4. Sin simpliciter inspirationem intellexit, modum
 ejus ex Matthæo informare fas est. 3. Si Matthæus vel ipse *αὐτῷ*
 habuisset in archetypo adjectum, vel primis ejus descriptoribus
 decurtata visa fuisset formula, *αὐτῷ* subaudiri flagitans, mirum
 vero, cum toties alibi e Marco reperitur in vetustis etiam

codd. interpolatus, religiose adeo medicantes manus hic se cohibuisse ut ne unam quidem variantem exhibeant Millianæ, Wetstenianæ & Griesbachianæ farragines.

II. Probatur ex usu pronominis αὐτός Davidem ex mente Christi, quam Petrus Act. II. 34. explanat, ex adsunta persona loqui.

Alterum argumentum, quo confirmari mihi videtur Jesum ipsum in hoc colloquio dramaticam odæ Davidicæ formam, tanquam concessam a doctioribus jam tum gentis magistris, præstruxisse, ducimus ex pronomine αὐτός, quod in argumentationis a Jesu in adversarios vibratæ subsumptione miro consensu usurpatur non tantum a Marco & Luca in ejusdem colloquii narratione, sed & a Petro, simili ex eadem oda ratiocinio ducto demonstrante, Jesum non regem saltem, sed αὐτίον καὶ χριστόν esse per exaltationem suam declaratum. Quid quod notanter Marcus illud αὐτός in complexione quoque argumentationis repetit. Unde ita infero: Cum Matthæus solus illo pronomine abstineat, ejus loco autem habeat ἐν πνεύματι, Marcus solus utrumque in assumptione jungat, Petrus autem, quem commentariorum Marci fontem esse veteres tradidere, λέγει δὲ αὐτός subjungat asserto Davidem non in cælum ascendisse, liquet vel solo αὐτός, quod apud Lucam in Evangelio & in Actis est, satis innui, Davidem citata odæ verba non ex sua persona pronunciasse, quoniam cœlestis scenæ spectaculis, quæ refert, in cælum vere raptus interfuisse nequit.

Omnis itaque cardo in eo vertitur ut pronomini huic memoratam potestatem asseramus, atque sic conclusionis tum a Servatore adversariis per transfennam monstratæ, tum a Petro palam intortæ nervum ostendamus.

Non est autem pronominis αὐτός usus orationis quam tractamus seriei & consilio aptior, & vero Petrinæ disjunctioni

convenientior, illo quo hebraizantibus Græcis æquipollet formulæ *ἐν σώματι*, quam ad imitationem Hebraici כּוּרְבַּן, quod apud Rabbinos sæpiuscule occurrit, vel de re usurpant quæ tota, suis partibus expleta spectatur, quale ubi aliquid apprehenditur, quoniam tum verissima, ipsissima res adesse intelligitur, de eo adhibuerunt insuper quod ex vera ratione tale est quale ex nominis vi esse debet. Hinc ad personas translata formula *ἐν σώματι* ei designando inservit qui vivus, spectabilem quasi personam etiam gerens aliquid agit; disjuncte alias ab eo qui corpore organico non amplius est convestitus, alias vero ab eo qui organorum & sensitivorum virium usum non habet ex naturæ integritate expeditum. Unde, cum sæpius formulæ istius vis cum pronomine αὐτὸς coincideret, factum est ut hebraizantes *ἐν σώματι* ponerent pro αὐτὸς, & vicissim αὐτὸς pro *ἐν σώματι*. Sublucit hic Hebraismus SCHÆTTGENIO in *Hor. Hebr. & Talmud.* ad *Rom.* VI. 6. VII. 24. & *Coloss.* I. 22. sed nec dilucide fati interiorum hujus consuetudinis rationes expedit, nec reciproca-tionem utriusque formulæ affectus est, nec ob id ipsum ea loca ubi per appositionem epexegeticam utraque jungitur huc contulit. Quippe *Rom.* VI. 6. τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας cui prædicatum καθήσεται quadret, non tam est ipsum peccatum quam ea *reipubl. Israëliticæ* ad Numen habitudo, qua factum est ut ritus Mosæici ex magna parte ad *civilem reatum* hominum manifestandum essent comparati; quod versus sequens in aprico ponit, cujus in hac serie mens alia esse nequit nisi hæc: qui enim supplicio adfectus est extremo omni reatu civili est exsolutus & nexu consequenter politico cum gente, cui hæc poena offensam sive veram sive opinatam luit, exemptus, cf. *1 Petr.* IV. 1. Dilutiore sensu Apostolus *Rom.* VII. 24. exclamasset: *quis me ab ipsa hac morte eripiet*, prægnante pariter ac utriusque: *ab hac verissimi nominis morte*, *Coloss.* I. 22. εἰσποκατήλασεν ὑμᾶς ἐν τῷ σώματι τῆς σαρκὸς αὐτῆς simpliciter est: univit vos gentiles civitati sacræ cui ipse natales debet. Magis

exferre ad notionem pronominiis αὐτός reducitur hæc formula, ubi eidem juncta reperitur five per glossemata textui intrusa, five per Hellenistarum morem hebraizantes ἐπεξηγήσεις grecis addendi. Sic *Hebr. XIII. 2. μιμησθε . . . τῶν κακῶν* ἡμῶν ὡς καὶ αὐτοὶ ὄντες ἐν σώματι, citra dubitationem ἐν σώματι ex redundantanti est & simpliciter exponendum: *tanquam & ipsi indignis modis cum maxime habitī* (ὄντες scil. κακῶν ἡμῶν: sic enim postulat congruentia cum præcedente membro: μιμησθε τῶν δεσμίῶν ὡς συνδεδεμένοι.) Sic 1 *Petr. II. 24. τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν αὐτὸς ἀνήνεκεν ἐν τῷ σώματι αὐτῷ*, equidem persuasum habeo ad fortius urgendam vim τῷ ΝΥ in authentico Esajæ postrema verba addita esse, nec in hac junctura aliud sonare quam *ipse vivus, in sua ipse persona*. Ad eundem plane modum Paulus *Rom. IX. 3. νύχθ' ἑμὴν* inquit αὐτὸς ἐγὼ ἀνάστημα ἕνας, vivus devoveri optarem. Consimili ratione hæc notio τῷ αὐτὸς ἐν σώματι agnata ad animi duplicem vim confertur *Rom. VII. 25. ἀρα ἐν αὐτὸς ἐγὼ τῷ μὲν νοῦ . . . τῇ δὲ σαρκὶ . . .* Itaque ipsissimus ego (quamvis in unum totum facultatibus pluribus conflatus videar) tamen (distractis viribus) mente legi divinæ, carne legi peccati mancipatus sum, Hæc itaque si in sermone Christi æque ac Petri adfiscatur pronominiis notio, commoda sententia emerget hæc: David vivus & corpore convestitus, sensuumque usum integrum habens & illibatum, propriam personam gerens, atque adeo, celestium solemnium ministrum ubi se carmine infert, alienam assumens.

Quid si itaque Servator & Petrus chaldaizante idiomate loquentes formula בגדוּ ufi sunt, nonne audientium animos, in ista potissimum Petri disjunctione, subire debuit cogitatio vel vivi, superstitis, vel ejus qui est in statu mentis integro & tali quali esse solet? Non certe ex sequiori Rabbinitismo hanc dicendi formam esse, בגדוּ *Exod. XXI. 3.* pro *solus*, non uxoratus, adhibitum fati superque arguit, cum & hic sensus inde sit, quod qui solus est *cum* sua personā non alia

quapiam esse cogitur: ista enim præfixi \square in hae formula vis est. Unde & Græci αὐτός pro solus usurpant. Cf. SCHULTENS ad Prov. IX. 3.

Sed ne puriori Græcitati inauditam pronomini significationem, apud hebraizantes ipsos rariorem & per nubila tantum scintillantem ex hypotheseos necessitate obtorto collo huc traxisse videamur, paucis, age ostendamus qua ratione & apud ignarissimos Hebraicæ consuetudinis Græcos scriptores similis succreverit τῷ αὐτῷ usus.

Notissimum est illud Homericum *Iliad.* I. 4.

πολλὸς δ' ἰσθίμυς ψυχὰς αἰδὶ προΐα-φεν
ἠρώων, αὐτὸς δ' ἑλλώζια τεύχε κινεσσιν.

ubi αὐτὸς, cum in hac disjunctione cum ψυχῶν de corporibus exanimatis dici perspicuum esset, pronomem illas animarum exuvias *significare* imperitiores dixere; at, si rem recte putes, illud nativa sua potestate non exiit, sed, ut bene innuit EUSTATHIUS, cum αὐτὸς ceteroqui dicatur persona vel res, quam, digito quasi indice, sui individui constitutivas notas præferre, volumus affirmare; qui post commemoratas ψυχὰς exanimata corpora αὐτὸς vocat, is in ea designatione crassius & populare *identitatis* seu *personalitatis* iudicium sequitur. Præterea, qui Poëticam istius disjunctionis vim penitus persentiscit, intelliget opinor, quod in isto canum aviumque e cadaveribus heroum passu ad animos percellendos per Poëtæ consilium comparatum est, non esse universæ corporum exanimatorum discernptionem, sed signatiua corpora venerandam heroum speciem adhuc præferentia, & quæ digito monstrans *ipsi, ipsissimi sunt*, ingeminasset, miseranda forte in belluinum pabulum addicta. Itaque & in aliis juncturis si αὐτὸς illum sonet qui integras gerit & genuinas suæ personæ notas, vel de re usurpetur nominis sui vim explente omnem, a primigenia non desciverit illud potestate. Est igitur eatenus recte ille usus, quem in compositis plurimis exferit, a Cl. ALBERTI ad Helychianam Glossam αὐτῶν αὐτῶν ita expositus,

expositus, ut in hac & similibus formis *genuini* notionem regnare ajat. Sponte nimirum ex *unius ejusdemque* confusa cogitatione, quæ mentem in percepta notarum characteristicarum integritate occupat, ista designatio subnata credatur. Est quoque ubi signatissime ad mentem loquentium in compositis reddatur, *talis qualis est*, vid. *Brunchianus Index* in ARISTOPH. Hinc extra compositionem ejusdem interpretationis patiens reperitur & reddendum alias *in ipso statu quo erat*, veluti *Hebr. XI. 11. τίς τε καὶ αὐτῆ Σάρρα δὲναμν . . . ἔδειξε. vel in illa decrepita, qua erat, atate, vel in effeto illo statu, mème telle qu'elle étoit alors: qualem vim Hebraicum quoque pronomen exferere videtur Pf. IX. 7. אבר זכרם הומו. adeo funditus interiere (urbes) ut quales in suo statu fuerint nemo recordetur. Alias, veluti apud ARISTOPHANEM *Plut. v. 83*, de eo intelligendum, qui vero corpore præsentem se sistit, non vanum εἶδωλον vel umbram oculis exhibet, cf. *Luc. XXIV. 39*. Quocirca nec ab eodem idearum flexu diffillire magnoperè erit censendus, qui in disjunctione cum mortuo, *vivum* pronomine αὐτός designet, vel in disjunctione cum raptò per ecstasim, *eum qui sensuum suorum & virium usum illibatum habet*. Spirat enim utrobique princeps notio crassior, pinguior, popularior, & in priore quidem acceptione *identitatis*, in posteriore genuinæ, intemeratæ *personalitatis*. Ipsam igitur Græcis auribus & Hebraismi insuetis perviam pronominis acceptionem teneo, ubi posteriorem vim in Petrina disjunctione pronomini asfero. Ac rursus, si *I Cor. XV. 29*. Ven. GRIESBACHIUS in inciso: τί καὶ βασιλζουσι ὑπὲρ αὐτῶν hanc postremam vocem in locum νεκρῶν recte, uti equidem arbitror, reposuit, qui propter additum καὶ disjunctionem a præcedente ὑπὲρ τῶν νεκρῶν agnosceret interpres; si cæteræ ipsi faverent rationes hermeneuticæ, philologico non destitutus esset præsidio reddens: *quid secuti etiam propter vivos initiatoriis aquis tinguntur?**

Ut autem significatio *possibilis*, quam sit texto quoque

E

sermoni aptus, intelligatur, concionis Petrinæ series curatius paulo est rimanda. Probaverat Apostolus in antecedentibus *Pf. XVI.* Servatoris resurrectionem esse prænunciatam: *Δαβὶδ λέγει εἰς αὐτόν.* Cui ille asserto ita facit fidem, ut ex infitis notis demonstret, Psalmum imitativam ex persona aliena enunciationem habere. Commate 33 ad princeps propositum accedit propius, atque simili argumentatione efficere studet, donorum spiritualium effusionem munerisque docendæ religionis defæcatoris supremum arbitrium penes Messiam fore, luculento itidem vaticinio proditum esse. Psalmum igitur *CX.* de Messix exaltatione & inauguratione ad supremum regium & pontificale fastigium loqui ut extra dubium colloquet, nutu saltem, utpote in re concessa aut ultro facile concedenda versans, significat, Davidem non in coelum esse raptum, λέγει δὲ αὐτὸς. Hujus autem admonitionis non hanc vim esse ut, Davidem non posse illam ad dextram Jehovæ exaltatam personam esse, inde pervincatur, quod *ipse* in eo quoque habitu, quem poëmatiss species ipsi inducit, propalatores edicti agat, per se intelligitur. Ecce enim Petri adversario in mentem venire poterat, Davidem suam in cœlesti regnum inaugurationem ita cantasse: Edictum Jehovæ *ad Dominum*, quod ex hoc supposito esset, *ad me*, & deinceps soliloquio ad se sui imperii decora celebrasse? Neque etiam implicita Petri ex disjunctis ratiocinatio eo pertinere potest, ut ex altera parte negetur, alium quempiam Poëtam *ἑβραίων* ætate sive supparem sive posteriorem per poëticam *διατύπωσιν* Davidem dominum suum inducere jussu Jehovæ dextram throni Ejus occupantem, ita quidem, ut in magnifico hoc schemate Davides celebretur per successores suos late porro dominans triumphosque illustres agens, affirmetur ex altera parte Davidem ipsum ista canere. Etenim ut taceam, ratiocinium hoc acumine & nervo in eos intortum, quibus extra controversiam positum erat *Pf. CX.* esse Messianum, & Davidem habere auctorem, videri potuisse aërem ferire, in eos autem vibratum, qui Messia

majestatem ibi cani negarent, (quos paucos saltem fuisse prætermisum a magistris *Matth. XXII.* hoc effugium arguit) nuda antecedentis controversi adfertione consequentis vim dissentientibus videri potuisse admodum suspectam; duo hic etiam atque etiam consideranda candidis ratiocinii Petrini indagatoribus arbitror. Primum, si hoc fuisset disputationis *κρηνομένου*, id maxime agendum erat Apostolo, ut appareret alienissimam futuram fuisse istiusmodi fictionem, *vel* Davide superflite, quem omnes scirent nec revera in cœlum fuisse sublatum, nec visionem quandam ecstaticam habuisse, quæ splendide huic fictioni fundum præberet. Hanc autem in partem si intensa fuit Petri mens, λέγει δὲ αὐτὸς quantumvis vulgato pronominis sensui inhæreas, *ipse dicit, non alius*, tamen erit cum hac connotatione intelligendum, ipse, quem non decebat se vel in cœlis inauguratum vel magnificentissimo cœlesti spectaculo præsentem per poematis διατύπωσιν inducere, ipse igitur *talis qualis erat* & in sedatiore mentis statu ista cecinit. *Vel*, quid esset in ficta, Davide mortuo, a ceterioris ævi Poëta, istiusmodi scena audacius & indecorum, Apostolo erat innuendum. Tum vero illa: Οὐ γὰρ δαδὶ ἀναστῆσαι εἰς τοὺς οὐρανούς in hanc exitura erant mentem: ab omni verisimilitudinis poëtica lege adeo abhorret Davidem, qui nunquam Pontificali, nec in sua nec in successorum persona, e divinorum decretorum promissorumque tenore, augendus esset dignitate, in carminis typo sistere suprema Hierarchica capessentem gubernacula, ut minime credibile sit Poëtam divinitus actum odam auspicalem in hac specie concepisse. Sic vero subjunctum: αὐτὸς δὲ λέγει, retenta rursus vulgari significatione, in hanc nos sententiam revolveret: *ipse contra*, ergo *talis qualis erat vivus*, regiam personam gerens ista cecinit, atque adeo sumta persona, quam cœmitionum istorum cœlestium præconem agere apprime deceret. Alterum quod attendi velim hoc est: ex problematis a Jesu Pharisaïs propositi eventu tria rite colliguntur momenta, absque quibus esset,

nullo modo intelligi daretur nec *ἐναντιοφανέως*, quam collocatōres extricare debebant, implicatio, nec horum in eadem extricanda *ἀπορία* t). Primum, in Judæorum scholis Palæstinenſibus iſta ætate dubio fere caruiſſe, *Pſ.* CX Davide auctore eſſe editum; hoc enim ſi in magiſtrorum diſceptationibus fuiſſet verſatum, mirum profecto eſſet, hanc pugnæ opinatæ, inter venerabundum Davidis alloquium & genealogicam ejusdem ad Meſſiam *σχέσιν*, conciliationem nemini veniſſe in mentem: quippe in promptu erat reſpondere, ceu perſpecte jam obſervavit Ill. MICHAELIS in *Colleg. Crit.* p. 481. non eſſe adeo inſolens, ut e linea genealogica aſcendente honos & reverentia ad descendantē ſe demittat, &, Meſſiæ regium ſaſtigiū altiſſe poſitum eſſe Davidico, per ſe ſatis intelligi. Alterum, pervagatum fuiſſe eadem ætate & potiore magiſtrorum auctoritate munitum *Pſalmi* CX. de Meſſia intellectum; quod ſi ſecus fuiſſet, ſpatioſiore etiam elabendi rima quare non elapſi ſint Jeſu collocutores, judicatu difficillimum foret. Ecqua enim relinquebatur *ἀνυπολόγητος* ſpecies, ſi per traditionis exegeticæ *προλόγιος* licebat iſtum ita v. g. declinare, uti ſequiores Rabbini fecerunt: Poëta recentior Serubabelis vel Joſuæ primatum iſta *διετυπώσας* magnificavit? Jam has obſervationes clypeum mihi eſſe volo illis obvinentium, qui ex me forte quærant, cur in intelligendo pronome *αὐτῶς* malim *καίνοτομείν*, quam vulgati moris ſervans eandem e Petrina concione, ſententiam obtinere. Scilicet, ſi in ratiſ ſententiis Apoſtolus hoc habuit: *David* eſt *οὗτος* auctor, &

t) Non illa forte ſic intelligenda, ut ne verbulo quidem quiſquam mutire auſus ullove ſolutionis conatu coortus ſit, ſed quotquot afferbantur conciliationis rationes illas Servator, oppoſitis aliis, vanitatis convicit. Poſſe enim illud v. 46. *ἴδεις ἰδὺνατο αὐτῶς ἀποκειθῆναι λόγον* exponi: nemo propoſitam difficultatem idonea ratione enodare valuit. Neque idcirco, quod addit Evangeliſta quiſquam iſtius conſeſſus (*ἡμέρας*) doctor *συζητητός*, quod alia moris erat, Jeſum viciffim quæſtione adoriri ſuſtinuit.

Messias est odæ heros, vix erat ut is negatum Davidi raptum in cœlos alio consilio urgeret, nisi ut caveret, ne in ecclasi præsentissima cœlestis scenæ intuitione gavifus credatur Davides, & ex persona quam in cœlesti templo vel cœlestibus comitiis suam gessisset locutus, sed *αὐτός*, in ordinario suo statu, in personam cœlestem igitur per dramatis Lyrici typum transformatus. His jam momentis accedat tertium, quod ex Logica strictionum Petrarum in hac concione analogia ducō, in quam qui non perfunctorie intuentur, perinde forsitan ac ego adfecti judicent, Apostolum consulto Messiae exaltati decora e Psalmorum effatis arcessivisse hujusmodi, in quibus, quæ sunt splendida & communem fortem excedentia, in Psalms personam convenire primo adpectu videntur, re autem vera non conveniunt. Est propterea nescio quid omni meo aliorum nitente conatu potentius, quod me retrahit, ne credam Apostolum jam post argumentum ex *Psalmi XVI.* imitativa enunciatione ductum provocare ad Psalmum, ubi Davides *αὐτός* (famosiore vocis intellectu) loquatur, sed, eum eatenus tamen a *Pf. XVI.* effato, adscitam Messiae præcantis vocem habente, diversus sit *CX^{mi}* locus, quod hic Messias ipse loquendi non habet vicem, convenientia omnino videtur teneanda hæc, quod istud comma imitativum formam hæctenus tueatur, quatenus loquens persona non est Davides, sed talis qualem deceat a Davide, non more Prophetarum primi ordinis in cœlum raptō, sed sui compote, in his terris agente, in diviniore poetico afflatu assumi. Jam pondus ali-quod his momentis & ea addat observatio, quam Cap. I. præstruximus, in sermonibus, quos nobis referunt commentarii sacri, ex diductioe explanatione potiora sæpe tantum feligi contrahique capita. Ecquis enim hujus moris memor concedere gravetur, Petrum, qui Servatorem audisset suprematus, sui jura huic Psalmo superstruentem, addidisse aliquid quod formulæ *ἐν πνεύματι* responderet, atque ratiocinium elucidaret.

III. Illatio Petri cum ea, quam Christi problema occultat, confertur & de nominis κύριος propria huic Psalmi loco vi, ex mente utriusque, disquiritur.

Succenturietur his tandem Petri illatio: ὅτι καὶ κύριον καὶ Χριστὸν αὐτὸν ὁ Θεὸς ἐποίησε τῆτον τὸν Ἰησοῦν. Deus Dominum & Messiam unum eundemque fecit hunc Jesum i. e. voluit, effecit ut & sacerdotale Ejus fastigium, Domini elogium proprium habens, & regium, quod Messiani nominis vim præcipuam continet, per ascensum in caelos effusionemque Spir. S. emereret. Jam, quid hæc illatio ad illustrandam argumentationem Christi conferat, facile perspicietur. Enimvero haud fortuito accidisse cordatior quisque fatebitur, ut tres Evangelistæ, ubi Servatorem inducunt ἐναντιοφανείας, adversariorum solertiam exercituræ, nodum propius commonstrantem, exactissime conspirent in cryptici enthymematis antecedente sic ponendo: Δαβὶδ λέγει αὐτὸν κύριον. Cur igitur ne uni quidem excidit pronomen reciprocum αὐτῷ præcedenti τῷ κυρίῳ μετ' ἑσπονfurum, si tamen Jesum intellexerunt ἐναντιοφανείας speciem ita informantem, ut, qua ratione Davidis Dominus ejusdem filius sit, impeditiores explicatus habere innuat? Cur, Petro interprete, compellamentum Messiae in Psalmo eo valet, ut a Deo Ille constitutus censeatur Dominus, si tamen ex mente Christi, ceu vulgaris fert ratio, præcellentiæ in Psalmo celebratæ præcipua vis in eo cernatur, quod vel ipse (auch so gar) Davides suum Dominum Eum compellet? Hæ igitur dubitandi rationes tanti fuere Ill. MICHAELIS, DANOVIQ, aliis, ut ad ratiocinium complanandum ad lectionem מֶלֶךְ confugerent, suo illi non critico hic, in quæstione ad puncta pertinente, sed exegetico jure usi, nec Evangelistarum Græca citatione præpediti, in tralatitiis quippe habentes, Servatorem vernaculo Palæstinæ idiomate disservisse, quæ igitur Ille ex prisca fœderis tabulis Hebraice protulit testimonia, ea vel ab ipsis Evangelistis Alexandrini interpretis verbis fuisse reddita, vel, quod probabilius, a librariis passim ad illam normam

inflexa. Eodem vero jure & mihi licebit meam promere Maforeticæ punctuationis defensionem, quæ si valeat, erit non minus argumentationis crypticæ, quam tractamus, vis in nuda denominatione κύριος sita, sive μ· retineatur sive negligatur.

Attentius considerato colloquii Abrahami cum Chittæis *Genes. XXIII.* relati tenore, intelligitur v. 6. אֲרֵרִי in junctura cum שְׂמֵעֲנִי, suffixo ad Chittæorum delegatos loquentes relato, vix commodius ad Grammaticas rationes expediri, quam si אֲרֵרִי pro patronymicæ sive gentilitiæ formæ nomine accipias. A qua ratione minus abhorreat qui perpendit *Num. XXXII.* 25. 27. ex istruçtura formam prodi eandem, vel saltem usum nominis per γ̄ aucti talem, qui adfixi ad unam personam loquentem relationem neglexit, eandemque fere permisit anomaliam quam v. g. præfert hominum Francogallorum locutio hujuscemodi: *nous avons fait comme Monseigneur nous a ordonné.* Cf. *Pf. CXXXVI.* 3. *Genes. XXXIX.* 20. *XXIV.* 51. 1 *Reg. XXII.* 17 *Esaj. XIX.* 4. ubi forma constructa & adfixa ancipitem præfert ex *Adoni* & *Adonai* flexionem Præterea Hebræis patronymicam formam in dignitatibus maxime nominibus frequentari כְּנִיזִי, רוּעִי, שְׂרָיִשׁ, רִבִי, quin ipsum מַלְכִי in Salemici regis nomine, abunde docent, vid. *SIMONIS Arcanum formarum* p. 590. His nunc observatis velificantibus asserere equidem minus timeo, vocem אֲרֵרִי, principatum in genere notandi jure per se jam præditam, in religionis vel sapientiæ universæ magisterio eminentiore, atque adeo in pontificali etiam primatu peculiariter & solemniori usui fuisse tritum. Atque hujus asserti has maxime rationes habeo.

1. Synonymiam fat liquidam cum אֲבָנָא *Genes. XLV.* 8. coll. *Hebr. XII.* 9. 1 *Cor. IV.* 15. 1 *Sam. X.* 12. *Esaj. IX.* 5.

2. Signatiorem vocis κύριος usum *Hebr. VII.* 14. ubi ratiocinii series exigit ut sacerdotalis principatus cogitetur, ἡ ἱεὺς Ἰούδα ἀνατίταλκεν ὁ κύριος ἡμῶν, e tribu Juda natales habet is quem nos sacerdotem supremum veneramus, e qua stirpe reges tantum progerminare posse Judaicæ opinionis tenuitas fert. 3. *Ma-*

lach. III. 1. dominus ad templum suum venturus מלאך ד' הברית *federis* (nisi malis: religionis noviter informandæ & sancierendæ) legato in membris synonymicis parallelisimū habentibus respondet. 4. Urum abstracti *κατάστατος* in designandis magisteriis sacris *Ephes. I. 21. Coloss. I. 16. 5.* Licebit etiā post graviora argumenta testari subjunctum a Chittæis *Genes. XXIII. 6.* compellamento *Adoni* explicativam vim præferens elogium נשיא אלהים, non illud de magno & eximio principe, ceu post CLERICUM plures instituerunt interpretes, sed de oraculorum divinorum depositario vel doctrinæ divinæ arcanioris promo^o intelligendum u). Hac enim fama inter liberalioris ingenii Canaanæos floruisse Abrahamum per se creditu proclive est, eundemque adeo sensum adnuere mihi videtur TARGUM reddens: רב קרם יי doctor alloquitur divinis honestatus. 6. Eadem notio subijcitur cogitationi ad priscam se idearum copulationem acclinanti per connexum proxime sessionis ad dextram divinam honorem. Pertinere enim hanc figuratam præcellentiæ descriptionem ad sacrum imperium æconomicum proxime Deo subordinatum recte post GRABIAM x), SCHÖTTGENIUM y), GRIESBACHIUM z) colligere mihi videor ex *Hebr. I. 3.* Quæ enim ibi cernitur argumenti Epistolæ *αποστόλου* in postremis duobus commatis incisissimis lineamentis ducit demonstrationis Cap. VII. sqq. Messiani sacerdotii præ Aaronico eminentiam vindicantis. 7. Suffragaretur tandem huic solenni vocis *κύριος* significatui *Apoc. I. 10.*
fi

u) Nil notius quam נשיא de oraculo publice a Prophetis prolato usurpari. Sublate vocis notio quomodo ad institutionem sit ampliata docet SCHINDLER. Unde נשיא *exquisitore doctrina auctus*. Unde *Hebr. I. 3.* *ὁ κύριος τῆς πύλης ἡν ἡμεῖς ἐν τῷ ὄντι.* *sublimiorem religionem divina auctoritate præferens.*

x) Notis ad *Spicileg. Patrum T. I. p. 365.*

y) *Hor. Hebr. p. 905.*

z) *Progr. de mundo a Deo Patre condito per Filium. Jen. 1781. p. 10. sq.*

si non absone mihi verborum: ἐγενόμενον ἐν πνεύματι ἐν τῇ κυριακῇ ἡμέρᾳ, ad poetiarum specierum legem expensorum, hæc sententia se obtulisset: per ecclatim, in supremi sacerdotis caelestibus comitiis, sacerdotis ministrantis lateri adstiti. Angeli enim sunt πνεύματα λειτουργικά Hebr. I. 14. & illustriores Apocalypticae scenæ sacerdotum choros functionumque sacerdotalium spectacula offerunt.

Hic igitur vocis κύριος usus solennis si non profus sculneis argumentis est adfertus, nunc demum ad eandem metam aurigantes video Servatorem & Petrum; teneo genuinam rationem sententiæ ab Apostolo hac forma structæ: ὅτι καὶ κύριον καὶ Χριστὸν αὐτὸν ὁ Θεὸς ἐπέκρινε. Non profecto Synonymum synonymo otiose annexit, qui τὸ καὶ sic ingeminat a), sed duarum dignitatum vel ἁρτίων ejusdem personæ nomina disjungit. In eadem autem persona utramque effulgere pronomen αὐτὸν monet, quod etiam absque articulo de uno eodemque usurpatur, idque apud Sophoclem & Euripidem frequens esse jam annotavit STEPHANI Thes. Ecquis igitur difficulter sentiat vel gravatim adfirmantem adstipuletur, Apostolum præjudicatam Judæorum opinionem de præcipuo Messia ex regio officio honore arietasse, in quam quippe sciret vibrantiores Servatoris ictus similiter fuisse in problemate Matth. XXII. proposito directos. Parili modo & consilio binas Messia inaugurationes Ps II. & CX. juxta ponit Ep. ad Hebr. V. 5. 6.

His jam in summam collectis limpidius omnia mihi fluere visa sunt, si Jesum ἀσυστάσιαν notionum, quas de Messianæ majestatis fonte informatas habebant Pharisaici magistri, cum ea quam scire poterant, si mens non læva fuisset, in celebri ode Davidica informatam, hoc fere ratiocinio argumentem intelligamus: „Messias, ex vestra divinas dispensationes metiendi humiliori modo, est filius Davidis, omnemque adeo „ præcellentiam a regio fastigio habet suspensam. Atqui per

a) Duplex καὶ textui recte restituit GRIESBACH.

„ genuinam vim mentemque *Psalmi CX.* antiquissimus jam
 „ Sioniticus rex idemque sincerioris cœtus sacerdos Messiam
 „ Dominum salutat eumque ad dextram Jehovæ sedentem vo-
 „ tiva acclamatione veneratur. Hanc scenam Davides instruit
 „ & antiquissimi πνεύματος religionis purioris statoris sensus
 „ imitativa enunciatione effert vivus, corporis animique vi-
 „ rium compos, non raptu insolito interceptum habens sen-
 „ suum externorum usum nec in supernarum regionum ali-
 „ quod *θεῖα* sublatum, sed sedatiore Prophetico Spiritu æterna
 „ Numinis decreta patefaciens atque in eorum eventus tan-
 „ quam præsentis poetici ignis vivida vi se inferens. Ergo Mes-
 „ siæ dignitas e Pontificatu æterno formulæ Melchisedecianæ
 „ derivata antiquior est & augustorum jurium lætabiliumque
 „ munium ferentior ea majestatem quam stemmati Davidico soli
 „ tulisset acceptam. „

SECTIO II.

Psalmi CX. ad typum Dramaticum expositio.

I. *Accessus & tractandorum descriptio.*

Nostro jam Marte & quasi nusquam de dramatico Psalms
 nostri habitu præmoniti Exegeticum ejus scrutinium aggre-
 diamur. Enimvero amolienda est suspicio spretæ ob clavis a
 Jesu & Petro porrectæ reverentiam Grammaticæ Criticæque
 lucis, vel extortæ verbis, nullo hermeneutico jure, senten-
 tiæ hypothese congruentis. Quodsi enim allocutionum con-
 sideratio, verborum formularumque genuina vis, sensuum
 imaginumque non micans saltem sed radians ad certas perso-
 nas & antiqui ævi historiam respectus, ubivis attenti lectoris
 animo dramaticam odæ conformationem insufurrare reperitur,

tum vero ad hanc legem licebit interpretationem ceteram dirigere, prælucente tamen ubique Philologia legitimaque Crisi. Nec Servatori in os contradicere censendus erit interpres in hunc obtutum se componens, ubi etiam exploratum sit, neque formulam ἐν πνεύματι neque pronomen αὐτὸς eum sensum pati quem in priore sectione adstructum ivimus. Præter eas enim, quas in Proœmio occupavimus, rationes, hinc maxime iniquitatis argueretur istiusmodi insimulatio, quod & alias loca V. T. manifestiorem προσωποποιίαν habentia in N. T. ad libri, in quo extant, auctorem simpliciter referantur. Sic, quæ *Esaj.* LIII. 1. leguntur verba יְהוָה אֵלֵינוּ שְׂמַעְתָּנוּ כִּי, indubie, per scenæ Prophetiæ ibi instructæ speciem, nunciorum cap. LII. 7. sqq. introductorum vocem sonant, cui deinceps contemptorum Messie vox resonat, & tamen bis in N. T. ita citantur ac si Esajas ibi suam continuum detexeret orationem *Joh.* XII. 38. *Rom.* X. 16. Fac utrobique extare similiter Ἰσαΐης αὐτὸς λέγει, ne sic quidem interpreti isto dramatico periochæ Prophetiæ obtutu foret interdictum. Constat quippe citationi veritas & probandi virtus si ab Esaja hæc querela memoriæ prodita est, & perspicue inde intelligitur, animum malignum clarissimæ divinarum patefactionum luci reniti. Sic etiam in eadem periocha Esajana dialogismum, in quo Propheta ipse loquendi vices non habeat, ab Eunuchio Æthiopo ultro fuisse deprehensum, etiamsi dicat: ὁ προφήτης λέγει *Act.* VIII. 34. alibi erit ostendendi locus.

Securi igitur eodem jure utamur, quo in similibus Davidici Syntagmatis odis alii interpretes usi sunt. Ac primam quidem Psalmum in sua membra dispersitum lectorum oculis subjiciamus, verbis ex nostra crisi (parcissime illa a Masoreticis punctis devia, a literis nusquam) adnumeratis, nostra versione subjuncta & alloquiorum argumento prænotato, quod quidem postulati instar tantisper sumimus. Dehinc annotationes quasdam nostram interpretationem firmaturas adspargamus, & sic demum Lyrici dramatis formam odæ vindicemus

argumentis instis & externis, eademque opera, quomodo, hoc schemate sumto collatisque aliquot S. S. locis, Psalmi nostri sententiæ piæ mentes Christianas ad æternæ majestatis divinæ Christi cogitationem provehere possint ac debeant, ostendamus.

II. Psalmi CX. facies ex nostra crisi, partitione membrorum, sententiarum a personis loquentibus prolatarum summa, subjuncta versione.

Personæ celestis ex primariorum Jehovæ ministrorum choro (verissimillime Melchisedeci) voce adscita Davides oraculum divinum Messiam inaugurans proclamat.

ṽ. 1.

נָאִם יְהוָה לְאַרְנֵי
שָׁב לִימִינֵי
עַד אֲשֶׁר אֲבִידָה הָרִם לְרַגְלֶיךָ

Oraculum Jehovæ ad Dominum — Sede ad dextram meam —
Quoad ponam inimicos tuos in scabelli pedum tuorum loco.

Idem alius personæ ex propiore Numinis contubernio (verissimillime Abrahami) voce ad Messiam directæ istud oraculum variata enunciatione ingeminat.

ṽ. 2.

מִתְּחִלָּה עֹדָה יִשְׁלַח יְהוָה מִצִּיּוֹן
רֹדָה בְּקֶרֶב אֲבִיבִיךָ

Baculum tuum pontificalem protendet Jehova e Sione —
Sic imperabis in mediis barbaris a te antea alienis.

Prioris personæ gratulabunda vox ad alteram ex Messîæ inauguratione nobilissimæ sobolis copiam ei augurans & sub Messîæ signis fortiter militaturam.

ṽ. 3.

עִמָּךְ נִרְכַּח
 בְּיוֹם חֵילֶךְ בְּהַרְרֵי-קָדֵשׁ
 מִרְחֹם מִשְׁחַר לֶךְ מִלְּיָרְדֵן

Tecum erit ingenuorum voluntaria militia — Exercitus tuus imperatori parebit ornatu sacerdotali amico — Præstantior, quam quæ e serua matre nasci posset, soboles gremio tuo adnata famulitii tibi vicem præstabit (gregariæ militiæ partes explebit.)

Gratulationi recinit Abrahamus similiter plaudens amplificationi & illustrationi, quæ Melchisedecianæ disciplinæ pontificali ex inauguratione Messîæ obtinget.

ṽ. 4.

נִשְׁבַּע יְהוָה וְלֹא יִנָּחַם
 אֶת־חַי כֹּהֵן לְעוֹלָם
 עַל דְּבַרְתִּי מִלְּפִי-צָדֵק

Juravit Jehova neque adeo pœnitebit Eum — Te fore sacerdotem perpetuum (futuri omnis ævi Numinis cultoribus præfectum) — Qui agmini meo (discipulatu) præsit verissimum Melchisedecum.

Chorus, sermone ad Abrahamum conuerso, ex antegressis Dei in legatorum suorum contemtores iudiciis futurorum æstimans feruitatem, firmissime faciendum Messîæ inaugurati imperium sacrum portendit.

F 3

פ. 5. 6. 7.

אֲדַנִּי עַל יְמִינֶךָ
 מִחֶץ בְּיָמֵי אֲפֹ מַלְכִּים
 יִדָּן בְּגוֹיִם
 מֶלֶךְ גִּיּוֹרֵת
 מִחֶץ רֹאשׁ עַל-אֶרֶץ רִפְיָה
 מִנְחַל בְּרִדָּן [יִשְׁתַּחֲוֶה] יִשְׁתַּחֲוֶה
 עַל-כֵּן יָרִים רֹאשׁ

Dominus dextrae tuae assidet (qui assidet) — Internecina ille clade (olim) reges adflixit tempore vindictae suae opportuno; (al. per ducem faciei suae) — Is (& deinceps) judicem aget adversus nationes; — Conferta cadavera stravit — Letalibus ictibus percussit principes per spatiosum terrae tractum — Fiet & deinceps ut quis e profluente ad viam bibere possit (ut potum praebet) — Fiet ut pali erecti symbolo caput (principem ductorem populi sui) exaltet. (propheticum ejus suprematum magnificet.)

III. ANNOTATIONES.

פ. 1.

נִשְׁב לִימִינִי in poetico schemate proprie intelligenda formula. Supremum Pontificatus fastigium ea designari Scriptorem *Ep. ad Hebr.* testem habemus locupletem c. I. v. 13. 14. ubi Messiam hac Dei voce disertissime esse supra angelos elatum contendit, qui πνευματων λειτουργων sacerdotum inferiora ministeria obeuntium personas gerunt. vid. supra. Nec obstat quod Paulus 1 Cor. XV. 25. eadem hac voce nixus Christum dicat debere βασιλευσθαι. Ad sacrum enim imperium verbi hujus latitudo utique extenditur. Atque in illud quoque collimare Apostolum ex פ. praec. patet, ubi ἀρχὴν, ἐξουσίαν & δυνάμεις

a Messia abrogandæ religionum Christianæ adverfarum Hierarchas & antistites quosvis denotant, ceu ex *Ep. ad Ephes.* locis plusculis e. g. I. 20. 22. colligitur.

איבך איבך universe qui est infesto animo, h. l. homines imperio sacro Messiaæ adverfantes.

§. 2.

שכח עין] Sceptri regii proprium magis nomen est שכח עין, de virga, Pontificatus insigni, magis tritum. Atque notionem huc restringere videtur additum עין. Est enim עין עין arca fœderis, proprie, ut equidem existimo, *arca oraculorum* & *intimioris alloquii locus* cf. *Pf. CXXXII. 8. LXVIII. 29. VIII. 3.* ubi יסרת עין est: *primitus produs interioris disciplina vim.* KUYPERS ad *Ali ben Ali Taleb* p. 110. notat formulam וי ארעה וי notare Arabibus *oraculorum editorem.* Virga Aaronis erat symbolum & tessera, eum oraculorum divinorum solum esse constitutum *өггavor.* Nota igitur ex historica imagine Hierarchæ, qui canitur, præcellentia illustratur, subindicante forsitan Spiritu S. ejus doctrinalem auctoritatem, perinde ac Aaronis, miraculis fore faciendam.

ררה] Quid fecutus sit SYMMACHUS: vertens *ὁ δὲ παλαιοὺς ἐπέσει τὰς ἐπιθέσεις αὐτῶν*, definire equidem non ausim. Potuit ille liberiore versione dominatus notionem ad imperii sacri præcipuam vim in docendo sitam restringere. Potuit vero & illam expressisse verbi notionem quæ, SCHULTENSIO docente ad *Hariri* p. 6. cognatæ radici رره apud Arabes hæret, *ultra citroque movere.* Hac autem in junctura cum protensione virgæ pontificalis eo se trahi patitur, ut jam in altero hoc hemistichio proclamatus Hierarcha dicatur illud auctoritatis symbolum solutioribus lacertis libraturus medios inter barbaros. Malui tamen consuetum significatum in vertendo retinere. Cæterum memores esse velim lectores usus Imperativorum Futuris aliisque Imperativis subnectorum pro repetito Futuro, ubi præsertim actionis fructus promittitur, (*Prov. XX. 13.*

פקח עיניך שבע לחם *aperi oculos tuos, sic cibo ad satietatem potieris*) nec non usus imperativorum pro optativo modo, perinde ac Futurorum. Sic enim intelligitur, quomodo verba textus in utramque hanc sententiam se porrigant: *Ita fiet ut imperium exerceas*, &, si *ישראל* est: *protendat, precor*, in hanc: *tuque imperes*. Cf. GLASS *Philol.* S. p. 369. fq.

בקרוב איבדך inimici sintne in statu an in ampliacione, ut scholæ dialecticorum loquuntur, intelligendi, ipso vocabulo non definitur. Integrum igitur interpreti sententiam ita informare: fiet ut in hos qui quondam tibi infesti erant, postea autem prona animorum inductione conciliabuntur, imperium tuum sacrum vigeat.

¶. 3.

Hanc lectionem, quam præverunt Alexandrinus & Syrus, prætuli ob congruentiam quam לך in sequente membro parallelo requirere videtur. Lectio quæ dat: *populus tuus* ceteroqui in nostro sensus contuitu nil fere mutaret. Mollius tamen illa se præbere videtur sequentis vocis formæ נרבה quam adoptat MICHAELIS in *Coll. Crit.* ad h. l. durius jungitur cum נרבות cf. *Judic. V. 1.*

נרבה Retineo lectionem Masoreticam. Aliquantisper autem hæsi dubius, eumne præferrem hujus vocis significatum, quem bene adstruxit MICHAELIS *Colleg. Crit.* p. 518. quo נרבה, per consuetudinem Hebræorum dignitatum nomina per abstracta foemina exprimendi, idem esse potest ac נריב, *dux, prefectus* sive togatus sive sagatus, an eum qui, retenta etymi notione & abstracto foemino in collectiva vi intellecto, emergit: *ultra devota*, vel *ex ingenuis constat militares manus*. Posteriorem opposito ἐν παρρησίᾳ ירדות, alio abstracto collectivo, vellicatus prætuli, quamvis mire ceteroqui propenderem in gradationem supremi imperatoris decus illustrantem, quæ per priorem obtineretur. Forfan hæc
vox

vox vim τῶν ἡνιχίμων æmulatur, quos Abrahamus *Genes. XIV.* 14. in aciem eduxisse legitur. Favet huic conjecturæ Græca versio librorum Biblicorum aliquot III. DE VILLOISON studio e tenebris eruta & typis recentissime apud nos descripta. Illa vero *Prov. XXII. 6.* הַנֶּחֱרָה לְנֶעֱרֵר reddit: ἀρχαί τῶν νείων. Nisi forte ibi ἀρχαί in *initiandi* notione adhibetur. *Oblationum spontanearum* notio quam scil. voci נִרְבָּה vindicare annititur S. V. HERDERUS, ad meum Lyrici dramatis conspectum diffusius se acclinat; universa tabula aciem instruendam non triumphatoris pompam exhibet. Cf. *Judic. V. 1.*

[בָּיִת] Potestatis, quam huic voci tribuo, præsidia petenda erunt e *Periculo Exegetico de verbis & formulis S. S. in re Hierarchica solennibus* propediem a me edendo.

[חַיִל] Cum *dies exercitus* commentatorum auribus incassum sonaret, gratis sumserunt nulloque exemplo muniti חַיִל per se quoque significare *victoriam*. Exempla hanc notionem nonnisi complexè in junctura cum עֲשָׂה ostendunt, quod profecto ineptissime eo traheretur, ut עֲשָׂה reportare vel obtinere & חַיִל victoriam notare putaretur, sed *vel* inde forsitan erat, quod victor a re *fortiter* gesta laudaretur, חַיִל in phrasi adverbialiter sumto pro בְּחַיִל, *vel* quod victor consideraretur tanquam potentiam suam augens, simili ratione ac עֲשָׂה פִּימָה pinguedinem facere dicitur *Job. XV. 27.* MENDELSONIUS fortitudinis notione substrata & audaciore metonymia sumta existimavit vocem de *prælio ab heroibus commisso* intelligi posse, unde vertit *Heldenschlacht*. At sic æquo jure ad quamcunque rem aut actionem, in qua fortitudinis specimina eduntur, חַיִל tropicam suam potestatem porrigeret. *Pompeæ triumphalis* notionem assumit S. V. HERDERUS, tropi nova translatione eo audaciore, quod æmulabatur saltem triumphatoris pompam Davides cum arcam Jehovæ transferret; illam enim solennitatem Poëtam in mente habuisse arbitratur vir doctissimus. At illa duriuscule signaretur voce roboris & bellicæ virtutis notionem ex potiore & obvio significandi officio of-

ferente. Igitur *diem strenuitatis* pro die victoriæ poni, nec fere aliter intelligi posse ab his qui vatem hæc existimant ad Messiam dicere, nec meum agnoscunt vocis יום intellectum, non invitum equidem largior. At in meo conspectu vulgaris mihi copiarum militarium notio omnino tenenda, ita tamen, ut ob synonymicum cum נרבת parallelisimum earum robur & flos hic intelligatur. Etenim Ps. LXXVI. 6. אבירו לב & אנש חיל in parallelis synonymis permutantur. Levi autem discrimine habeo, fruaturne hoc nomen in regimine cum יום, an sit nominativus ad complendam sententiam perinde ac præcedens נרבת in versione requirens רò est. Posteriorem tamen rationem præfero, quoniam minus implexam membri structuram præbet quam illa quæ dat: tecum sunt ingenui sub imperatore exercitus tui ornati sacro corusci. Gravior incisorum vibratio: *tecum sunt lectiores cohortes, sacerdotis summi ornatu sacro coruscantis auspicia colit copiarum tuarum robur.*] בהררי קדש Qui hæc verba ad נרבת trahunt illi vero necesse habent de *amictu festivo* cogitare per synecdochen meo sensu duriusculam. Propriam vim קדש רò relinquere potest, qui principe imagine Hierarchæ inaugurati nixus ad proximum כיום refert. Qui meam vocis יום interpretationem ante auditas rationes refugit quidem at non explodit, cum eo, quod recte atque ordine facit utrumque, vicissim liberaliter agam, atque ostendam, quomodo & ipse, retenta vulgatiore notione sententiam principi imagini & schemati poetico convenienter informare possit. Sumo videlicet, adstipulantibus sine dubio sacræ Poëtices consultis, ex actuosæ *μουσικῆς* Lyricæ lege subjici potuisse Poëtæ imaginem chori sacerdotum gregiarum primicerium suum stipantis, atque hunc comitatum, voce יום in judicialibus confessibus alias frequentata, potuisse describi. Sumo præfixum ב in subordinationibus æque ac adjunctionibus tritissima consuetudine adhiberi. Et jam quæro an dissonus ab Hebraica veritate sensus sit vel hic: choro vestitu sanctuarii amictorum (periphrasis sa-

cerdotum) stipatum incedit militiae tuae robur, vel hic: cho-
rum . . . antesignanum habet . . . ?

[מרחם] Ellipsin vocis טר e membro posteriore hic ad-
sciscit luculentis exemplis similibus adsertam LOWTH. *de Poës.*
sacr. Hebr. T. I. p. 207. *ed. Gatt. Præ sobole ex . . . nascente;*
jam illa præcellentia sitne in numero an in indolis ingenuæ
præstantia ponenda, an in utroque? liberum est interpreti ex
cetera textus conditione arbitrari.

[מרחם משחר] Erat cum priore vocabulo ad membrum
præc. tracto posterius legerem משחר cum Chaldæo, sensu
exeunte hoc: ornatu festivo candore album marmor super-
ante; properat ad te . . . Sed postea mineræ exoticæ *ἀσπὴξ*
λεπόμενον nomen Arabibus, dubium in qua provincia & qua
ætate, saltem usitatum non nisi extrema urgente necessitate
Davidi commodandum duxi. Hinc itaque rejectus in poste-
rioris vocabuli punctatione Aquilæ me partibus adjuncti, sed
de sensu constituendo dubius diu hæsi. Prædicati, quod *רם*
ררם proprie intellecto conveniret, integræque sententiæ apte
federet, vis participio passivo asserenda erat necessario. Eam
igitur ex facili ab ea nominis שחר, de *fascino & incantatione*
usurpati, ducta esse poterat, quamvis alio exemplo Biblico
non prostante. Vid. Ill. MICHAELIS *Epimetr.* ad LOWTH.
Pral. p. 355. Emergebat igitur dictionis sensus literalis: *ex*
utero fascinato, mens ipsa: *ex matre sterili*. Poëticus nimi-
rum stilus & a fabula & didita in plebem superstitiosa etiam
opiniōne tropos ducit. At gravibus dehinc rationibus infra
proferendis persuasus, præfixum מ hic necessario rei substrate
per comparationem augendæ esse, præferenda mihi visa est
quæcunque interpretatio, vi nulla verbis facta, Abrahamicæ
sobolis multitudinem supra מרחם extolli faceret. Cum
igitur duplici ansâ apprehendendam se mihi daret formulæ
mens hæc: *præ ea prole que erat e matre serva*, palmam illi
decevi. Ac primum quidem extra dubium est, Chaldæis &
Syris radicem שחר in Piel esse per vim possessionem rei sibi
vindicare, hinc ad servilia ministeria adigere, angariare, &

nomen שחרן esse servile obsequium. Hebræis autem non omnino ignotum fuisse istum usum colligo ex *Prov. XIII. 24.* ubi membrorum antithesis flagitat, ut, quemadmodum שחרן est qui virga condita præmature filium patria potestate eximit suoque permittit libero arbitrio, ita שחרן מוכר sit contraria vi qui filium disciplinæ mancipat, servituti addicit dum sit doctrina imbuendus. Quod forte gnomico acumen præ oculis habuit Paulus *Rom. VI. 15. fqq.* Deinde si vacillans judicaretur hoc interpretationis propositæ fulcrum, en aliud mutato literæ ש puncto diacritico emergens: *pre matre emtionis titulo serva.* Quippe & alibi videmus שחר & שחר, quod cum סחר coincidit, ab antiquis interpretibus promiscue haberi. Etiam si igitur, quod HERDERO non extra suspicionem videtur, ס in hac voce librariorum, literam præc. vocis finalem duplicantium, incogitantæ debeatur, tamen & שחר רחם vel שחר שחר significatum a me adsertum sustinebit.

Ellipsis הוּ est, sit, vel si præfixum ל ad exponas, venit, se adjungit hic requirit consonantia cum præc. עמך. Quemadmodum igitur hæc duo synonymice sibi recipient & aggregationem ad signa ducis notant, ita יררוח טל antithetice ad חיל & רבת & חיל resonat.

Multum sudant interpretes in concinnanda & perpo-
lienda imagine quæ rorem juventutis majore copia quam ex utero auroræ profluentem sistit. E recentioribus interpretibus primus a roris idea cogitationem favocare feliciter ansus est S. V. DEDERLEIN *Schol. ad h. l.* sed non fat liquido, uti equidem arbitror, philologico jure *pueri* notionem e Syriacino substituens. Quid si probavero, טל non metaphorica vi *sobolem numerosam* sed metonymiæ virtute *sobolem* universe per originem denotare aptum esse, multitudine aliave præstantia ex augente comparatione, quæ in præfixo מ latet, per se intellecta? Primigeniam vim radicum cognatarum טל & טלל in *projiciendo, ejiciendo* sitam cum nomine טל communicatam esse, parum dubitationis habebit, ita quidem ut, quem-

admodum Rabbinorum **הלט** primaria vi *projectio* est, secundaria s. metonymica *migratio*, *deportatio*, quæ nimirum ejectionis supellecilibus fit, sic **לט** ejectionem ex utero materno vitalem partum notaret. Sic HOMERO *Iliad.* XIX. 110. nasci est *πρωτην μετὰ ποσειδωνος*. Atque si rori ipsi ex projectione nomen inditum suspicer, obviam idearum idem signum ad-
 eptarum cognationem teneam. Sed age latus vel sic adhuc nudum tegamus, & ESAJÆ quoque vocem eodem significatu usurpari ostendamus. Ita vero ille XXVI. 9. *Mortui tui vivent, cadavere tenus surgent. Evigilant & ovant omnes in pulvere habitantes*, **כִּי טַל אֲרוֹרֹת טַלְךָ וְאֶרֶץ רַפְאִים תִּפְרֵי**.
 Hic vero observandum interpreti imprimis, vatem in præcedentibus ex adverso ponere imperium Babylonicum irritis moliminibus ad pristinum vigorem enitens, simile eatenus parturienti nisibus in vitalem partum edendum incumbenti. At in republ. Judaica, sic jam pergit, ea est usquequaque in melius restitutio, ut vel mortui vitæ reddantur, nec novus hic partus enixionis cruciatu constet. *Enimvero* (sic rem eleganti botanica imagine illustrat vates, quam Ill. MICHAELIS in *Syntagm. Commentatt.* 1767. edito p. 164. philologica quidem, at minus plena exegetica, luce perfudit) *projectio* (i. e. in hoc emblemate *vegetatio*) *malvarum* (in sepulcris quippe sponte nascentium) *est tua* o *Jehova projectio* (i. e. soboles, quam tu in lucem edis, e tumulis malvarum ritu ibi luxuriante vegetatione nasci videtur) *terra manes uno quasi enixu protrudit*. Exilior & pro æsthetica rei illustratione retrusior esset roris in malva abundantioris imago, & membri posterioris parallelismus, me arbitro, duriuscule farcitur, si terra hoc rore conpersa & fecundata manes in vitam catervatim reduces ibi adumbrari sumas. Hæc observatio lucem forte commodabit dictioni *Hebr.* XI. 11. in simili argumento adhibitæ: *Σάρρα δὲναμιν εἰς καταβολὴν σπέρματος ἔλαβεν*, ubi, si *καταβολὴν* ex *Hebr.* **לט** explices, planum habebis simplicemque sensum: *vires pariendæ soboli idoneas recepit*.

Suffixum Syntaxis Hebraica ad **ל** referre jubet. Cui legi obsequens verto: soboles tua quæ tibi famulitii vernaculi vice erit. Potestatis hujus argumenta dabant Lexica in vocibus **לרר** & **לרר**. Esse autem **לרות** præc. **נרבה** e regione positum, gregariæ adeo militiæ designandæ comparatum, supra monui. Ac nullus equidem, etiamsi nulla mihi federet de alloquio hic ad Abrahamum directo anticipatio, essem dubitaturus, alludi saltem ad Patriarchæ militiam ex **לרר ברתו** lectam, Suffragatorem mihi habere videor **AQUILAM** qui redit **παισιότας**.

Si cui precaria videatur nostra vocis **ל** acceptio, videat an magis probet hac crisi sententiæ concinnitati consulentem, ut primitus dicat scriptum fuisse **לך הַל**, atque, cum orthographica varietas *tibi* **לכה** scribere permitteret, **ה** ex sequentis vocis initio ad præc. finem esse tractum, ab aliis dein libraribus, communem scriptionem sequi malentibus, omissum? Sic funderetur eodem extensio sensus: *ad te projicitur famulitium tuum*. i. e. liberæ conditionis & tuæ profapiæ habebuntur gregarii quoque exercitus tui milites.

נשבע Cum juramenti formam edictum v. i. proclamatum non habeat, ejus hic inducta mentio *vel* hunc habebit explicatum, quod vates divino instinctu interpretative decretum illud adeo solemniter promulgatum ad jurato factæ asseverationis vim reducat, *vel* ut verbo in præfenti tempore accepto nova proclamatio fieri intelligatur: *Jurat Jehova*, *vel* ut notissimum aliquod in historia sacra Numinis juramentum jam in omni suo ambitu & virtute exfolvi innuatur. Postremum hanc rationem quare præferam infra docebitur, id saltem hic statim moniturus, posse eam cum secunda conjungi.

כרן Si suo stent loco quæ de *Adoni* dicta sunt & de sessionis ad dextram divinam oppositione ad ministrantia **παρα**, aliena ab hoc loco debebunt judicari S. V. **HERDERI** de hac voce Philologemata, ruinamque minatur ejus de carminis

specie univerſa hypotheſis. Conclamatum autem erit, ubi pro explorato habebitur in altero membro dici: tu eris mihi veriſſimus Melchifedecus, ſive jam ſimpliciter per *ωνομαſτιαν* Hierarchia portendatur Patriarchali ſimilis, ſive cum alluſione ad nominis compoſiti etyma. Vel ſic enim צדק erit de ſimplici fidei religione Abrahamica capiendum, quemadmodum & *Hebr.* VII. 2. *σαδνμ* per *εἰμνν* quidem etymologice explicatur, vocis autem vis in veræ integræ & perfectioris religionis profeſſione ponitur, quam ſibi arrogantes Muhammedani Moslemi hodie dum vocari geſtiunt cf. *Eſaj.* XLII. 19. Vel ſic igitur non tam regium quam pontificale decus laudaretur.

לעולם] Vocabuli forma Grammaticum jus duobus ſenſibus adſtituit; vel *ad omne ævum*, vel *ſecundum antiquiſſimum ævum*, i. e. Patriarchalis ſacerdotii (rituum nim. onere carentis) formulam. Priori argumentationes Scriptoris Ep. ad Hebræos favent; vid. ſupra ad *Hebr.* IX. dicta. Anterior majeſtas Hierocratica interlucet ultra τὸ πῦρὸν, ex collato *Adoni, δῖανον* meditantī. Qui enim hoc nomine evocatur ad capeſſendam provinciam Pontificis genti humanæ præfecti, ille, ni vanas ſpecies Poëtæ tribuere velis, ſimili ſaſtigio jam ante ſupra celſioris ordinis naturas intelligentes eminuiffe perhibetur. Atque huc collimare mihi videtur Servatoris illud *Joh.* III. 13. cujus mentem in hunc modum intelligo. *Nemo* (Prophetarum anteriorum) *in cælum aſcenderat; ſolus ille qui de cælo deſcendit* (illuc aſcendet) *Meſſias qui in cælo fuerat.* ὁ αὐτὸς perinde ac *Joh.* I. 18. capiendum. Dat igitur Pſalmus *πρωτοπρωτο* Chriſti indefinitæ anticipationem, quam Johannes diſertiffime ad ævi divini infinitudinem ampliat. I. 1.

על דברתי] Cum Alexandrinus reddidiffet κατὰ τὰς αἰῶνας, ſacerdotum autem claſſes *ἱεραρχίας* in N. T. dictæ apud eundem paſſim τὰς αἰῶνας audiant, radix autem, unde nomen דברה descendit, in *pone ſequendo* propriam ſedem habeat, *agmen* adeo ab antefignano ductum ſignificare poſſit, factum eſt ut

prona consensione interpretes, etsi nullo hujus usus exemplo simili fulti, hanc notionem, quæ Salemicæ Sacerdotis mentioni aptissima videbatur, adoptarent. Ast cum perquam mirum non possit tamen non haberi, nomen Davidi, classium sacerdotium instauratori, usurpatum nusquam apud annalium Hebraicorum scriptores reperiri, tritæ viæ defendendæ sat idonea subesse videtur ratio, sicubi meliorem lucem Philologia irradiet. Significatum nominis רביר conjugato רברה commodat Ill. MICHAELIS & incisum vertit: *über das Heiligthum Melchisedechs*. Plus forsitan speciei habitura erat hæc nova interpretatio, si dedisset: *über mein Heiligthum sollst du ein Melchisedech seyn*. MENDELSON: *Der Senger tauscht nicht König Zedeks*. Scilicet, quod litera illi sonabat: *nacht meinem Wort*, suffixo ad vatem relato mentem expressit. S. V. HERDERO רברה idem est ac רק Pf. II. 7. pactum cum familia Davidis initum, atque quod sic litera ipsi fundebat: *nach meinem Wort*, suffixo ad Jehovaham relato, solutius ita effert: *ich ordne dich mir zum Melchisedech*. Parallelismum sibi luculenter patrocinari existimat vir eximius, periocha in has binas sententias suaviter recinentes resoluta: irrevocabili jurejurando te perpetuum sacerdotem constituo; ex rata pacti formula Melchisedecus mihi esto. Sed cum palam in quatuor membra scissa sit periocha, vereor ut parallelismi poetici leges addicant respondentem על רברתי τῷ idem in compacta duorum priorum membrorum sententia quærenti. Felicius igitur ἀλλοιόχως elegantiam tuebitur interpres qui formulam, de qua agitur, cum לעולם componit, ut remanens Melchisedeci nomen antonomastice sumtum, (in hoc enim modo memoratis duobus interpretibus omnino adsentior) subaudito ἀπὸ τοῦ ἁγίου ἁγίου, τῷ כהן resonare possit. Jam si sacerdos in omne ævum consecratus censetur Dei cultoribus & discipulinæ interioris, quos per omne ævum habiturus est, alumnis præfici, horum notionem parallelismus inclamabit, modo verba patiantur. At pati illa per duos conspectus superest ut ostendam.

Primum

Primum, si in supra adserta agminis notione maneamus, & suffixum ad Jehovah concepta juramenti verba continuantem referamus, *agmini meo praefectus* erit: mentium omnium sive caelestium sive terrestrium ductor; sin, ut infra docebitur, Abrahamus hoc commate Melchisedeco, imperatoria decora ipsi gratulato, respondet, atque Jehovah jurantis oratio rectae formam, ut in omni relatu orientales solent, praefrens obliquae valore censetur, neque idcirco necessario tertium quoque incicum illuc referendum est, poterit illud enunciare sacerdotis perennaturi *αἰών* ad loquentem personam hoc flexu: Jehovah juravit . . . te fore Sacerdotem omnis aevi, qui agmini meo, i. e. exercitui meo, cujus modo praestantiam laudasti, id erit quod olim mihi in Palaestina copias ducenti Melchisedecus. Vel me non monente intelligetur, poetica veste detracta hanc prodire sententiam: Abrahamicae fidei affectatores in pontificalem Messiae disciplinam erunt conscribendi. Alter qui mihi se obtulit conspectus is est, ut Abrahamus absque militaris agminis imagine proprie dicat Hierarcham inauguratum fore disciplinae suae nutritorium universitati praefulem. Quemadmodum enim masculini *רבר* significandi latitudo, praeeptionem doctrinalem comprehendens, cum foeminea forma potuit communicari, ita etiam haec eadem collectiva vis potuit transferri ad exquisitioris disciplinae sodalitium. Atque haec mihi notio pellucere visa est *Job. V. 8.* ubi parallelismus cum *שָׂרָר* attendendus. At priorem rationem nunc praefero, & propter poeticam virtutem luculentior, & quod ad idearum feriem principemque imaginem magis quadrat. Quod si denique ex me quaeras quomodo jam haec *φιλολογήμενα* cum Scriptore *Ep. ad Hebr.* conciliari posse putem qui palam videtur *κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδεκ* in regimine ponere, *τάξιν* autem pro classe sacerdotali adeo diserte accipere ut cap. VII. II. *ἱερέας κατὰ τὴν τάξιν Ααρὼν* ex adverso ponat, paucis ita habeto. I. *Μελχισεδεκ* & *Ααρὼν* genitivos ibi esse liquido indicio non constat, me potius arbitro scriptorem ita intelligere integrum

H

est: „ Si consecratio durante (δία) Levitico sacerdotio con-
 „ tingere debuisset, (prouti videri posset, quod populus le-
 „ gem illo jam constituto accepit) quid demceps attinebat,
 „ alius plane generis sacerdotem constitui, qui coetui, cui an-
 „ tesignanus præit, Melchisedecus sit (einen Melchis.?) quidni
 „ dicebatur potius, eum fore, respectu sacra militiæ ipsi
 „ subordinandæ, alterum Aaronem? „ Argumentationem hanc
 „ ut sic informem, duabus inducor rationibus: 1) quod v. sq.
 „ 12. ratiocinii vis stringitur observato, pontificatus translatio-
 „ nem non nisi inducta alia disciplinæ religiose forma (νόμος με-
 „ τὰδρατίς) locum habere posse; τὰξίς itaque scriptori est non
 „ sodalitiū arctius sacerdotum uni capiti subjectorum, sed disci-
 „ plinæ pontificali adscriptorum universitas. 2) Quod v. 15.
 „ sensum liberius promens dicat κατὰ τὴν ὁμοιότητα Μελχ., non
 „ profecto quo ὁμοιότητα & τάξις pro synonymis haberet, sed
 „ indicaturus, eum qui antonomastice alter Melchisedecus clueat,
 „ eidem præcipua quadam ex parte simillimum esse. 2. Cum
 „ Messiam ad classē sacerdotalem Salemico pontifici subjectam
 „ aggregandum esse ἀνύτως admodum, eidem autem præficien-
 „ dum esse & præter usum præpos. κατὰ & præter Hierocratia
 „ Messianæ, pontificibus secundanis carituræ, indolem (per
 „ cap. IX.) dicturus fuisset scriptor, quin teneamus igitur sen-
 „ sum, Grammatico jure nixum, & falebris istis expeditum b).

b) Fluctuationis autem omnis circa hunc locum expers erit qui Epist.
 ad Hebræos non Græcum textum authenticum habere existimat.
 Sic enim scriptor, verba Hebraica Davidis adnumerans, constructio-
 nis a nobis adfertæ copiam lectori reliquit integram. Quemadmo-
 dum & eidem hypothēsi addictus facile concilietur nostræ inter-
 pretationi vocum καίρις & συνέδρασις p. 20. Si enim archetypum
 habuit יָדוֹ & מְרַע vel מְרַע in concionis promiscuæ & sodalitiū
 intimioris notiones sponte incidebant lectores, maxime si Man-
 dai Ijahi, quo nomine Sabii, vulgo Christiani S. Johannis, se
 chaldaizante idiomate vocant, sodalitiū vel discipulatum interio-
 rem Baptiste sonare, explorete constaret. Sic enim & 1 Petr. III.

3. Paragogici ᾶ, cujus otiosa adjectio & alias parum idoneis exemplis firmari solet, in nominum regimine usurpati unicum saltem speciosius proferri video exemplum *Esaj.* I. 21. ubi vates, postquam priore membro fidem a casta olim civitate turpiter violatam deploravit, subdit: מֵרֵחַי מִשֶּׁשֶׁט צִרְק יִרְחַן בָּהּ
 Ni autem omnia me fallunt, habent hæc verba allegoriæ involutam sententiam hujuscemodi: *maturum meum vinum æquitas* (prædicatum ex sequente membro retro agitur) *veritas in eam tanquam in torcularis locum desidebat.* Cf. de מֵרֵחַי *Num.* XVIII. 27. & vim verbi in *secedendo in reduciorem locum* sitam, atque hinc ad *pernoctationem* æque ac ad *rebellium secessionem* aut confluentes globos translatam, latius adstruere jam non vacat. Alexandrinus igitur, quem sive ipse Scriptor Epistolæ sive ejus interpres sequitur, *vel* legit: רְבֵרָה *vel*, quod Codices aliquot Kennicotiani propinant רְבֵרָתוֹ, quod sensum præberet: *tu es sacerdos qui sive diæcesi est Melchisedecus*, atque pronomen reciprocum more Græco & Latino omittendi jus dedisset, *vel* ad Chaldaicum idiotismum, quo על רְבֵרָתוֹ est Francogallorum *c'est-à-dire*, sensum expressit formula, cujus vis *Ephes.* V. 26. etymologice redditur ἐν παματι, (vid. KOPPE *ad l.*) hic forsan, ad Græcorum Grammaticorum morem, qui verbum aliquod τὰσσενδαι dicunt pro vulgatiore in glossariis appposito, *vel* ᾶ pro patronymica terminatione habens, & de prima acie sensu amplificativo capiens, Græcum τὰξις in eadem emphasi adhibuit, *vel* denique, quod vero proximum habeo, adfixum primæ personæ neglexit, quippe in ancipiti hærens sitæ ad Jehovah, an ad vatem, an ad interlocuentem personam referendum. Syrus reddens כְּרִמְתָּא in similitudine Chaldaismum & ipse probabiliter habuit prælucentem.

21. συνειδήσεως ἀγαθῆς ἐπερωτήματα εἰς θεόν intelligeretur, apposite ad paucos per diluvii undas servatos, de stipulatione lectioni sodalitis, Deo devote, nos aggregate. Similis forsan vocis sensus v. 16.

[אָרױני לימינך וְ] Ob alloquium ad personam præsentem, quæ Jehovah ad sinistram est, Poëta mihi non suis sed Chori alicujus Israëlitiçi verbis hac pictura respectum in præterita & prospectum in futura Dei ultoris judicicia complecti, manumque de tabula tollere videtur, ubi Messia victoris, & confirmatum imperium sacrum habentis, imago sensus ejus ad אָמֵן & Lyricam actionem ad rotundatum ambitum perduxit.

[מִחָץ . . . יָדוֹן וְ] Quamquam Poëticus Hebræorum stilius solutiorem alias frequentat Præteriti & Futuri in verbis usum, hic tamen temporum variatio mihi videtur interlocuentis Chori alternantes voces arguere. Succlamatur votivis acclamationibus quæ præcessere. Ex refricata Patriarchalis & Mosaiçi principatus sacri memoria spes de amplianda familia Abrahamica spiritali & perumpendis divina vi obstaculis ostensa confirmatur. Sensit momentum quod in hoc sermone trahit ævi elapsi & venturi collatio MENDELSONH & in vertendo expressit feliciter.

[מִחָץ מַלְכִים] His verbis rediri mihi videtur in memoriam internecinæ cladis, quæ Abrahamo duce, & Salemico rege sacerdotalia auspicia præbente, quinque regibus Palæstinæ illata est.

[כִּיּוֹם אִפְרַיִם] Vulgatam significationem vocum in versione quidem retinui; attamen si יוֹם v. 3. non est dies sed dux, hic eandem notionem recurrere eapropter existimaverim, quod consentaneum sit chorum ad laudata personarum indutiarum decora digitum intendere, & historix fide constet, Salemicum regem in rei ab Abrahamo præclare gestæ partem magnam venisse. Quidni igitur is vindictæ divinæ executor & faciei divinæ legatus dici potuit, quippe personam alias angelis propriam gerens *Exod.* XXXIII. 2. 3. *Jos.* V. 14. *Esaï.* LXIII. 9. Simili enim modo *Thren.* IV. 20. rex Sedekias vocatur אִפְרַיִם רִיחוֹ noster spiritus (i. e. sacerdos) faciei scil. divinæ, is qui nobis sacerdotis averrunci, angelique tutelarıs vicem præstare debebat. Est autem אִפְרַיִם, etiam in singu-

lari rarius, *facies Ps. X. 4. Deut. XXXIII. 10. 1 Sam. XXV. 23.* Sin displiceat hic ad Salemicum sacerdotem respectus, mea pace & a Canaanæis regibus semoveatur cogitatio, & universæ ad reges divinorum Prophetarum contemptores traducatur, atque tum similiter formula nostra indefinite capiatur: *per aliquem faciei suæ ducem.* Subinnueret utrovis modo chorus, fore ut, quæ his auspiciis olim edita sunt in reges divinæ vindictæ exempla, ipsius Messix auspiciis edantur luculentiora. Sic maneret nostri oraculi admonitu Messias sprete suæ majestatis ipse ultor, (cf. 2 *Theff. I. 7. 8. 9.*) etiamsi *Adonai* non de illo sed de Jehova intelligere diserta Scripturæ analogia cogimur, quæ Mosaicæ & ceterioris Theocraticæ periodi ultrices internecciones ad Jehovæ efficientiam, vel ἄγγελοσ vel angelorum ministerio usam, constanter refert.

[יֵרֵן בְּגוֹיִם] Sensus: is qui a regibus adeo tremendas poenas sumsit, integras etiam gentes ultione sua coërcebit. Si præc. incipsum ad Abrahamicam victoriam spectat, perquam mihi probabile fit hoc alludere ad *Genes. XV. 14.* ubi eidem Patriarchæ Deus præsignificat, se *gentem*, (Ægyptiam) quæ posteros ejus in servitutem redactura sit, *judicaturum.* Scilicet curabit Idem ut ne impune sit genti potentiori Messiano pontificatui devotos servitutis jugo oppressisse dirisve persecutionibus adhiisse.

[כִּלְאָ גֵוִוֹת] Stipavit (quondam) cadavera. Verbum Hebræis de *infitionibus* usurpatur; unde mihi sequens כִּלְאָ רִבְחָ ad hoc quoque incipsum videtur acclinandum: *terram fratris corporibus exanimatis quasi distinxit.* Ad aliquam antiquioris historix scenam & hoc pertinere prope exploratum habeo, *ad quamnam?* timidius constituo. Non abs re Poëtæ phantasia ad Mosaicum ævum delabi existimetur, in quo vix est quod poëtice illustrandis divinis vindiciis, Hierarchæ auctoritatem stabilientibus, accommodatius sit, quam Korachicæ factionis strages, quæ gregariorum assecularum multitudinem per spatiosum tractum terræ hiatibus absorpsit, capita autem

(ראש i. e. primarii factionis duces cf. *Num.* XVI. 2.) jam ante deglutitionem fulminibus tacta sunt ibid. v. 35.

מנחל ברך ישחח] Prospectum ad futura repetit chorus, & cum ad firmandam Mosis auctoritatem seditionibus identidem labefactatam nil magis valuerit quam elicita baculi pulsū e rupe aqua, in majus tollit hanc imaginem, adeo largum aquarum fluxum præcinit, ut propter viam volvantur & ex alveo præteriens quisque bibere possit (ישחח) vel impersonaliter sumendum, vel legendum (ישחח). Nescio annon hic conspectus lucem aliquam affundere possit vexato loco *1 Cor.* X. 4. si Apostolum ibi existimes dicere, hujus in majus auctæ imaginis vim interioremq; mentem (πνευματικῆς πέτρας) jam in Arabico Israëlitarum itinere locum habuisse, quatenus per omnem viam eos comitantibus doctrinæ salutiferæ rivis recreari poterant (ἀκολουθήσα πέτρα vel est pro ἀκολουθῶν ὁδῶν πέτρας vel est Abrahamus rupis imagine *Efsaj.* LI. 1. 2. commemoratus, ad quam usque sint oculi Israëlitis reflectendi, docilitasq; ingenua, qua Deum vocantem secutus est, iis æmulanda, ex quo igitur bibere probis mentibus fuerit Christianæ fidei rudimenta haurire, ἡ δὲ πέτρα ἔστιν ὁ Χριστός.)

על כן ירים ראש] Cum semel in eum hujus sermonis contuitum delatus sum, qui Messiani pontificatus stabilimenta imaginibus Mosaici suprematus confirmati expicta ostendit, temperare mihi nequeo quin hic ad sublatum in pertica serpentem cupreum digitum intendi putem. כן-על respondet כן-על *Num.* XXI. 9. sive hoc posterius exponas *super persica*, sive *super columna altius emicante*, ἐπὶ στήλης ut habent LXX. כן quatenus ex radice virtute quicquid ad perpendicularum erigitur æque notare potest ac quicquid est ἐμφανῆς (cf. omnino LXX. *Efsaj.* II. 2. & *Mich.* IV. 1.) utrique notioni reperietur aptum. Serpentem Saraph hieroglyphicum emblema eminentioris sacerdotii atque conjuncti cum eodem sublimioris doni Prophetici fuisse, non inepte & ex universo serpentis symbolico apud priscas gentes usu; & vero ex *Efsaj.*

VI. 2. (ubi MICHAELIS Annot. & Diff. de Cherubis confusi velini) conjiciatur. Saraphi igitur cuprei caput prominens adpexisse cum ad fugandam veneni feralem vim valeret, de fide deinceps Mosis habenda opportune monebatur. Antiqua ergo auctoritate fretus Seryator suam exaltationem cum ista erectione serpentis componit, in eaque similitudine perennaturæ disciplinæ sacræ divinitus acceptæ significationem vult cogitari Joh. III. 14. sq. Ubi Servator non sane serpentem ipsum in typi, se adumbrantis, ratione constituit materialiter spectatum. In formali potius hujus actionis suam exaltationem effigiari monet. Valuit quippe illa inprimis, ad Mosis ^{ἰατροποιαν} statuminandam; univérse igitur Jesus affirmat, forsan hac ipsa Davidica accommodatione subnixus, Deum similiter illustri quodam eventu sibi tranquillum potestatis usum asserturum esse. Cf. HOR. APOLL. Hierogl. c. 1. & ibi CAUSSIN.

Cæterum prætermittere heic nequeo observationem CAPELLI dictum illud Christi Cabbalisticæ cujusdam R. JOSUÆ deliramento quidem, at bonæ traditionis fundum redolente, illustrantis. Notat ille ad Ps. LXXVII. 21. in verbo נָרִיתָ *deduxisti* literam נ Cabbalisticum signum esse vocis נָרִיתָ *suspensus*, eoque Pfaltin innuere, in itinere per desertum Deum dedisse populo suo suspensum *pro capite*. Hoc scholæ placitum è traditione, per magistros semi-christianos, quales complures primo æræ Christianæ seculo Synagogæ habuerunt, didita haustum esse existimat vir doctissimus, hisque primam auditionem de similitudine Messîæ cum serpente ad pernicam suspensio ex colloquio Christi cum Nicodemo esse allatam. Dixerim ego potius, anteriore jam ævo adstructum a me hujus ultimi Ps. CX. incisi intellectum in magistrorum scholis personuisse, Cabbalisticamque adeo hoc ipsum voluisse, serpentem suspensum fuisse emblema hieroglyphicum Mosis, & Davidem h. l. dicere quod versio nostra exhibet. Juvet sic melius nonnihil ex nugarum voratore extraxisse.

Ast erunt qui posteriorum trium commatum exposi-

tionem perfecta me minutam Coccejanæ & Langianæ sectæ diligentiam æmulari dicant, atque mirentur me non maluisse cum elegantioris gustus interpretibus in singulis harum imaginum adjunctis nil aliud videre quam poëticos cladis hostium & victoriæ colores, mentemque vatis in hanc summam contrahere: Jehova Messæ adversarios ultricibus judiciis persequetur, efficietque ut tandem tranquillo imperio sacro potiatur. Sed oblivisci mihi nonnunquam videntur æstheticarum virtutum in carminibus biblicis explanatores, se Poëtæ interpretari qui, ceu egregie post GLASSIUM *Philol.* S. p. 1673. sqq. docuit LOWTH. *Prælect.* VI. VII. VIII. IX. plus aliis locales & ex patria historia ac religione depromptas imagines amant iisque immorantur. Hinc Prophetæ etiam passim res futuras tectius ita adumbrant, ut, simili quadam re præterita commemorata, ejus imaginem per illa etiam adjuncta diducant, quæ minime erant ad rei futuræ veram conditionem describendam comparata. Hanc sermonis figurationem *allegationem* vocat HOUBIGANT *Prolegom. in Scriptur.* S. Paris. 1753. 4to T. II. p. 312. & exemplis illustrat. Hujus moris incius vel negligens si quis hanc tabulam eo pertinere contendat, ut vates Messæ auctoritatem densatis usque & usque stragibus, vel etiam falforum doctorum omnis ævi Korachico fato, confirmatum iri præcinat, ludibrium debeat nasutus.

Itaque monitos velim lectores, me saltem legis illius, quæ periochæ sententias ex antiquæ historiæ eventibus, imperii sacri vindicias confirmationemque habentibus, illustrare jubet, tenaciorem esse, facile autem concessurum in partes ejus, qui probabiliores & verbis aptiores accommodationes, aut si terminus Houbigantianus magis placet, *allegationes* attulerit. Sic v. g. non habeo equidem unde erroris manifestum teneam MENDELSONIUM, qui v 6 stichum postremum de clade interpretatur, qua Deus in terra, Rabba metropolin habente, i. e. Ammonitica, Davidem contumeliosè habitum ultus est, etsi alienius regiæ majestatis vindiciæ reliquis

reliquis sententiis meo sensu interferuntur. Possent suo itidem jure alius, inde profectus, quod ejusdem commatis stichus prior ad pœnas de Egyptiis sumtas alludat, secundum & tertium pro variatis descriptionibus Egypti, primogenitorum nece funestata, habere, illi enim familiarum capita nata erant. Possent & tertium ad duces referre, mari rubro, continentem spatiosam tum præferente, merso, Rursus, qui v. 7. membrum prius ad incolamem Israëliitarum per mare rubrum trajetum referat hoc sensu: *erit* (& olim) *cum* (quis) *e* *profuente ad viam* (vel *e vestigio, stehenden-Fusses*, est enim בָּרַךְ proprie in calcatione) *bibere possit*, sat probabilia dicat c), integrum porro habiturus postremum stichum *vel* ita exponere: *ultra stylobatæ altitudinem aggerabit capita* (undis hausta) *vel: ita vero* (vid. NOLD. ad על כן) *capiti* (ut olim Mofi) *suum adstinet suprematum*; cf. ירום Esaj. LII. 13. *vel: signi cujusdam conspicui documento capiti* &c. Poterit alius allusionem trahere ad principes populi, Moabitici sceleris reos, a Mose Dei jussu suspensos, Num. XXV. 4. Omnia hæc poëticum saltem involucrium aliter atque aliter informant, sensus nucleum sceptica caligine minime obvolvunt, sententiæ contra summam exhibent eandem quam elegantiores illi æsthetici, perinde ac ego, hinc extrahi volunt. Mihi tamen æquilibrii in his εὐταρολογία præter cetera hæc maxime eximit consideratio, quod cum v. 7. prius incisum de miraculosa potatione luculentius commemoret, posterius præstringentiore cum veri specie trahatur ad alterum miraculum, quo Mannæ cœlitus præbitæ honos fuit in Mosen ceu mentium nutritorem reflexus. Unde rursus intelligitur, quare

c) Sic & a S. V. HERDERI contuitu, qui defatigati victoris refocillationem imagine Simonis aridam faucem recreantis pingi aumat, eo maxime retrahor, quod ab Hierarchæ imagine solutius in ferocientis & superblentis, e rudioris barbariei periodo, victoris speciem evagatum sistat vatis animum.

Esajas LIII. 11. ubi Messie exaltationem describit, per *allegationem poetica* dicat: יִרְאֶה יִשְׁבַּע (ita enim lego cum Alexandrino) *potabit, satiabit.* (prius verbum esse pro יִרְאֶה vidit jam SCHULTENS) quod nil aliud est quam: tanquam alter Moses suum suprematum miraculis videbit munitum d). Intelligitur quare 1 *Cor.* X. 3. 4. βρῶμα & πόμα πνευματικῶν (forsan Prophetice disciplinæ initiatio seu mancipans) jungantur. Intelligitur quare Jesus dicere amet suæ disciplinæ sincera fide adjunctos verum Manna comedere *Joh.* VI. 50. & per figuræ ampliationem, se integrum cum carne & sanguine comedi ab his qui doctrina sua ad novam vitam instaurantur ibid. v. 53. sqq.; quare *Joh.* IV. 10. aquam vivificantem a se præberi dicat. Quodsi igitur in penultimo inciso saltu Lyrico transvolata continetur cibationis per Mannam imago, si cibationis & potationis mansuetiores imagines, tranquillum potestatis exercitium denotare, & priorum v. 1. & 2. stichorum vim ingeminare, atque sic odam in principis sententiæ ἀμὴν claudere, ejusque adeo ambitum rotundare aptæ sunt, plus simpliciter profecto veritatis numero augetur hypothesis, quæ in præterito tempore efferantur ad perduellium ævi Mosaici descriptionem referens.

IV. *Dramatici odæ Schematis supra propositi confirmatio.*

Lyricum drama esse Psalmum CX. argumenta mihi persuaserunt interna & externa, artificialia & inartificialia, quæ me monuerunt

d) Nisi ob ea quæ sequuntur, inferius explicanda, allegatio hæc potius ad Salemicum sacerdotem Abrahamum cibo & vino rescientem pertineat, quod ex recepta Symbolicæ itidem a Propheta potuit ad institutionem Abrahamidarum trahi & sic ad Messiam accommodari.

I. Univerſe de alloquiorum diverſitate, his maxime indi-
ciis:

1. Si cui etiam obfirmatum ſit per commata 2. 3. 4. omnia ſecundæ perſonæ ſing. adfixa ad Meſſiam ita referre, ut vates ipſe ſua Illi ſenſa expromat & prædicata cuncta in Illum ita conferat ut omnis abſit ſermonis figuratio, erit illi tamen, niſi peſſundare velit odæ hypotypoſin, fatendum, ſuffixum in לוימנך v. 5. compellationem ad perſonam a Meſſia diverſam ſelectere, quæ in hoc inaugurationis apparatu ad Jehovæ ſiniſtram ſtationem habet, quæ igitur ſuas quaſcunque partes in his ſolemnibus vel egit ipſa, vel cui decora & gaudia ex hac nova imperii ſacri conſtitutione portendi per ratas poëticæ Theologiæ informationes decuit. Hæc enim formula, in oda quæ inaugurationis Meſſiæ ſenſibilem ſpeciem adumbrat, non debet in tropicam potentis tutaminis notionem ita eliquari, ut nil præterea ſignificari exiſtimetur, ſuntque idcirco loca a Ven. HERDERO in hujus ſenſus præſidium allata ἀποστολὴ δὲ ἰδίου αἰ, quod nullam illa habent ſimilem machinationem poëticam.

2. Jam qui hanc perſonam compellat, non inepte quidem & invenuſte proſus vates ipſe ſumitur, maxime ubi ille prægreſſis ſenſibus in ejuſdem perſonæ amplificatis ornamentis jam deſixus intelligatur; in hypotheſi autem perſonæ alienæ v. I. adſcitæ huic eidem non poteſt per veriſimilitudinis poëticæ accuratoris leges commode tribui hoc alloquium, ubi illa ſit ex ætate Moſaicum ævum antevertente; etenim noſtris in iſtam periocham obſervationibus planum fecimus, læta novi imperii ſacri vindicandi & fanciendi præſagia illuſtribus ejus ævi eventis pingi. Maxime autem vivida & actuoſa erit poëtica compoſitio, ſi per aſſulgentes aliunde rationes liceat compellationem perſonæ vel perſonis aliis, in ſcenæ & actionis partem venientibus, tranſcribere, quæ jam habeant demum perſonæ compellatæ accinendi vices decentes.

3. Quodſi itaque proxime præcedens periocha commemorationem habet juramenti divini, quod, ex Scriptoris

videtur, ejusdemque Theologiæ Judaicæ purioris solertissimi interpretis, diserto testimonio, pertinuit ad fortunam personæ alicujus, in historia religionis celeberrimæ, faciendam, quin illa ibidem in dramatico dialogismo inducatur loquens, parum dubitationis relinquitur.

4. Tollitur vero illa prope omnis, si probe expendantur commatis tertii imagines militares, mentio militiæ gregariæ sub nomine famulitii, comparatio sobolis e matre libera cum ea quæ est e matre serva. Si deinde fiat firma judicentur, quæ nostræ vocis מַלְכִּי־עֵדֶדֶי expositioni paravimus præsidia, absona non videbitur dialogismi species hujusmodi, ut, cui personæ v. 3. copiarum ex-libera profapia augendarum & saceratis præfectis e) ducendarum spes facta est, eadem v. 4. variata pictura suam ipsa fortunam, colore ex memorabili pristinæ vitæ eventu depromto, exponat, & *agmini meo*, dicat, præficietur Melchisedeci omina ex asse adimplens pontifex.

5. Si v. 3. & 4. reciprocatos habent colloquentium sensus ex re præsentate subnatos & congratulatione mutua expressos, congruenter ad poëticam hanc machinationem judicetur, utriusque vocem jam antea sonuisse.

II. Nominatim Melchisedecum & Abrahamum loquendi vices habere, & horum sensibus ex inauguratione susceptis succlamare chorum Israëlitarum, Abrahami contubernio adscriptorum, (sive malis throni divini apparitorum secundi ordinis) oratione ad Abrahamum conversa, id vero quibus vestigiis deprehendisse mihi visus sum, superest ut doceam.

1. Ac primum quidem utramque Patriarchalis ævi personam scenæ locum & actiones partes deponere, probabilibus & assensum præparantibus argumentis colligitur hæc:

1) Cum Psalmus novum supremum religionis magistrum celebret, amentque & alias poëtæ sacri, uti superius observatum, ex historia sacra imagines petere easque per

e) Sive sacerdotali imperatore; utriusque enim interpretationis nostra hypothesis patiens est.

extantiora adjuncta expectas præsentis rei objectæ simili explicandæ adhibere, Patriarchalis autem religionis magisterium penes Abrahamum, & postquam is sacro fœdere Melchisedeco se suumque discipulatum junxit, penes hunc potiore titulo fuerit, vix alias profecto historia monstrabit personas, proprio quam hi duumviri cum auspicante Hierocratiam æternam pontifice necessitudine sacra conjunctas. Hæc igitur, cum præsertim nomine tenus commemoretur Salemicus sacerdos, quin menti Poætæ cum illustrioribus vitæ actibus obversatæ sint, nemo temere dubitabit. Quapropter, etiamsi deferenda mihi esset mea de dramatica colloctione hypothesis, vix tamen mihi apparitura esset luculentior ratio odæ sensû & imagines illustrandi præter horum religionis veræ in Palæstina statorem historiam. Tenendam mihi usque putarem eam de qua supra dixi figurationem. Pro eo quod recta locutione fuerat: Tu Messia longissime & ad barbaros usque protendes imperium sacrum, tu inimicos vinces & tunc disciplinæ tuæ & sacerdotalium munium perenni fructu poteris: hoc omne Poëtam ita exequentem conciperem, ut ex Melchisedei adjunctis *Zionis & baculi pontificalis* mentionem f), ex Abrahamo propriis *militarem omnem apparatus* adspingat, juratoriamque promissionem divinitus eidem Patriarchæ factam jam cumulatiflime exsolvi dicat.

2) Memorantur apud Abenesram Judæorum magistri qui per Dominum inauguratum Abrahamum intelligunt, cui v. r.

f) *וַיְהִי בַּיּוֹם הַהוּא* de baculo, sacerdotii insigni, intelligere jam olim adeo fuit in promptu, ut inter recutitos interpretes Midraschicos illi etiam, qui v. 2. sensu proximo ad Davidem, sublimiore autem ad Messiam retulerunt, hanc imaginem non dimitterent ex oculis. Appono locum ex *Bammidbar Rabba* XVIII. f. citatum WETSTENIO ad *Matth.* XXII. *Baculus Aaronis fuit in manu omnium & singulorum regum, donec vastaretur domus sanctuarii, tunc occultatus est, & eadem virga erit in manu regis Messia, cito in diebus nostris. S. D. Ps. CX.*

acclamavit velut Epinicium servus Eleazar, alii, qui eadem votiva acclamatione Melchisedeci decus celebrari volunt a quatuor regum debellatione reversi. Raschi & Abrahamum & Davidem alternatis alloquiis magnificari sumit, imaginum sine dubio heterogenea specie adactus. Prodiderunt hi quidem, dimisso ex oculis Messia, aciem ad verum conspectum hebetatam, ac eisdem tamen non caeca prorsus libidine in fingendis personis grassatos esse, sed e disjectis veritateribus suas hypotheses confarcinasse liquet. Superfunt interim apud Talmudicos & Midraschicos doctores melioris interpretationis, Messiae in Psalmi apparatu principes partes adsignantis, utut figmentis contaminatae, vestigia. Sic in *Cod. Saahedr.* f. 108, 2 referente WETSTENIO ad *Matth. XXII. 44.* haec leguntur: *Deus S. B. collocabit Regem Messiam ad dextram suam Pf. CX. Et Abrahamum ad sinistram suam. Et facies ejus pallecebat Et dicebat: Filius filii mei (scil. Davidis) sedet ad dextram, Et ego ad sinistram. Et Deus S. B. placavit ipsum dicens: Filius filii tui ad dextram tuam, at ego ad dextram tuam. Midrasch Tillin in Pf. CX. Dixit S. B. Ille sedet Et ego faciam bellum (scil. pro Abrahamo) ideo Et sedet (scil. Messias) super illo in veritate (i. e. in religionis disciplina). Quae ex distorta dramatica Psalmi specie esse nemo non intelligit.*

3) Abrahamum non supra suae personae captum in solennibus novi suprematus religiosi auspiciis poetice descriptis a sinistra Jehovae locari, & sui discipulatus copiosissima augmenta ex pontificali Messiae fastigio praefagire, anticipato jam judicio adlentietur qui meminerit,

a. Patriarcham hunc honorifico amici Dei elogio mactari *Jac. II. 23.* Unde & *Pf. CXLVIII. 14.* Israelitae vocantur עם קרובי populus propinqui ejus (Jehovae), quam formulae sententiam egregie adstruxit & ad Abrahamum hunc nominis honorem pertinere probavit Cel. SCHNURRER *Animadv. ad quaed. loca Psalmor.* Fascic. II. p. 26. sq. Signatius de situ

contiguo vocem hanc usurpari exemplis probare non opus; de contubernio arctiore legitur *Job. XIX. 14.* ubi קרבי sunt in parallelismo cum מרע intimioris admissionis amicus, quæ observatio cum iis quæ de מרע p. 20. & 58. annotavi velim conferatur.

b. Eundem, cum pater (i. e. disciplinæ sacræ stator) utrorumque credentium clueat *Rom. IV. 11. 12.* non abs re per antiquissimas Theologiæ Israëlitiæ involas in beatis sedibus simili ad utrumque genus circumcisorum & præputiatorum habitu fuisse indutum, ut, qui fidei Abrahamicæ æmuli ex illis essent, in ejus sinum, i. e. propius contubernium colli, ex his autem, in ejus familiam cooptari existimarentur. Unde Judæorum de profelytis eorumque nova per baptismum nativitate e vero fundo fabulosa Theologia, proprie accipiens poëticas adumbrationes, unde & Christianæ Theologiæ plus una corruptela.

4) Melchisedeci personæ convenientes esse cum præconis in novi pontificatus auspiciis partes, tum congratulationem ipsius pontificatus & Sionitico cœtui, propter Abrahamicæ familiæ incrementa, factam, ultro largietur qui

a. poëticas Apocalypseos machinationes I. 4. 10. II. 7. 11. 17. 29. III. 6. IV. 2. revocat in memoriam, ubi divina ad Ecclesias mandata pariter ac cœli mirabilium interpretationes per πνεύματα caduceatores propalantur, qui sacerdotum choris præfunt. Haud igitur aptior alia in festivo ordæ nostræ apparatu persona præconis partibus agendis quam antiquissimus publicus puriorum sacrorum sacerdos, Abrahamo idem magister & Symmytes religionis a virtute animum generosa honestate imbuendi laudate, Paulo gravissimo teste *Gal. III. 15 - 22.* per Mosaicæ legis periodum usque vigentis, per Christianissimum autem consummate.

b. Ad hunc igitur Salemici cœtus, Patriarchalis cultus simplicitate inclyti, antistitem ubi aggreganda dicitur a Paulo *Gal. IV. 21.* fqq. Abrahami aucta e libera conjuge proge-

nies g), non is Christianæ Ecclesiæ auctus insigniores e gentilibus expectandos accommodatione vel allegoria expingere censendus erit, cujus nulla in priscais vaticiniis delineatio extitit, sed quam ista forsitan ætate in promptu fuit in Psalmi nostri v. 3. inciso postremo tanquam in suo fundo videre. Quam enim Apostolus videri possit v. 27. *Esaïam* LIV. 1. allegoriæ suæ primum auctorem laudare, ubi Propheta sterilem conjugem gaudiis indulgere jubet, eique præ pellice tori confortis sobolem lætius efflorescentem portendit, tamen verius illum dixeris recte a se intellecti של משררך לך fideiustorem quasi Prophetam advocare, atque pellicis designationem, antonomasticam in Psalmo, proprio nomine efferre. Neque enim a me impetro, ut S. V. KOPPIO assentiar, qui & Apostolum negat Prophetam de Sara & Hagare intellectum voluisse, & in ipso Prophetæ contextu univérse feminam quamlibet a marito neglectam & pellicibus posthabitam describi contendit. Cap. enim præc. LIII. v. 10. sqq. ubi Messia exaltatio ejusque Ecclesia gentium adoptione amplificanda canitur, v. 10. Messias capitis ultero in piaculum devoti hanc laurus dicitur mercedem, ut ad eundem modum quo Abrahamus post expromptam filii immolandi voluntatem, divinæ promissionis de sobole libera per ipsum perennatura nova & firmissima teneat pignora; v. 11. autem Messias dicitur, (ut mihi quidem per hanc Abrahamicæ familiæ proximam *allegationem* probabile fit) simili quidem at ampliori modo ac Salemicus

g) Quam quidem sententiam dicto *Gal. IV. 26.* η δὲν Ἰερουσαλὴμ (antiqua Salem) ἐστὶν μήτηρ πάντων ἡμῶν III. MICHAELIS in *Annot. ad h. l.* & in *peculiari Dissert.* nec non in *Pref. ad Theol. Typ.* rationibus adstruxit quas nondum vidi convictas. Scilicet viri docti difficultatibus nonnullis parum fuissent commoti, si in Davidico vaticinio ipsis apparuisset filiorum Abrahami liberæ & servilis sortis collatio, & subjuncta eidem proxime divina sanctio de ingenuo illo agmine verissimi nominis Melchisedeco subjiciende.

Salemicus sacerdos (צדיק עברי) ingentem multitudinem meliore disciplina beaturus (צדיק כרענו) eorumque peccata piaturus. Qui jam post ita concepta præfagia gratulabunda voce sterilem compellat, ejusque præ pellice fortunam conjugalem laudat vates, is non potuit non in Saræ & Hagaris cogitatione hæsisse.

§) Choro denique tribus posterioribus commatibus adsignare partes hos antiquæ Hierarchiæ administratos duumviros interpellandi, sive sermone continuo, sive alternationibus ita distinctis, ut alia pars præterita, alia futura commemoret, id vero suadet

a. Analogia Psalmorum actuosiorem ὑποτύπωσιν habentium & in medias res rapientium, potissimum Ps. II. itidem auspicalis, de quo in Procemio dixi. Cujusmodi complures sagaci judicio Chori epiphonemate, alibi simplici, alibi diviso, finitos sistit MENDELSONN. Cf. v. g. 14. 20. 33. 53. 68. 84. 89. 118. 131. In his igitur vel in brevem summam hymni argumentum a succlamantibus contrahitur, vel princeps imago sensusve exsuperans strictim recolitur, vel de officio monentur quorum interest ea imagine aut adfectione animum habere penitus percussum, bonorum in divinis promissis reposita fiducia incenditur, malis ultionis divinæ metus incutitur, civilis & sacræ constitutionis felicitas extollitur, prorsus ut, ex Davidicarum odarum more Venustum Poëtarum magistrum choro legem scripsisse dixeris:

bonis faveatque & consilietur amicis,
laudet salubrem

Justitiam legesque & apertis otia portis

. oret
Ut redeat miseris, abeat fortuna superbis.

Art. Poët. v. 196. sqq.

b. Quam conveniens his chori muniis ipsum sermonis argumentum sit, facile deprehendet qui nostras elucidationis expendit, frigusque simul sentiet, si juxta ponat hypothesin

allocationem sive Poëtæ sive inductæ cuiuspiam alii personæ tribuentium, eamque ita informantium: tu Jehova! ille Adonai, quem a dextra habes, (i. e. Messias) reges cæcidit &c. Enimvero hæc ratio præter liquidam & disertam Theocraticæ gubernationis analogiam ultricium Abrahamici & Mosaici æque ac Christiani ævi in imperii sacri perturbatores judicia promiscue ad Messiam sive principem auctorem sive executorem refert. Ac nescio annon ejus defensores dicam, per studium vehementius Messiæ nomen augustius afferendi, fanaticis de bellorum sacrorum justitia, successu vel præfagio judicii speciosam causam subministrare. Neque enim novi fœderis tabulis præeuntibus nobis integrum tutumve est aliam intercessionem bellica vi peractam definite & asseverate ad judicialia actus referre, qui imperio, humanæ Servatoris naturæ exaltatæ delegato, proprii eique sanciendo vindicandoque destinati sunt, præter reip. Judaicæ *πανολεθρον* sub Vespasiano & Hadriano, armis quippe effectam miraculoso Numinis interventu victricibus, &, ob liquidam Christi prædictionem, indubie Ejus causam ulciscuntibus. Hæc vero ultio eadem est luculentissimæ vindictæ a Jesu Messia in consummatione seculi fumendæ figuræ & tessera. Quicquid præterea severius in religionis indubios hostes divina consuluit providentia, in eo *θευδρωσις* efficientia viguit eatenus, quatenus divinos omnes actus participat, eosque adeo præcipuo quodam jure, qui ad imperii sacri, suis sigillis jam muniti, *constantem* administrationem perpetuasque vindicias pertinent. Nec diffiteor, meam hujus periochæ explicationem ea quoque mihi dote commendari, quod carmini sic detergitur, saltem hermeneutico jure pleno exiit Messia crania elidentis, cadavera stipantis imago, Lyricæ figurationis audentia difficulter mollienda si quidem constantis habitus adjungatur cogitatio, phantasiæ incaute facile obrepens. Circa *Pf. II. 9.* ad complementa applicationem similis cautio est. Illa quippe periocha & ipsa per se in hanc mentem restringitur: Erunt inter populos, qui

ubi præfacta contumacia perrexerint vel primæ tui regni in orbem introductioni repagula objicere, ad tuum nutum inter necioni deveveantur. An futurum sit ut in plures populos conveniat comminationis conditio, & quid a vindice Numinis justitia flagitaturus sit rex inauguratus? id vero oraculum in medio relinquit. Juvet hoc observasse ad emperctarum incitiam retundendam, qui apparentem ejusmodi effatorum truculentiam eo trahere amant, ut intolerantium sævitiam e nativis religioni Mosaicæ æque ac Christianæ sensibus concipi credatur.

c. Simul ac concessum est Poëtam Abrahamicum discipulatum sub agminis, sacerdotis novi signa sequentis, specie adumbrare, nil credibilius habebitur quam chorum Israëlitarum, sive sacerdotalis sive gregarii ordinis, in Patriarchæ contubernium conscriptorum ab eodem induci, eundemque, si Mosaici ævi miraculorum recordationem habuit, ea commemorare quæ maxime fuere Mosis imperio sacro stabiliendo.

2. Luculentioribus jam indiciis has probabilitates age fulciamus pressius.

1) Si prope exploratam fidem est, Abrahamum in inaugurationis apparatu Jehovæ ad sinistram præsto esse, vel saltem tribus postremis commatibus a quacunque demum persona inducta compellari *h*), una concessa personæ cum altera tanquam præsentem loquentis fictione, multis continuo partibus decrevit probabilitas, personam compellatam mutam fuisse antea, accrescunt contra veritatis numeri hypothesi, quæ sumit ejus proxime præcedenti sermoni v. 4. reponi. Habeo

h) Possem enim, absque causæ detrimento liberalior esse & לימין exponenti: *tua dextre virtute*, ad stipulari (cf. NOLD. p. 398. & 404.) ne sensu, qui Rabbinitum delicatioribus palatis sapiat, repudiato, corruere videantur reliqua omnia tanquam ab hoc araneæ filo suspensa. Sic enim erit mihi v. 3. compositionis dramaticæ informandæ basis, & vel sic tenebo Abrahami in hac scena, in quocunque situ, prope Numinis sedem præsentiam.

autem, qui huic probabilitati non parum addat incrementū, ac prope extra dubitationem ponat, Abrahamum in isto comitate dramaticas habere loquendi vices, locum *Hebr. VI. 15* -- fin. Ibi enim Scriptor post longius præfamen a *v. 1.* -- *15.* graviter monens, quanti momenti sint proponenda de Melchisedeco θεολογήματα, & quam pervia esse debeant his qui *Pf. CX.* cum *Genes. XIV.* rite conferre didicerunt, ipsam jam institutionem ingressurus totam ratioeinationis seriem ita necit, ut illa profus disturbetur, nisi ex hoc sumto intelligatur profecta, in juramento divino *Pf. CX. 4.* commemorato Abrahami & ejus fidei æmulorum rem actam esse. Etenim exquisitionem suam de Melchisedeco præceptionem Scriptor *v. 12. coll. V. 11.* diferte eo vult pertinere, ut ad reconditioris disciplinæ sacræ intelligentiam acuuntur Hebræi sui, æmulenturque hos qui perseverantis fidei virtute Abrahamicarum promissionum (επαγγελίας enim cum hac emphatica connotatione omnino hic intelligendæ) fructu sunt potiti. Rursum *v. 18. 19. 20.* perspicue docet, Abrahamicas promissiones juramento sancitas spei προκειμένη (i. e. quæ prospectum in futuras divinas dispensationes regat) fundamentum præbere, (sive malis: fidei jam porro exercendæ commonefactionem eas habere) eamque spem seu fidem, ancoræ more, quæ tenaci dente in continentis interiora immisso naves fundat, prospectare intra velum i), & in illud adeo adytum

2) Hæc ancora intra velum procurrens liquido ostendit, Scriptoris consilium in tota hac periocha non huc unice intentum esse, ut, quod Deus jurato sancit polliceturve, id firmissimum esse persuadeat, sed ut jusjurandum, quo sanciti novi pontificatus immota firmitas stat, ex fundamento suo historico intelligendum esse doceat, submoneatque Hebræos, stabilem disciplinam sacram Abrahamicam per omne Mosaicæ œconomiae tempus fuisse (cf. *Gal. III. 17.*) jurato quippe Dei federe, Melchisedeco sequestro, nam, atque idcirco abhinc semper contentaneum fuisse, ut ne, qui genuini Abrahamidæ esse vellent Israëlita, intemperantiore rituum Mosaicorum & Aaronici sacerdotii studio impeditentur, quo

quo Melchisedecianæ formulæ sacerdos intravit; i. e. in cœ-
 lum, ubi igitur similem fedis honorem habet eminentior Abra-
 hamidarum *πρωτόγενος*, in simili Numinis juratum foedus pangerit-
 tis solennitate, in poetico Psalmi apparatu acta, Abrahamici
 discipulatus antistes proclamatus (*προσταγορευθείς*). Jam equis,
 quaeso, est qui adsentiri renuat 1. ex mente Scriptoris ju-
 ramentum divinum in Psalmo nostro interpretative comme-
 morari, ita quidem ut persona loquens ipsi intelligeretur
 edictum v. 1. *vel* tanquam promissionis Abrahamo *Gen. XXII.*
 17. asseveratus factæ virtuales iterationem & confirmatio-
 nem recollere, mente his fere sensibus pertentata: jam reso-
 nuit utique præcipua vis juramenti, Abrahamico *μακαρισμῶ*
 additi, in voce divina quæ dicebat: *tu esto in perpetuum Sa-*
cerdos k): jam isti voci denuo mihi, at prægnantiore sen-
 su, recinere videor: *sis meo agmini Melchisedecus; vel* ut
 persona loquens ipsi novæ promulgationis partibus defungi
 judicaretur, quæ novum pontificatum circumscriptiore eo va-
 liturum sciscat, ut Abrahamidarum fatu numerosiore civitas
 sacra antiqua amplificetur; hoc sensu: *jurato en confirmat*
Jehova irrevocabile decretum, tu, inquam, esto . . . disci-
pulatus meo Melchisedeci pleno omine præfuturus. 2. Nil ma-
 gis ad eandem Scriptoris mentem quadrare quam nostram
 vocis *ברתי* grammaticam anacrisin, quæ sane notionum
κληρονόμων τῆς ἐπαγγελίας VI. 17. αἰωνίῳ λυτρώσεως, αἰωνίῳ κληρονο-
μίας, μελλόντων ἀγαθῶν c. IX. (vid. supra) æquipollentiam
 facile perfiadet, atque simul parallelismum τῷ לעולם &
על דברתי insinuat. 3. Cum idem scriptor VI. 17. Deum

minus ex illa disciplina religionis internæ vim ac indolem fuscip-
 erent; jam vero ultra eundem, &, postquam cœlestis adytum
 occupavit Jesus, atque poetiæ Ps. CX. machinationis plena
 veritas est exhibita, eo jam esse fidei oculos convertendos, terre-
 strisque sanctuarii venerationem paulatim abdicandam penitus.
 k) Hic enim stichus in hac hypotheſi foret ipsum illud: *sede ad*
dextram meam per exergasiam novam variatum.

dicit *heredibus promissionis* decreti sui immotam constantiam *ex abundantanti* declarare voluisse interposito jurejurando, eandem urgeri Abrahamidarum cum constituto novo Pontifice necessitudinem sacram. 4. Si, quod non extra omnem fidem esset, traditione historica vel aliis monumentis, veluti carmine quodam antiquo Patriarchalia gesta celebrante, proditura olim fuisset l), Abrahamum peculiari actu, vel ante vel post expeditionem Canaanæam, Salemicæ disciplinæ fuisse ad dictum, atque victoriæ referendæ hinc tulisse pignora, proclivior etiam foret modo proposita hujus commatis informatio, atque CECUMENIUS nec a contextu nec a verborum vi abluderet post CHRYSOSTOMUM *Hebr. VI. 17. ἐπιστήσωσιν ὄρα* ita enarrans, ut pelluceat antiquioris interpretationis fundus, quæ hac formula innui fuit, mediatore quodam inter Deum & Abrahamum sancitam fuisse, graviore itidem asseveratione addita, ejusmodi initiationem Abrahami, & hoc pignore novo instauratam promissionem multiplicandæ sobolis & beandarum per ejus profapiam gentium m). 5. Cui quidem interpretationi consequens foret, ut *δύο πράγματα ἀμετάθετα* non sint promissio & sacramenti religio, sed duo actus pactorum immotam firmitatem adstituentes, i. e. duo juramenta n), quorum posterius in memoriam revocans in Psalmo inducatur Abrahamus, nunc, inquit, denuo mihi quasi a Jehova jurato

l) Psalmsi passim historiam sacram ex ejusmodi fontibus supplet. v. g. CIV. 4. 7. 8. CV. 15. 24.

m) *Μεστίνων* illi accipiunt pro *καθίσταται μεστίνων*. *Μεστίνων* posse hic idem esse ac *ἀρχιερέα* colligitur ex VII. 22. *coll. IX. 15. XII. 24.* Cum his si rursus componas IX. 12. 18. 26. videbis novæ religionis formæ *μεστίνων* notionem in pontificis summæ rei divinæ præfecti notionem resolvi posse.

n) Jüngit *πράγματα ἢ ἀντιγράφα*; ARISTOPHANES *Nub. 472.* actus forenses & utrinque præstita juramenta. HESYCHIUS enim & HIERONYMUS *POCRATION ἀντιγράφων* explicant per *ἀντιμοσίαν*. Si itaque per *δύο ἀπὸ θεοῦ* exponas actus ultro citroque juratos, coincidet fere formula cum *πράγματιν ἀμεταδίτοις*.

paçto sacerdos constituitur (at in omne ævum) agmini meo (at immensum quantum augendo, per ψ . præc.) præfaturus Melchisedecus (at plenissimo omine justitiæ rex). 6. Eidem porro hypothesi consentaneum esset *Hebr. VI. 18.* *ἵνα . . . ἔχουσαν παράκλησιν ἔχωμεν οἱ καταφυγόντες κρατῆσαι τῆς προκειµένης ἐλπίδος* cum signatiore ad Abrahamicam historiam respectu sic intelligere: *ut animos teneamus firmo solatio erectos* (nobis scil. lætiore jam omine adesse Pontificem averruncum & tutelarem angelum, qualis olim Abrahamicæ militiæ Melchisedecus fuit) *nos qui* (& ipsi ad turmæ nostræ signa) *nos recipimus victoria nostræ spei proposita potituri o.* 7. Non id igitur Chrysostomo atque Oecumenio assentior ut diserte & explicitè in pacto Abrahamico Messiam ex mente Scriptoris ad Hebr. sequestrum constitutum esse existimem, sed, cum idem Scriptor similitudinem Melchisedeci cum Messia ad eminentiorum quoque attributorum figuratam communionem extendat, ita quidem ut ille VII. 3. dicatur *μένειν ἑρως εἰς τὸ διανεκῆς* & v. 16. habere *ζωὴν ἀκατάλυτον*, quatenus historia de ortu & obitu ejus silet; id eo valere potest, ut, cum ex jurata sanctione Numinis Salemicus pontifex Abrahamicæ disciplinæ præesse, imperiique adeo sacri, circumcisos & incircumcisos æquato jure complexi, umbram exhibere inciperet, ipse Messias *virtualiter* censeretur *μεσίτην* agere Abrahamidarum.

2) Jam, si Abrahamo & Abrahamicæ promissionis hæredibus Pf. nostri v. 4. juratum esse per omnem memoratam Ep. ad Hebr. periocham intelligendi modum elucescit, ejusdem etiam voce juramentum proferri indubie constabit, ubi ad liquidum perduci poterit, suffixum primæ personæ in

- o) Sic nova aliqua lux affunderetur sensui, quem verba *כִּי־נָתַן* Psalms nostri v. 5. sustinere posse supra asserabamus. Distorsisse videntur hanc Pontificis averrunci, sequestri, intercessoris, tutelarisi adeo divini legati, notionem ex saniore traditione captatam illi e Rabbiniis qui, referente CALOVIO *Bibl. Illustr.* T. I. p. 1088, in hoc Psalmo angelum custodem Davidis magnificari voluerunt.

כרתיו commodissime & per antecedentium sequentiumque *συνάφαιαν* & per poëticae *διατυπώσεως* vim & concinnitatem ad eundem Patriarham loquentem referri. Nostræ in illam vocem observationes in bivii, quin trivii ambiguitate lectorem reliquerunt. Nunc figenda itineris plaga. Mihi quidem hæsitans pes in hanc viam his argumentis est conversus.

a. Formulæ כרתיו על ille sensus qui dat: *id est*, pro uti jam subinnuimus, parallelismum detergit, & a poëticae dictionis vi alienius est formulam dicta sua interpretantis interjicere, ibi maxime, ubi quod explicandi causa additur pro antonomastica habetur præcedentis designatione. Opportunius enim qui proprium pro communi posuerat subjicit suum *hoc est*. Attamen nostræ hypothesi propitia magis quam inimica esset ista formulæ acceptio. Probabilius enim Abrahamo, in caræ necessitudinis sacræ repentiam excitato, tribuitur studium expromptum significandi: nunc sacerdotem esse alterum Melchisedecum.

b. Qui igitur sensum dantem: *agmini meo*: admittunt, in incipiti autem adhuc sunt, sitne pronomen ad Jehoyam, ejus vox secundo commatis inciso sonuit, an ad Abrahamum referendum? hos ego

a. Ad occupatam jam a me observationem reflecto, admodum credibile esse, cum nulla alia vatum divinorum voce proditum sit, Messiam juramento pontificatui inauguratum esse, proclamationem heic Jehovæ tributam pro interpretativa repetitione edicti v. i. esse habendam. Quod si stichus prior exponatur: *jam jurat*, tamen & Jehova ipse censerī debet nil novi sancire, sed promissum ipsum v. i. vario eloquio iterare, asseveratione jam in sacramenti vim munitum, & persona loquens, incolumi decore, suam addere potuit interpretationem a privo ipsi adfectu suggestam. Qui quidem si verus habeatur alteruter poëticae *διατυπώσεως* conspectus, hoc jam porro velim expendi. Cum proprie verba: *tu esto sacerdos in æternum non nisi priori v. i. inciso: tu sedeto*

sedeto ad dextram meam resonent, per se jam expectare in proclivi est, ut verba: *agmini meo Melchisedecus: ἰσοδυναμία* quamcumque cum altero v. i. inciso tueantur, quod superandos inimicos praefagit. Quidni igitur per saltum Lyricum, quem æsthetici in oda tantopere laudare solent, transvolari potuerint hæ sententiæ: sternendi tibi erunt hostes; perinde ac olim Melchisedeco, te auspice militabit exercitus; in Palæstinæ campis signa moverunt Abrahami cohortes, sacra simul disciplinæ nutritii; mei hostes erant iidem qui & Salemici sacerdotis, sic & tui mihi infesti sunt, meique tibi; & nunc demum eximia cum *δενότητι* erumperet Abrahami interpretativa vox: agmini meo præeris augustior auspicatorque Melchisedecus? Enimvero & per totam reliquam odam sententias ita videmus ad normam edicti, tanquam directricis ideæ, nexus, ut stabiliti pontificatus, & hostium militiæque illos debellaturæ, imagines alternatim se excipiant, simulque ex evolutionis lege quælibet aliquam adjunctionem tabulæ adspergat. Sic v. 2. post baculi protensionem e *Zione*, habes *dominatum* in mediis hostibus, v. 3. *militiam* duci vel ducibus *pontificali* amictu conspicuis parentem, v. 5. 6. bella domini militata in exemplis posita excipiuntur v. 7. magisterii sacri supremi confirmati pignoribus historicis. Num igitur v. 4. solus esset hoc duplicato cogitationis flexu carens? At, inquis, Jehova nihilo fecius ipse, continuata stichi secundi voce, *suum* commemorare potuit agmen, cui Salemico sacerdoti similem nunc dederit præfectum. Hanc fluctuationem eximi puto, si perpendatur

β. Per eandem *ἀλληλεχίας* membrorum in oda nostra legem, anticipata opinione vacuum quemque huc inclinari, ut, cum v. i. inciso secundo inauguratus pontifex hostes *suos* dicatur Jehova auspice victurus, exercituque adeo stipandus, versus autem tertius in hujus exercitus descriptionem sub emblemate Abrahamici agminis, sacerdotali auspicio ducti, excurret, parum ad hanc picturæ poëticæ analogiam congruere

L

judicet, si Jehova suo agmini hac præfectura de felici expeditione prospiciens inducatur. Omnia contra in vado sunt, & poëticum *πρόσων* usquequaque servatur, si, cujus v. 3. laudatus fuerat militaris apparatus, novo imperatore mire exsplendescens, is jam post commemoratam juratam imperii sacri functionem, exquisitiore quodam laudem laude penfandi artificio, alterum Melchisedecum fore dicat agminis sui ductorem.

γ. Si cui denique scrupulus inde injiciatur, quod *Hebr. VII. 21.* Jesus dicatur cum juramento constitutus sacerdos *διὰ τὸ λέγωντος πρὸς αὐτὸν ὁμοσε κύριος κ. τ. λ.* atque inde nos potestate planissime excludi existimet, ad alium quam Messiam compellationem in poëtico schemate trahendi, is parum memor est

α. *λέγειν πρὸς τινα* esse dicere de aliquo, quod in aliquem conveniat. *Hebr. I. 7. 8. 13. IV. 13.* Jam vero quæ Melchisedeco reponuntur in Messiam dicta sunt.

β. *διὰ τὸ λέγωντος* per insignem *πολυσημασίαν* præpositionis inter alia esse posse: jam *ætate ejus qui dicit in ipsum.* Hac vero phrasi uti posset signatissime qui nostra imbutus esset hypothesi, maxime in hac disjunctione cum Aaronicis sacerdotibus, qui mortalibus usque & usque succedentes, jurata functione nulla pontificatum censentur adepti, & a brevi tempore in hoc fastigio sunt locati.

1. Quodsi simplicius, ut & mihi persuasum est, *ἰ λέγων*, ex mente Scriptoris, intelligitur Pfaltes, *per quem* scilicet *ἰχωμοσία* est prolata, secutus ille est nimirum solutiorem citandi modum, de quo supra.

3) Comma tertium continere quod prænotatio nostra signat, liquidissime jam arguitur si v. 4. agmen ab Abrahamo tanquam *suum* memorari præstructum est, & propria copiis, in Palestina Sodomæ regi suppetias ferentibus, adjuncta, nec non Salemicis regis in ea victoria partes, in hac *συναγία* penfculatius recolantur, iisque adjungatur argumentorum. *exter-*

norum, quæ adduximus, pondus. Quæ quidem conjunctio illi Abrahamum hic gratulabunda voce compellendi indubie hic vindicat partes. Nec est quod quis arbitrarium & hypotheti servientem punctationem & lubrico loco stantia philologemata hunc conspectum unice fulcire invidiosus dicat. Præterquam enim quod vetus jam interpres, cui de dramatico schemate nil forsitan suboluit, ~~ἴσως~~ legit, annotationes meæ insuper ostendunt, eundem conspectum cum aliis quoque hanc vocem legendi modis conciliari. Quin & rorem famulitii sive juventutis, rore aurora nato copiosorem, suo poteram relinquere loco, nihilo secius & Elajam & Paulum habiturus suffragatorem: uterque enim univere saltem civitatis diviniore auctus cum Abrahamicorum hæredum ex Isâaco multiplicatione componens, ubi cum antiquiore vaticinio adeo in hanc imaginum collationem deprehenditur conspirare, illud non extra oculi contuitum habuisse rectissime judicatur.

4) Comma 1. & 2. ita dispersitas habere proclamationis vices uti prænotavi, non habeo equidem evidentius aliquod & assensum vel invitissimo extorquens *την μὲν* quo confirmem. Quid scenam, sicuti adhuc demonstratum est, instructam, magis minusve deceat? sensus arbitretur lectorum, qui semel concesserunt, progredientem actionem Lyricam in oda devolvi, & adhuc explicatas collocutiones in congratulationibus reciprocatis ab incitatori affectu effundi; qui igitur & ipse incitationis hujus causas probabiliore habet, si collocutorum v. 3. & 4. vox jam antea sonuit. Quodsi tamen sensus judicium ratione aliqua cupias substructum, videamus quo porro valere possit

a. Inartificiale quidem in se, quippe ex testimonio *ἰσοπέλει*, at ratiocinio tamen evolvendum argumentum supra ex *Hebr. VI.* ductum. Si bene ibi ad calculos sedimus, cum exinde intelligere nobis videremur, non tantum Abrahamum ad juramentum divinum *sibi* factum provocare, sed juratam, qua exultat, promissionem contineri interpretative

ipſo edicto v. i. repetitumque porro ab Abrahamo perhiberi juratum illud pactum quo Deus *ἐμυστήρωσε*; jam ita licebit inferre: Illa Abrahami in Salemicum sacerdotium initiatio *vel* ita facta est ut Jehova proprie & literaliter per angelum, suarum in Patriarchali ævo dispensationum administrum, medium teneret locum, Melchisedecus a dextra, Abrahamus a sinistra staret; *vel* ut simpliciter in aliqua apparitione spectabiliore, in qua tamen Salemicorum sacrorum antistes *πρόεδρος* esset Abrahami, foederi divino cum Patriarcha, per juratum foedus cum sacerdote, nova vis adjungeretur. Utrovis modo potuit antiquius aliquod carmen illustrem hunc eventum poetice ita exequi, ut, *primum* edicto quodam, a divino legato promulgato, *μυστήριον*; ille juberetur a dextra Numinis stare, addito fausto augurio, fore dehinc, ut quicquid sit in Palæstina & confinibus barbarorum, profanis cultibus deditorum, Abrahamo infestorum, compescatur; *deinde* Abrahamus, ad sinistram stans, huic inaugurato Pontifici votiva acclamatione homagium quasi præstaret, ex profanorum attrita & proculcata potestate imperium sacrum amplum & tranquillum ipsi portendens. Jam cum novam Messiae inaugurationem a Davide Spir. S. vellet poetice exponi, quidni consentaneum sit existimare, Eum ad vetustum ejusmodi exemplar illustriorem scenam, in cœlesti regione apertam, mutatis mutandis adornari curasse? ita quidem ut jam Melchisedecus, cœlicola, dextræ divinæ statione Messiae ibi fessuro, longe augustiori *πρόεδρος*, cedens, hujus catastrophes ipse præco esset; Abrahamus voce simili ac quæ in pristina scena sonuerat, ad splendidus tamen argumentum attemperata, succlamaret. Sic sane congruenter ad regnantem in *Ep. ad Hebr.* descriptionem pontificatus Melchisedeciani, perennaturi, non nisi successore Messia antiquandi, *ἐν δυνάμει*; tamen, & ob typicam conjunctionem, in novâ quoque œconomia, juxta cum Abrahami hæredum legitiore coetu, continuandi, Psalmi scena instrueretur, & ad eam accommodatissime per consequens Melchisedecus ipse,

in hoc actu princeps πνεῦμα λειτουργῶν, caduceatorem egisse censeretur.

Jam si ad similem antiquiorem scenam historicam conformata est hæc poëtica, excluditur statim v. 2. Melchisedecus a partibus continuati & ad Messiam directi sermonis. Eum enim, cum horum solemnium umbra historica ageretur, similis vox, almam Pontificatus Sionitici faustitatem precans vel augurans, non ita decuit uti Abrahamum Symmyften ac foederatum. Huic igitur consentaneas tribuo loquendi vices. Ambigebam tamen aliquamdiu, utrum mutatum in hoc commate alloquium ad Messiam, an ad Melchisedecum converti intelligerem. A Messie compellati hypothesi retrahebatur, quod viderem, Messiam nullo alio, si mea quidem valeant rationes, epiphonemate in hoc Dialogismo interpellari, & quod Zionis mentio suffixum in זיו ultro ad Salemicum sacerdotem retorquere videretur, cui ex devictis Abrahami hostibus Hierarchica ditio pacatior est adserta; neque metuebam, ne justis poëtice conceptorum vaticiniorum existimatoribus dilutior judicaretur Messiani suprematus indirecta celebratio p), aut obscuratum haberetur explicatius præsa-

p) Est enim per Scriptoris *Ep. ad Hebræos* θεολογούμενα Messias cum Salemico Sacerdote in conjunctione ejusmodi, ut Illius ἀρχήματα in hunc aliquo modo redundant, decusque ejus sacerdotio ac disciplina concilient. Quemadmodum igitur (liceat enim rem in hoc exemplo ponere) qui illustri cuidam scholæ, fundatorem venerant, qui primus, sed absque successore, ejus Rector perpetuus fuit, nunc autem, post Rectorum temporariorum longam seriem, magnum Principem, pluribus jam scholis hoc elogio præfectum, Rectorem perpetuum nactæ, gratulari vellet Poëta, posset is in dramatica oda personam inducere antiquiori illi Rectori perpetuo, maxime ubi novus reliquas suæ ditionis scholas ad præci instituta adornat. ita accinentem, ut huic, audentiore Lyrica figuratone, dicat jam sceptrum protendi, eumque in peregrine etiam sapientiæ magisterio jam suas partes habere: sic etiam antiquus quidam Sionis Pontifex, per eam habitudinem qua ad Chri-

gium de Ecclesie Christianae plantatione Hierosolymis inchoanda. Sed posterioribus cogitationibus huc inclinatus sum, ut nec extra eam habitudinem esse judicarem, quam Abrahamus, per superius dicta, ad antiquam & novam Hierocratiae formam sustinet, nec extra affectus, quo in hanc scenam intenderetur, incitationem, si partitas ille haberet decretum promulgandi cum primo praecone vices, ejus autem proclamatio eloquii variatione fieret, ad illius alloquii gratulabundi, quo olim in scena historica Salemico Hierarchae fasces submisit, similitudinem inflexa. Sic rationi, quae me aliorum traxerat, sua manet vis, & unica Messiae compellatio decantissimum habet in oda locum.

b. Superest alterum argumentum inartificiale, quod primario quidem Abrahamo in hoc secundo commate definitas exultandi & gratulandi Messiae partes tribuit, univcrse autem simul totius Psalmi scenam dramaticam confirmat, & submonet, actionem ita esse adornatam, ut inde elucescat Abrahami ingenua docilitas erga sacerdotem sibi nova divina dispensatione praefectum. Testimonium intelligo Christi *Joh. VIII. 56.* Hoc autem disquisitionem propriis spatiis conclusam eo magis flagitat, quod ad elucidandam ejus effati: Ἀβραὰμ ἴδεν τὴν ἡμέραν τὴν ἐμὴν, defensionem v. 58. relata: τὸν Ἀβραὰμ γινώσκαι ἐγὼ εἶμι, locorum aliquot excussione diligentiore opus esse video. Respirare igitur hic tantisper nobiscum lectores nostros jubemus.

fianam civitatem & religionem est, si simili excipiatur gratulatione, ad exquisitiorem & praerfringentiorum Messiani sacerdotii collaudationem id pertinere judicent qui proficam in talibus non requirunt subtilitatem. Quippe exitura esset indirecta hac celebratio in hanc mentem: O quantum decoris tibi, Melchisedece, accrescet nova hac Hierocratiae facie inducta, cum dici poterit e Sione, tuae disciplinae sede, diffundi quaquaversus, perruptis omnibus adversantium moliminibus, salutiferam doctrinam.

INDEX LOCORUM S. S. EXPLICATORUM
AUT ILLUSTRATORUM.

Genes. 23, 6.	pag. 39. sq.	Thren. 4, 20.	pag. 17. 60.
45, 8.	39.	Malach. 3, 1.	40.
Exod. 21, 3.	31.	Sap. 7, 11.	20.
Levit. 16, 21.	20.	Sirac. 10, 4.	20.
Num. 16, 22.	17.	2 Macc. 4, 32.	20.
18, 27.	59.	Matth. 22, 46.	36.
Deut. 33, 10.	61.	Marc. 12, 36.	28.
Jof. 5, 14.	60.	Joh. 1, 18.	55.
Judic. 5, 1.	48.	3, 14.	63.
13, 23.	20.	4, 10.	66.
21, 22.	ib.	6, 50.	66.
2 Sam. 7, 18.	10.	12, 38.	43.
1 Reg. 10, 6.	19.	Actor. 1, 16.	15.
Job. 5, 8.	57.	2, 34.	34.
19, 14.	71.	2, 36.	38.
Pfalm. 2, 9.	74.	4, 25.	16.
8, 3.	47.	24, 25.	20.
9, 7.	33.	Rom. 1, 3. 4.	24. sq.
10, 4.	61.	4, 11. 12.	71.
104, 4. 7.	78.	5, 6.	20.
105, 15. 24.	ib.	6, 6. 7.	30.
132, 8.	47.	1 Cor. 1, 30.	25.
148, 14.	70.	10, 4.	62. 66.
Prov. 13, 24.	52.	14, 32.	17.
20, 13.	48.	15, 25.	46.
Eccles. 10, 20.	20.	— 29.	33.
Efaj. 1, 21.	59.	2 Cor. 3, 16. sqq.	25. sq.
2, 2.	62.	Gal. 4, 21.	71.
6, 2.	63.	— 26.	72.
9, 5.	39.	Ephes. 1, 21.	40.
26, 9.	53.	— 20.	47.
53, 1.	43.	Coloff. 1, 12.	25.
— 10. 11.	66. 72.	2, 11.	22.
54, 1.	72.	Hebr. 1, 3.	40.

Hebr. 1, 14. pag. 41.	Hebr. 12, 9. pag. 17.
6, 12. 15. sqq. 76. sqq.	13, 2. 31.
7, 2. 55.	1 Petr. 2, 9. 25.
— 11. 57. sq.	— 24. 31.
— 14. 39.	3, 16. 59.
9, 8. — 14. 18. sqq.	Jac. 2, 23. 70.
— 9. 10. 58. 71.	Apoc. 1, 1. 10. 17. 40. 71.
— 15. 22.	2, 7. 11. 71.
11, 11. 33. 53.	12, 12. 20.

CORRIGENDA ET ADDENDA.

p. 6. l. 18. leg. *Luc. XX.* p. 7. lin. 5. lege: commoratione. p. 8. l. 20. leg. *τῶν*. p. 9. l. 22. leg. *hæc Synagoga . . . celebravit.* p. 19. l. 5. ab ult. leg. *σάων*. p. 20. l. 9. leg. *Sirac.* p. 23. l. 12. leg. GRIESBACHIO. p. 27. l. 11. del. *super*. p. 35. lin. 3. leg. *nuda defungeretur antec. . . . assertione, consequentiæ vi dissentientibus non oberfa; lin. 20. leg. ἀλέν.* p. 37. l. 3. leg. *crederetur.* p. 44. lin. 4. ab ult. leg. *למד* lin. ult. *antea lege (antea)* p. 47. lin. 7. post *vim* add. cf. *Esdr.* VII. 9. p. 48. lin. 3. post *Futurorum*: add. *Hinc versio sexta in Hexapl. Montefalc. & Theodotion, in additamentis ad Hexapl. ex cod. Vatic. a Cl. ADLERO publicatis, in Repertor. Literatur. Biblic. & Orient. Tom. XIV. p. 199. reddunt κατανενοῦσι.* p. 55. l. 12. post *laudaretur* add. Cf. *Midraschica expositio nominis Salem in Libro Sohar col. 327. ed. Suizbac. producta a WOLTERS Bibl. Brem. T. III. p. 1085. p. 59. lin. 25. post adhibuit, add. (cf. CALLIMACH. Hymn. in Jov. v. 79. 80.)* p. 63. lin. 14. leg. *asserturum.* p. 66. lin. 10. pro *comedi lege: in cibum & potum assumi.* p. 10. l. 9. leg. *templi.* l. 7. ab ult. leg. *reges.* p. 65. l. 7. leg. *merfos.*

Fd 3984

ULB Halle 3
002 164 590

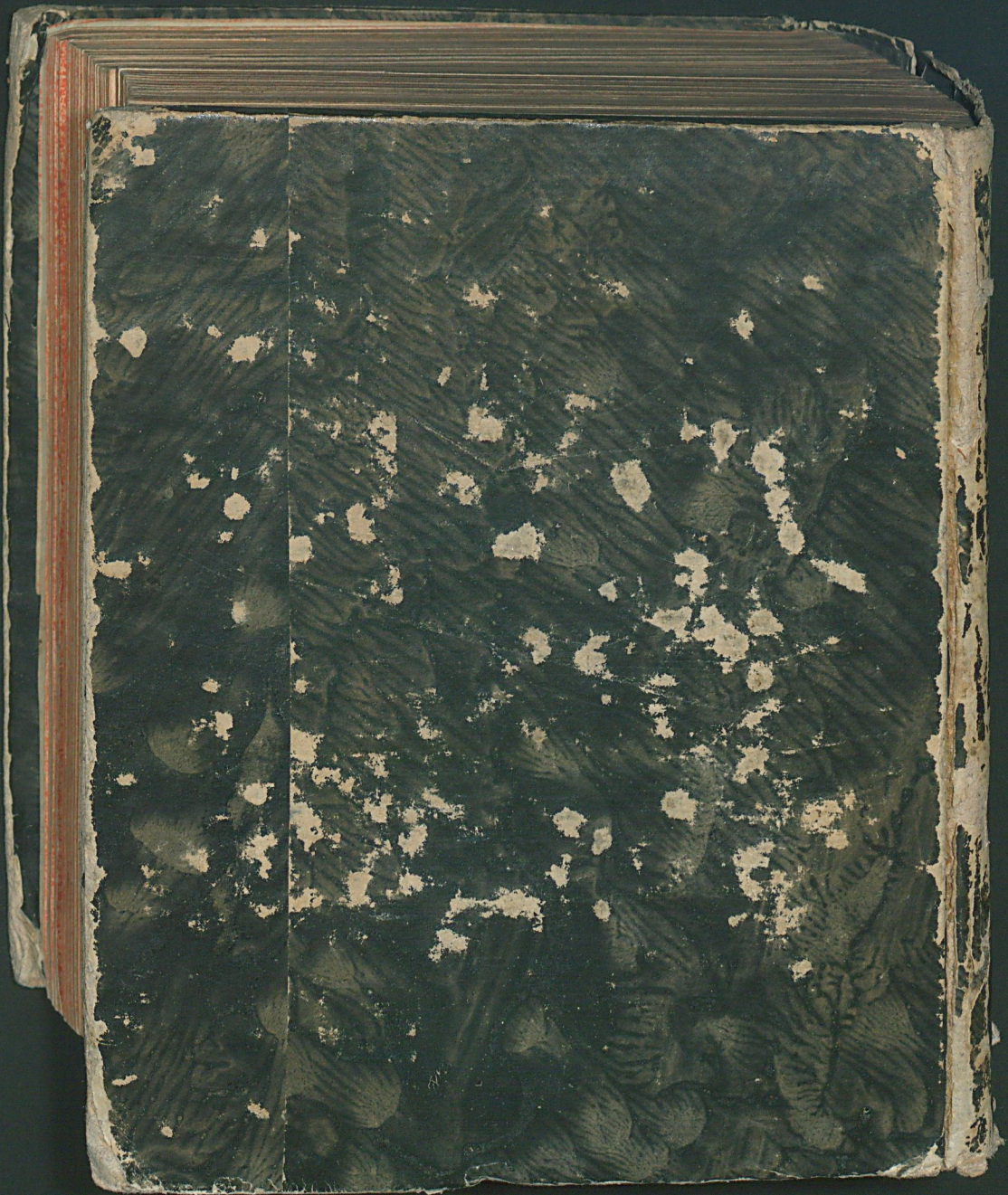

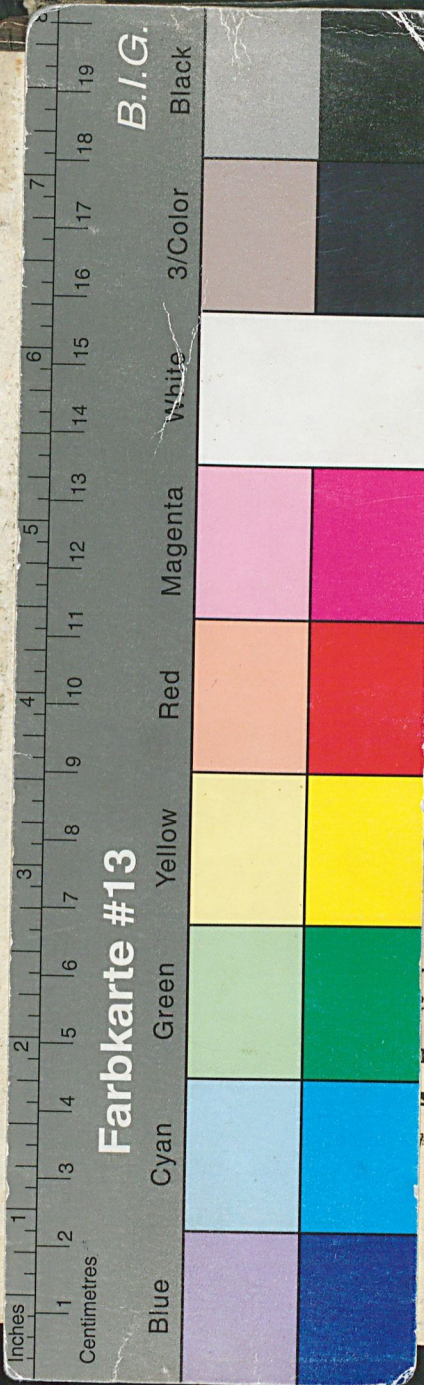
TA-OL

V317

MW

B.I.G.

Farbkarte #13

Inches

Centimetres

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

45.

I. N. J.
 DE
 LMI CX.
 TE POËTICO
 O ARGUMENTO
 ISTI MATTH. XXII. 41 — 46.

MENTER ADJUVANTE
 DOCTORIS THEOLOGI
 TE CONSEQUENDO
 ITER DISPUTABIT
 PRÆSES
 JACOBUS MÜLLER
 P. THOM. CANON. ET ECCLESIASTES
 CITO RESPONDENTE
 HAFFNER, ARGENT.
 PÆDAG. ET ECCLESIAST. GALL.

an

USTI MDCCLXXXIV.
 NTE - ET POMERIDIANIS.

pis JOH. HENR. HEITZII, Univ. Typogr.